

**Bryssel den 14 april 2025
(OR. en)**

6881/25

**COARM 61
CFSP/PESC 408**

LÄGESRAPPORT

från:	Rådets generalsekretariat
till:	Delegationerna
Ärende:	Användarguide för rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel

För delegationerna bifogas den uppdaterade användarguiden för rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel, som godkändes av rådet den 14 april 2025.

ANVÄNDARGUIDE FÖR RÅDETS GEMENSAMMA STÅNDPUNKT 2008/944/GUSP

(ÄNDRAD GENOM RÅDETS BESLUT (GUSP 2025/779))

**OM FASTSTÄLLANDE AV GEMENSAMMA REGLER FÖR KONTROLLEN AV
EXPORT AV MILITÄR TEKNIK OCH KRIGSMATERIEL**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	6
KAPITEL 1 – PRAXIS FÖR UTFÄRDANDE AV LICENSER	7
Avsnitt 1: Bästa praxis för dokumentation om slutanvändning eller slutanvändare	7
Avsnitt 2: Prövning av ansökningar om införlivande och återexport	10
Avsnitt 3: Efterhandskontroll: dokumentkontroll efter avlastning, på plats på nationell nivå	11
Avsnitt 4: Export av utrustning som är underkastad kontroll för användning vid humanitära insatser	12
Avsnitt 5: Definitioner	13
KAPITEL 2 – VÄGLEDNING OM KRITERIERNA	15
Inledning	15
Avsnitt 1: Bästa praxis för tolkning av kriterium ett	16
BILAGA 1 (till kapitel 2 avsnitt 1)	33
Avsnitt 2: Bästa praxis för tolkning av kriterium två	34
BILAGA I (till kapitel 2 avsnitt 2)	48
BILAGA II (till kapitel 2 avsnitt 2)	49
BILAGA III (till kapitel 2 avsnitt 2)	51
BILAGA IV (till kapitel 2 avsnitt 2)	52
BILAGA V (till kapitel 2 avsnitt 2)	54
BILAGA VI (till kapitel 2 avsnitt 2)	57
BILAGA VII (till kapitel 2 avsnitt 2)	58

Avsnitt 3: Bästa praxis för tolkning av kriterium tre	63
BILAGA I (till kapitel 2 avsnitt 3).....	67
Avsnitt 4: Bästa praxis för tolkning av kriterium fyra	68
BILAGA I (till kapitel 2 avsnitt 4).....	75
Avsnitt 5: Bästa praxis för tolkning av kriterium fem	76
BILAGA I (till kapitel 2 avsnitt 5).....	84
Avsnitt 6: Bästa praxis för tolkning av kriterium sex	85
BILAGA I (till kapitel 2 avsnitt 6).....	94
BILAGA II (till kapitel 2 avsnitt 6)	95
BILAGA III (till kapitel 2 avsnitt 6).....	96
Avsnitt 7: Bästa praxis för tolkning av kriterium sju.....	97
BILAGA I (till kapitel 2 avsnitt 7).....	108
Avsnitt 8: Bästa praxis för tolkning av kriterium åtta.....	113
Bilaga A (till kapitel 2 avsnitt 8).....	119
Bilaga B (till kapitel 2 avsnitt 8).....	120
KAPITEL 3 – ÖPPENHET.....	122
Avsnitt 1: Krav på överlämnande av information till EU:s årliga rapport.....	122
Avsnitt 2: Sökbar onlinedatabas	124
Avsnitt 3: Nationella rapporter och offentlig information om exporter av militär teknik och krigsmateriel.....	125

KAPITEL 4 – EU:S GEMENSAMMA MILITÄRA FÖRTECKNING	126
KAPITEL 5 – INFORMATIONsutbyte MELLAN MEDLEMSSTATER.....	127
Avsnitt 1: Underrättelser om avslag och samråd	127
Avsnitt 2: Ytterligare informationsutbyte	130
KAPITEL 6 – PRINCIPER OCH MEKANISMER FÖR ATT UNDERLÄTTA EXPORT AV MILITÄR TEKNIK ELLER KRIGSMATERIEL SOM TILLVERKAS I EU	132
Inledning	132
Avsnitt 1: Vägledande princip	133
Avsnitt 2: Verktygslåda för att underlätta exportkontroll av gemensamma produkter.....	135

FÖRORD

Alla medlemsstater har enats om att tillämpa rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel vid prövning av ansökningar om export av produkter som är upptagna i EU:s godkända gemensamma militära förteckning. Syftet med den gemensamma ståndpunkten är också att förbättra informationsutbytet mellan medlemsstaterna och den ömsesidiga kunskapen om deras exportkontrollpolitik.

Användarguiden är avsedd att hjälpa medlemsstaterna att tillämpa den gemensamma ståndpunkten. Den ersätter inte på något sätt den gemensamma ståndpunkten, men sammanfattar de fastställda riktlinjerna för tolkning av kriterierna och det genomförande av artiklarna i den gemensamma ståndpunkten som medlemsstaterna har enats om. Den är i första hand avsedd att användas av tjänstemän som handlägger exportlicenser.

Användarguiden kommer att uppdateras regelbundet. Den senaste versionen kommer att finnas tillgänglig på Europeiska utrikestjänstens webbplats.

KAPITEL 1 – PRAXIS FÖR UTFÄRDANDE AV LICENSER

Avsnitt 1: Bästa praxis för dokumentation om slutanvändning eller slutanvändare

- 1.1. Det finns gemensamma centrala uppgifter som bör anges i dokumentationen om slutanvändning eller slutanvändare, när sådan dokumentation krävs av en medlemsstat, beträffande export av produkter som finns upptagna i EU:s gemensamma militära förteckning. Det finns också vissa uppgifter som en medlemsstat kan kräva efter eget gottfinnande.
- 1.2. Dokumentationen om slutanvändning eller slutanvändare bör innehålla åtminstone följande uppgifter:
- Uppgifter om exportören (åtminstone namn, adress och företagets namn).
 - Uppgifter om slutanvändaren (åtminstone namn, adress och företagets namn). När det gäller export till ett företag som återförsäljer varor på den lokala marknaden, kommer företaget att anses vara slutanvändare.
 - Slutligt bestämmelseland.
 - En beskrivning av de varor som exporteras (typ, kännetecken) eller hänvisning till avtalsnumret eller till det löpnummer som det hänvisas till i det avtal som har ingåtts med myndigheterna i det slutliga bestämmelselandet.
 - Kvantitet av och/eller värde på de exporterade varorna.
 - Slutanvändarens och, i förekommande fall, tillståndsmyndighetens underskrift, namn och ställning.
 - Slutanvändarintygets datum.
 - I lämpliga fall en klausul om slutanvändning och/eller om förbud mot återexport.
 - Uppgift om varornas slutanvändning.
 - I lämpliga fall ett åtagande om att de exporterade varorna inte kommer att användas för andra ändamål än det angivna.
 - I lämpliga fall ett åtagande om att varorna inte kommer att användas för utveckling, tillverkning eller användning av kemiska eller biologiska vapen eller kärnvapen eller till missiler som har förmåga att bära sådana vapen.

1.3. En medlemsstat *kan* efter eget gottfinnande kräva bl.a. följande uppgifter:

- Ett åtagande om att
 - varorna kommer att ha civil slutanvändning,
 - varorna kommer att införlivas,
 - varorna kommer att återexporteras till ett angivet land.
- En klausul om förbud mot återexport av varor som omfattas av slutanvändarintyget. En sådan klausul kan bl.a.
 - innehålla ett kategoriskt förbud mot återexport,
 - föreskriva att återexport förutsätter att skriftligt samtycke lämnats av myndigheterna i det ursprungliga exportlandet,
 - medge återexport utan förhandstillstånd från myndigheterna i exportlandet till vissa länder som fastställs i slutanvändarintyget,
 - innehålla ett åtagande från den slutliga mottagaren/slutanvändaren om att de exporterade varorna inte kommer att överföras på nytt till en obehörig intern slutanvändare.
- I lämpliga fall fullständiga uppgifter om mellanhanden.
- Om slutanvändarintyget kommer från regeringen i varornas bestämmelseland, ska intyget bestyrkas av exportlandets myndigheter för att kontrollera att namnteckningen är äkta och att undertecknaren har befogenhet att göra åtaganden på regeringens vägnar.
- Ett åtagande om att varorna endast kommer att användas i enlighet med de principer som fastställs i internationell humanitär rätt och instrument som rör internationell människorättslagstiftning.
- Ett åtagande från den slutliga mottagaren att på begäran lämna ett intyg till de exporterande staten om att leveransen har mottagits.
- Ett godkännande från den slutliga mottagaren/slutanvändaren av inspektioner på plats.
- Garantier från slutanvändaren som visar på dennes kapacitet till säker vapen- och ammunitionsshantering, och även dennes kapacitet att på ett tryggt och säkert sätt hantera lagren där varorna ska lagras.
- Om intyget utfärdas av statlig myndighet, ska det ha ett unikt identifierande intygs- eller certifikatnummer.

Kontroller av slutanvändning och slutanvändare, däribland kravet på ett slutanvändarintyg, är avgörande för bedömning och uppföljning av exporter av produkter som finns upptagna i EU:s gemensamma militära förteckning. I detta avseende ska medlemsstaterna vid utövandet av sådana kontroller beakta befintlig god praxis för kontroller av slutanvändning och slutanvändare och för slutanvändardokumentation, särskilt följande dokument:

Europeiska unionen

- Rådets beslut (Gusp) 2021/38 av den 15 januari 2021 om fastställande av en gemensam strategi för moment i slutanvändarintyg i samband med export av handeldvapen och lätta vapen samt deras ammunition

Wassenaar-arrangemanget

- End-Use Assurances Commonly Used – Consolidated Indicative List (överenskommet vid plenarmötet 1999, ändrat vid plenarmötet 2005)
- Introduction to End User/End Use Controls for Exports of Military-List Equipment (godkänt vid plenarmötet den 3 juli 2014)

OSSE:

- Handledning för bästa praxis avseende handeldvapen och lätta vapen
- Standardmoment i slutanvändarintyg och kontrollförfaranden för export av handeldvapen och lätta vapen
- Template for End User Certificates for Small Arms and Light Weapons

Avsnitt 2: Prövning av ansökningar om införlivande och återexport

2.1. Liksom i samband med alla licensansökningar ska medlemsstaterna fullt ut tillämpa den gemensamma ståndpunkten på licensansökningar för varor som förutsätts komma att införlivas med produkter för återexport. När sådana ansökningar prövas kommer medlemsstaterna dock även att beakta bl.a.

- i) exportkontrollpolitiken och effektiviteten i systemet för exportkontroll i det införlivande landet,
- ii) hur betydelsefullt deras försvars- och säkerhetsförhållande är till det landet,
- iii) varornas relevans och betydelse jämfört med de varor som de ska införlivas med och jämfört med varje slutanvändning av de färdiga produkterna som kan ge skäl till oro,
- iv) hur enkelt varor eller väsentliga delar av dem kan avlägsnas från de varor med vilka de har införlivats,
- v) den permanenta enhet dit varorna ska exporteras.

- 3.1. Även om tyngdpunkten i den gemensamma ståndpunktens kriterier fortfarande ligger på kontroller som görs innan licens utfärdats, kan dokumentkontroll eller kontroller efter avlastning vara ett kompletterande verktyg för den nationella politiken för kontroll av vapenexport.

Åtgärder efter avlastning, t.ex. inspektioner på plats, är användbara verktyg som kan bidra till att förhindra avledning inom mottagarlandet eller återexport på oönskade villkor, vilket också är fallet med dokumentkontroll och autentisering av certifikat.

Alla dessa verktyg kan bidra till att uppnå spårbarhet över tid från tillverkaren till slutanvändaren av det exporterade materialet, i syfte att i möjligaste mån undvika eller upptäcka avledning, oönskad användning, olaglig handel eller bristande efterlevnad med någon av de garantier som fastställs i kontrolldokumenten. Det är avgörande att ta omfattande hänsyn till bilaterala förbindelser och suveränitet, och alla föreslagna åtgärder kommer alltid att genomföras med samtycke från och i samarbete med myndigheterna i den importerande staten.

I detta syfte, och med hänvisning till artikel 5 i den gemensamma ståndpunkten, kan slutanvändarintyget innehålla en klausul om exportkontroll, dvs. en klausul enligt vilken det importerande landets myndigheter åtar sig att tillsammans med de nationella myndigheterna för exportkontroll fastställa den kontroll- och övervakningsmekanism som möjliggör en efterhandskontroll av de exporterade varorna.

När medlemsstaterna utformar och tillämpar åtgärder efter avlastning bör de beakta befintlig god praxis för sådana åtgärder.

För att kunna utbyta tillgänglig information på frivillig grund uppmanas de medlemsstater som genomför åtgärder efter avlastning att informera partnererna om deras erfarenheter på detta område och om kunskap av allmänt intresse som inhämtats genom åtgärder efter avlastning.

Avsnitt 4: Export av utrustning som är underkastad kontroll för användning vid humanitära insatser

- 4.1. Ibland överväger medlemsstaterna att tillåta export av produkter på EU:s gemensamma militära förteckning av humanitära skäl under omständigheter som annars skulle ha lett till avslag på grund av kriterierna i artikel 2 i den gemensamma ståndpunkten. Efter en konflikt kan vissa produkter vara viktiga för civilbefolkningens säkerhet och den ekonomiska återuppbyggnaden i konfliktområdena. Sådan export är inte nödvändigtvis oförenlig med kriterierna. Denna export kommer, liksom all annan export, att prövas från fall till fall. Medlemsstaterna ska kräva lämpliga garantier för att undvika missbruk av den berörda exporten och vid behov bestämmelser om återsändande av utrustningen.

Avsnitt 5: Definitioner

Vid tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten gäller följande definitioner:

- transitering: transporter där varorna (krigsmateriel) endast passerar genom en medlemsstats territorium.
- omlastning: transitering där varorna fysiskt lastas av importtransportmedlet och därefter lastas om (i allmänhet) på ett annat exporttransportmedel.
- Enligt definitionen i artikel 2 i gemensam ståndpunkt 2003/468/GUSP avses med förmedlingsverksamhet verksamhet av personer och enheter som
 - i. förhandlar om eller ordnar transaktioner som kan innebära överföring av föremål som är upptagna i EU:s gemensamma militära förteckning, från ett tredjeland till ett annat tredjeland, eller
 - ii. köper, säljer eller arrangerar överföring av dessa föremål som är i deras ägo, från ett tredjeland till ett annat tredjeland.
- exportlicens: formellt tillstånd utfärdat av en nationell licensmyndighet att tillfälligt eller definitivt exportera eller överföra krigsmateriel; exportlicenser omfattar
 - i. licenser för fysisk export, bl.a. när dessa gäller tillverkning av krigsmateriel på licens,
 - ii. förmedlingslicenser,
 - iii. transiterings- eller omlastningslicenser,
 - iv. licenser för immateriella överföringar av programvara och teknik t.ex. genom elektroniska medier, fax eller telefon.

Med tanke på de stora skillnaderna i de nationella licensmyndigheternas förfaranden i medlemsstaterna när det gäller behandlingen av ansökningarna bör skyldigheten att utbyta information (t.ex. underrättelser om avslag) om så är lämpligt ha fullgjorts innan licenser utfärdas, t.ex. för preliminära licenser och licenser för att vidta marknadsföringsåtgärder eller föra avtalsförhandlingar. I medlemsstaternas lagstiftning anges när det krävs en exportlicens.

- uppmannas att göra en ny utvärdering: om ny relevant information blir tillgänglig ska varje medlemsstat uppmannas att göra en ny utvärdering av beviljade exportlicenser för varor som finns upptagna i EU:s gemensamma militära förteckning. Medlemsstaterna kan besluta att göra en ny utvärdering av sådana licenser med beaktande av ny relevant information om en specifik bestämmelseort eller part som är involverade i export av varor som finns upptagna i EU:s gemensamma militära förteckning. Detta påverkar inte deras internationella förpliktelser och åtaganden att upprätthålla vapenembargon eller restriktiva åtgärder som antagits av Förenta nationerna, Europeiska unionen samt Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, eller att respektera andra internationella förpliktelser eller fördragsenliga skyldigheter, eller nationell rätt som gör en sådan ny utvärdering obligatorisk.
- mottagarland, slutligt bestämmelseland, köparland: dessa begrepp i användarguiden bör förstås mot bakgrund av de särskilda kriterier som anges i artikel 2 i den gemensamma ståndpunkten och mot bakgrund av deras mål.

KAPITEL 2 – VÄGLEDNING OM KRITERIERNA

Inledning

Syftet med denna bästa praxis är att uppnå större enhetlighet mellan medlemsstaterna vid tillämpningen av kriterierna i artikel 2 i gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp genom att fastställa vilka faktorer som ska beaktas vid prövningen av ansökningar om exportlicens. Syftet är snarare ett utbyte av bästa praxis för tolkningen av kriterierna än att ge en uppsättning instruktioner, eftersom den individuella bedömningen fortfarande är en väsentlig del av processen, och medlemsstaterna har full rätt att tillämpa sina egna tolkningar. Denna bästa praxis är avsedd att tillämpas av tjänstemän som handlägger exportlicenser och andra tjänstemän i ministerier och statliga organ som tack vare sin sakkunskap i bl.a. regionala och rättsliga frågor (t.ex. frågor rörande mänskliga rättigheter och folkrättsliga frågor), tekniska frågor och utvecklingsfrågor samt säkerhetsfrågor och frågor med militär anknytning bör lämna underlag till beslutsprocessen.

Denna bästa praxis kommer att ses över regelbundet, eller på begäran av en eller flera medlemsstater, eller till följd av eventuella framtida ändringar av lydelsen i de kriterier som anges i artikel 2 i gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp.

Tillämpning av kriterium ett

- 1.1. Gemensam standpunkt 2008/944/Gusp gäller för all export från medlemsstaterna av militär teknik eller krigsmateriel, samt av produkter med dubbla användningsområden enligt artikel 6 i den gemensamma standpunkten. Kriterium ett gäller således i princip för export till alla mottagarländer utan åtskillnad. Enligt bästa praxis gäller dock principen att kriterium ett bör analyseras noggrant om det föreligger risk för att medlemsstaterna eller EU som helhet bryter mot internationella åtaganden eller skyldigheter.

Syftet med kriterium ett är särskilt att säkerställa att de sanktioner eller restriktiva åtgärder som påbjuds av FN, EU eller OSSE, icke-spridningsavtal, andra nedrustningsavtal samt andra internationella skyldigheter och åtaganden respekteras. Alla exportlicenser bör bedömas från fall till fall och kriterium ett bör beaktas när det föreligger betänkligheter mot bristande överensstämmelse med internationella åtaganden eller förpliktelser.

- 1.2. **Informationskällor:** Information om risken för överträdelse av internationella åtaganden och skyldigheter ska främst inhämtas från de utrikespolitiska handläggare som arbetar med frågor som rör ett visst land liksom avtal om icke-spridning, nedrustning eller exportkontroll. Att rekommendera är också att inhämta yttranden från medlemsstaternas diplomatiska beskickningar och andra statliga institutioner, inklusive underrättelsekällor.

Rapporterna från EU:s beskickningschefer, EU:s databas för avslag och rådets slutsatser/uttalanden om länder eller i säkerhetsfrågor är ett gemensamt informationsunderlag för EU. Förteckningar över restriktiva åtgärder, inbegripet vapenembargon, uppdateras regelbundet av Europeiska utrikestjänsten och kan nås via normala informationssystem. De allmänna riktlinjerna för EU:s icke-spridningspolitik återfinns i EU:s strategi mot spridning av massförstörelsevapen och i icke-spridningsklausuler i bilaterala avtal.

Dokumentation från Förenta nationerna och andra relevanta organisationer, t.ex.

Internationella atomenergiorganet (IAEA) och Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW) kan vara till hjälp för att definiera kraven i särskilda internationella ordningar eller avtal samt för att bestämma mottagarlandets politik i detta avseende.

En förteckning över relevanta webbplatser återfinns i bilaga 1 till detta avsnitt.

Beslutsunderlag

1.3. I kriterium ett föreskrivs att en ansökan om exportlicens ska avslås om bifall skulle stå i strid med medlemsstaternas internationella förpliktelser och åtaganden, inbegripet

- a) medlemsstaternas förpliktelser och deras åtaganden att upprätthålla vapenembargon som beslutats av Förenta nationerna, Europeiska unionen samt Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

Medlemsstaterna bör kontrollera det angivna eller sannolika bestämmelselandet för exporten och slutanvändarnas lokalisering mot de embargon som införts av FN, EU och OSSE. Eftersom förteckningen över länder som står under embargo, icke-statliga enheter och enskilda personer (t.ex. terroristgrupper och enskilda terrorister) regelbundet ändras, bör största möjliga hänsyn tas till den senaste händelseutvecklingen.

Länder, icke-statliga enheter och enskilda personer som är underställda FN:s, EU:s och OSSE:s sanktioner överlappar varandra i stor utsträckning. Förteckningen över varor (både militära och de med dubbla användningsområden) som är föremål för flera embargo mot samma slutanvändare kan variera och de föreskrivna restriktionerna kan antingen vara obligatoriska eller icke-obligatoriska. För att säkerställa en enhetlig EU-tolkning av tillämpningsområdet för rättsligt bindande FN-sanktioner har säkerhetsrådets relevanta resolutioner införlivats i EU-lagstiftningen i form av ett rådsbeslut och, i erforderliga fall, en rådsförordning. Skulle det därför uppstå osäkerhet om tolkningen av obligatoriska FN-sanktioner bör EU:s sanktionsförteckningar kontrolleras. När det gäller FN- och OSSE-sanktioner som inte är rättsligt bindande, överläts tolkningen på medlemsstaterna.

Regelverket från statspartskonferensen för vapenhandelsfördraget innehåller frivilliga vägledande och understödjande inslag för genomförandet av skyldigheterna enligt artikel 6.1 i vapenhandelsfördraget, som förbjuder internationell överföring av konventionella vapen, ammunition till dessa samt delar och komponenter till enheter som är föremål för FN:s vapenembargon.

Vid bedömning inför utfärdande av en licens bör medlemsstaterna, för att undvika konflikter med sina internationella förpliktelser, följa de strängaste restriktioner som är bindande eller tillämpliga på dem.

- b) medlemsstaternas förpliktelser enligt fördraget om icke-spridning av kärnvapen, konventionen om biologiska vapen och toxinvapen samt konventionen om kemiska vapen

FÖRDRAGET OM FÖRHINDRANDE AV SPRIDNING AV KÄRNVAPEN (NPT)

Fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen (NPT – i den gemensamma ståndpunkten kallat fördraget om icke-spridning av kärnvapen) är ett rättsligt bindande fördrag. Det innebär ett erkännande av att fördragsparterna har rätt att delta i fullständigast möjliga utbyte av utrustning, material och därtill relaterad information för fredlig användning av kärnenergi. Enligt artikel I i NPT förbinder sig dock kärnvapenstaterna att inte till någon som helst mottagare överföra (i fördraget: överlåta) kärnvapen eller andra kärnladdningar. Enligt artikel III.2 i NPT förband sig såväl kärnvapenstaterna som icke- kärnvapenstaterna att inte överföra (i fördraget: överlåta) atområbränsle eller särskilt klyvbart material, eller utrustning eller material som särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av särskilt klyvbart material till någon icke-kärnvapenstat för fredliga ändamål, såvida inte detta underkastats lämplig kontroll (av IAEA).

Följande produkter, material och utrustning omfattas av fördraget (artiklarna I och III):

- Kärnvapen och andra kärnladdningar.
- Atområbränsle särskilt klyvbart material.
- Utrustning eller material som särskilt konstruerats eller iordningställts för bearbetning, användning eller framställning av särskilt klyvbart material.

NPT ger varken någon definition eller innehåller någon detaljerad förteckning över de ovannämnda anordningarna och produkterna. När det gäller kärnvapen och andra kärnladdningar ger en skrift från FN:s institut för nedrustningsforskning¹ följande definition: ”Kärnvapen är vapen som består av en kärnladdning och ett bärarsystem. Kärnladdningen är en anordning som frigör energi genom kärnklyvning, eller genom en klyvnings- och fusionsreaktion (kärnvapenbärare kan vara flygbomber, ballistiska missiler och kryssningsmissiler, artillerigranater, sjöminor, torpeder och landminor)”. För en definition på atområbränsle och särskilt klyvbart material hänvisas till IAEA:s stadga (artikel XX). Relevant information om kärntekniska produkter samt kärntekniska produkter och kärnteknik med dubbla användningsområden finns i kontrollförteckningen från gruppen av länder som levererar kärnmaterial (NSG) och Zangger-kommittén samt i EU:s gemensamma militära förteckning (ML 7 a) och bilaga I till förordning (EU) 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (omarbetning) samt rådets relevanta förordningar om sanktioner mot vissa länder.

Vid en bedömning inför utfärdandet av en licens för varor och teknik som omfattas av NPT bör medlemsstaterna beakta om bestämmelselandet är fördragsstat i NPT och om IAEA:s avtal om kontroll är i kraft.

¹ Coming to terms with security. A Lexicon for Arms Control, Disarmament and Confidence building (2004), skrift från Unidir.

KONVENTIONEN OM FÖRBUD MOT UTVECKLING, FRAMSTÄLLNING OCH LAGRING AV BAKTERIOLOGISKA (BIOLOGISKA) VAPEN OCH TOXINVAPEN (BTV-KONVENTIONEN)

Konventionen om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen (BTV-konventionen – i den gemensamma ståndpunkten kallad konventionen om biologiska vapen och toxinvapen) är ett rättsligt bindande fördrag som förbjuder utveckling, framställning, lagring, förvärv och innehav av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen och anordningar för deras utspridning. Det bör dock noteras att enligt artikel X i konventionen har konventionsstaterna rätt att så fullständigt som möjligt delta i utbyte av utrustning, material och därmed förknippad information om syftet är fredliga ändamål.

BTV-konventionens tillämpningsområde omfattar följande produkter (artikel 1):

- Mikrobiella eller andra biologiska medel, eller toxiner oavsett ursprung eller framställningssätt, av sådana typer eller i sådana mängder som ej har berättigande för profylaktiska ändamål, skyddsändamål eller andra fredliga ändamål.
- Vapen, utrustning eller utspridningsanordningar avsedda att användas för sådana medel eller toxiner för fientliga ändamål eller i väpnad konflikt.

Själva BTV-konventionen innehåller inte någon detaljerad förteckning över de ovannämnda produkterna. Relevant information återfinns i EU:s gemensamma militära förteckning (ML 7), i Australiengruppens kontrollförteckning och bilaga I till förordning (EU) 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (omarbetning).

Vid bedömning inför utfärdande av en licens för varor och teknik som omfattas av BTV-konventionen bör man beakta att följande gäller enligt konventionen:

- Ansökningar om exportlicens för biologiska medel av sådana typer eller i sådana mängder som ej har berättigande för profylaktiska ändamål, skyddsändamål eller andra fredliga ändamål ska avslås. (Eventuella fredliga ändamål skulle kunna vara sjukdomsbekämpning eller folkhälsoåtgärder.)
- Det är förbjudet att överföra någon typ av konventionella vapen, krigsmateriel eller utspridningsanordningar avsedda att användas för sådana medel för fientliga ändamål eller i väpnad konflikt.

KONVENTIONEN OM KEMISKA VAPEN (CWC)

Konventionen om kemiska vapen (CWC) är en rättsligt bindande konvention som förbjuder utveckling, produktion, innehav, överföring och användning av kemiska vapen och föreskriver även att de ska förstöras inom fastställd tid. Samtidigt understryker den parternas rätt att delta i det internationella utbytet av vetenskaplig information, kemikalier och utrustning för de ändamål som inte är förbjudna enligt konventionen.

Kemiska vapen definieras i artikel II i CWC på följande sätt, tillsammans eller separata:

- Giftiga kemikalier (kemikalier som kan förorsaka död, tillfällig prestationsnedsättning) och deras utgångsämnen, utom när de är avsedda för ändamål som inte är förbjudna enligt CWC.
- Ammunition och anordningar som är speciellt utformade för att förorsaka död eller annan skada till följd av giftverkan hos de giftiga kemikalier som anges ovan och som skulle komma att släppas ut genom användning av ammunitionen och anordningarna.
- Varje utrustning som speciellt utformats för användning i direkt anslutning till att ammunition och anordningar enligt ovan används.

CWC innehåller en utförlig bilaga om kemikalier. Bilagan utgör en integrerad del av konventionen. Relevant information återfinns även i EU:s gemensamma militära förteckning (ML 7), i Australiengruppens kontrollförteckning och i bilaga I till rådets förordning (EU) nr 2021/821 om upprättande av en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (omarbetning).

Vid bedömning inför utfärdande av en licens för varor som omfattas av CWC bör medlemsstaterna beakta följande icke uttömmande förteckning över regler:

- Konventionsstaternas har en allmän förpliktelse att vägra överföring av kemiska vapen i enlighet med artikel II i CWC.

- CWC:s bilaga om kemikalier innehåller tre s.k. listor (över kemikalier). Regelverket för listorna 1, 2 och 3 när det gäller överföring anges i delarna VI, VII respektive VIII i CWC:s verifikationsbilaga. Med tanke på att det förekommer en överlappning mellan ML 7 i EU:s gemensamma militära förteckning och CWC-listorna bör man som en första åtgärd bestämma om kemikalien eller utgångsämnet i ML7 förekommer i CWC-listorna eller inte. Vid en ansökan om exportlicens för en kemikalie i en CWC-lista bör följaktligen de överföringsbestämmelser som anges i motsvarande del av CWC:s verifikationsbilaga följas.
- Forskningsändamål, medicinska ändamål, farmaceutiska ändamål eller skyddsändamål är inte förbjudna enligt CWC.

- ba) Förpliktelser för de medlemsstater som ratificerat konventionen om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (CCW-konventionen) och relevanta bifogade protokoll.

CCW-konventionen innehåller förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen. Fem protokoll har fogats till konventionen:

- Protokoll I, II och III (protokoll I om icke-detekterbara fragment, ändrat protokoll II om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåtvapen och andra anordningar samt protokoll III om förbud mot eller restriktioner i användningen av brandvapen).
- Protokoll IV om synförstörande laservapen.
- Protokoll V om explosiva krigslämningar.

- bb) Medlemsstaternas förpliktelser enligt vapenhandelsfördraget.

Artikel 1 Mål och syfte

Målet med detta fördrag är att – fastställa högsta möjliga gemensamma internationella normer för att reglera eller förbättra regleringen av den internationella handeln med konventionella vapen, – förebygga och utrota den olagliga handeln med konventionella vapen samt förhindra deras avledning, i syfte att – bidra till internationell och regional fred, säkerhet och stabilitet, – minska mänskligt lidande, – främja samarbete, öppenhet och ansvarsfullt agerande av statsparterna i den internationella handeln med konventionella vapen och därigenom skapa ömsesidigt förtroende mellan statsparterna.

- c) Medlemsstaternas förpliktelser enligt konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (Ottawakonventionen).

Det mest omfattande internationella instrumentet om antipersonella minor (truppminor) är 1997 års konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (även känd som Ottawakonventionen). Konventionsstaterna åtog sig bl.a. att inte använda, utveckla, tillverka, på annat sätt förvärva, lagra, bevara eller överföra truppminor i annat syfte än för att de ska förstöras. Dessutom kom de överens om att inte hjälpa, uppmuntra eller förmå någon att ägna sig åt verksamhet som är förbjuden för en konventionsstat.

Några länder, dock ingen som är part i Ottawakonventionen, har tillkännagett ett tillfälligt moratorium mot export av antipersonella minor (truppminor).

Vid bedömning inför utfärdande av licens ska de medlemsstater som är parter i Ottawakonventionen i enlighet med sina internationella skyldigheter vägra sådan export, såvida den inte avser förstöring.

- ca) Medlemsstaternas åtaganden enligt handlingsprogrammet för att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen.

Ett av målen med Förenta nationernas handlingsprogram för handeldvapen och lätta vapen (nedan kallat FN:s handlingsprogram) är att förebygga, bekämpa och utrota alla former av olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen. Det nåddes en överenskommelse om att detta delvis ska uppnås genom samarbete på nationell, regional och global nivå.

Medlemsstaterna enades om att förbättra nationell lagstiftning om handeldvapen, kontroller av import och export samt förrådsförvaltning – och om att samarbeta med och bistå varandra. Resultaten från mötena om FN:s handlingsprogram är bl.a. det internationella spårningsinstrumentet, rekommendationerna från en grupp regeringsexperter på området förmedlingskontroller samt Förenta nationernas stödsystem för FN:s handlingsprogrammets genomförande.

cb) Medlemsstaternas åtaganden enligt den globala ramen för hantering av konventionell ammunition under hela livscykeln

Med den globala ramen föresätter sig staterna att minska riskerna för avledning och säkerhet i samband med konventionell ammunition genom att fastställa mål som omfattar alla aspekter av hanteringen av ammunition under hela livscykeln. Staterna åtog sig att genomföra femton mål för säker, trygg och hållbar hantering av konventionell ammunition under hela livscykeln. Dessa omfattar bland annat främjande av transparens i leveranskedjan för att minimera och begränsa riskerna för avledning, användning av slutanvändarintyg och förbättrad märkning och spårning av konventionell ammunition. Den globala ramen främjar också säkerhetsåtgärder, såsom användning av lämpliga riskminskningsprocesser för hantering av nationella lager av konventionell ammunition, användning av systematiska och hållbara övervakningssystem samt lämplig lagerhantering och registrering. Den globala ramen är politiskt bindande, men i dess mål fastställs tydliga och användbara åtgärder som ska beaktas vid riskbedömningar före licensgivning och som ska främja säker, trygg och hållbar hantering av konventionell ammunition under hela livscykeln på nationell, subregional, regional och global nivå, bland annat genom internationellt samarbete och bistånd.

d) Medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Australiengruppen, kontrollsystemet för missilteknik, Zangger-kommittén, gruppen av länder som levererar kärnmaterial, Wassenaar-arrangemanget och Haag-uppförandekoden mot spridning av ballistiska missiler.

Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 av den 20 maj 2021 upprättas en unionsordning för kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden. En av förordningens bilagor innehåller en fullständig förteckning över alla produkter som omfattas av exportkontroll och en förteckning över de känsligaste produkterna med dubbla användningsområden, som omfattas av ännu strängare bestämmelser. Dessa förteckningar skulle kunna användas som en referens för de flesta av de produkter som faller under Australiengruppen, kontrollsystemet för missilteknik, Zangger-kommittén, gruppen av länder som levererar kärnmaterial, Wassenaar-arrangemanget och den internationella uppförandekoden mot spridning av ballistiska missiler (Haag-uppförandekoden).

AUSTRALIENGRUPPEN

Australiengruppen är ett informellt arrangemang. Deltagarna har inga rättsligt bindande skyldigheter. Hur effektivt samarbetet mellan deltagarna beror enbart på deras åtagande för målen om icke spridning av kemiska och biologiska vapen och nationella åtgärder för att förhindra spridning av sådana vapen.

Australiengruppens ”no undercut-policy” är central i medlemmarnas åtaganden vad avser säkerställandet av en gemensam strategi för kontroller av export av kemiska och biologiska vapen. Om en medlem vägrar export av en produkt som Australiengruppen fört upp på sin förteckning med hänvisning till icke-spridning av kemiska och biologiska vapen, har alla andra medlemmar kommit överens om att inte godta i stort sett identiska ansökningar om exportlicens utan att först samråda med den medlemsstat som först avslog en sådan ansökan.

Överföring av kemikalier eller biologiska agens som kontrolleras av Australiengruppen bör bara tillåtas när den exporterande medlemsstaten har förvässat sig om att slutanvändningen inte har någon anknytning till kemiska eller biologiska vapen.

Vid bedömning inför utfärdande av en överföringslicens bör medlemsstaterna beakta följande icke uttömmande förteckning över faktorer:

- Överföringens betydelse vad avser den potentiella utvecklingen, produktionen eller innehavet av kemiska och biologiska vapen.
- Om den utrustning, de material eller den tillhörande teknik som ska överföras är lämplig(a) för den angivna slutanvändningen.
- Om det verkar föreligga en stor risk för avledning till kemiska eller biologiska vapenprogram.
- Om slutanvändaren tidigare vägrats en överföring eller om slutanvändaren tidigare har avlett en tillåten överföring för ändamål som inte stämmer överens med icke-spridningsmålen.
- Om det finns goda skäl att misstänka att mottagaren bedrivit hemlig eller olaglig upphandlingsverksamhet.
- Om det finns goda grunder att misstänka, eller om det är känt, att mottagarlandet har fullföljt eller fullföljer kemiska eller biologiska krigsföringsprogram.

- Om slutanvändaren har förmåga att hantera och lagra de överförda artiklarna på ett säkert sätt.
- Om de exporterade varorna inte är avsedda för återexport. Om de återexporteras, bör varorna kontrolleras noggrant av den mottagande regeringen och det bör erhållas tillfredsställande försäkringar om att innehållet kommer att säkras innan det återöversförs till tredjeland.
- Om mottagarstaten och eventuella stater som fungerar som mellanhänder har effektiva exportkontrollsystem.
- Om mottagarlandet är part i konventionen om kemiska vapen eller konventionen om bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen och fullgör sina förpliktelser i enlighet med dessa fördrag.
- Om mottagarlandets regering i sina åtgärder och uttalanden och sin politik stöder icke-spridning av kemiska och biologiska vapen och om mottagarlandet fullgör sina förpliktelser på icke-spridningens område.

KONTROLLSYSTEMET FÖR MISSILTEKNIK (MTCR)

Kontrollsystemet för missilteknik (MTCR) är ett informellt arrangemang mellan länder som dels delar målen för icke-spridning av system för obemannade bärare som har förmåga att bära massförstörelsevapen, dels försöker att samordna satsningar på nationella exportlicenser som ska förhindra spridning av sådana system. MTCR grundar sig på att länderna följer de gemensamma exportpolitiska riktlinjer (MTCR-riktlinjerna) som tillämpas på en heltäckande gemensam förteckning över kontrollerade produkter (MTCR-bilagan om utrustning, programvara och teknik). Varje medlemsstat har infört riktlinjerna i enlighet med nationell lagstiftning och beslut om ansökningar om överföring fattas på nationell nivå.

Vid utvärderingen av ansökningar om överföring av de produkter som anges i bilagan ska medlemsstaterna beakta följande faktorer:

- Farhågor om spridning av massförstörelsevapen.
- Missil- och rymdprogrammets kapacitet och syften i mottagarlandet.
- Överföringens betydelse för den potentiella utvecklingen av system (andra system än bemannade luftfartyg) som kan användas som bärare av massförstörelsevapen.
- Bedömningen av överföringens slutanvändning. Om överföringen skulle kunna bidra till bärare av massförstörelsevapen, bör överföringar endast tillåtas efter erhållande av lämpliga försäkringar från mottagarstatens regering om att
 - produkterna endast kommer att användas för det angivna ändamålet och att en sådan användning inte kommer att ändras och att produkterna inte kommer att ändras eller kopieras utan att den tillståndsgivande regeringens dessförinnan samtyckt till detta,
 - varken produkterna eller kopiorna eller derivaten av dessa kommer att överföras utan den tillståndsgivande regeringens samtycke.
- Relevanta multilaterala avtals tillämplighet.
- Risken för att kontrollerade produkter hamnar i händerna på terroristgrupper och enskilda terrorister.

Om ett avslag utfärdas av ett annat medlemsland för en i stort sett identisk överföring, ska alla medlemmar enas om att inte godkänna i stort sett identiska ansökningar om exportlicens utan att först samråda med den medlem som utfärdade det första avslaget.

GRUPPEN AV LÄNDER SOM LEVERERAR KÄRNMATERIAL (NSG)

Gruppen av länder som levererar kärnmateriel (NSG) är ett informellt arrangemang vars medlemmar försöker att bidra till icke-spridning av kärnvapen genom att genomföra riktlinjer för kärnmaterialexport och kärnmaterialrelaterad export. NSG:s riktlinjer tillämpas av varje deltagande regering i enlighet med nationell lagstiftning och praxis. Beslut om ansökningar om exportlicens fattas på nationell nivå i enlighet med nationella exportlicenskrav.

Grundprincipen är att leverantörerna inte bör tillåta överföringar av utrustning, material, programvara eller därtill hörande teknik som fastställs i bilagan

- för användning i en icke-kärnvapenstat i samband med verksamhet som rör kärnladdningar eller en kärnbränslecykel utan kontroller, eller
- i allmänhet när det föreligger en oacceptabel risk för avledning till en sådan verksamhet eller när överföringarna strider mot målet att förhindra kärnvapenspridning, eller
- när det föreligger en risk för avledning till nukleär terrorism.

När det gäller att överväga om man ska tillåta kärnmaterialöverföringar eller kärnmaterialrelaterade överföringar, bör medlemsstaterna enligt NSG visa försiktighet när de verkställer grundprincipen och bör beakta relevanta faktorer, bl.a. följande:

- Om mottagarlandet är part i NPT, i fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen i Latinamerika eller i ett liknande internationellt rättsligt bindande avtal om icke-spridning av kärnmaterial och har ett gällande kontrollavtal med IAEA som är tillämpligt på all fredlig kärnenergiverksamhet.
- Om ett mottagarland som inte är part i NPT, i fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen i Latinamerika eller i ett liknande internationellt rättsligt bindande avtal om icke-spridning av kärnmaterial, bedriver verksamhet som rör kärnbränslecykeln utan kontroll och utan att den är underställd IAEA:s kontrollavtal.
- Om den kärnenergi-relaterade tekniken som ska överföras är lämplig för den angivna slutanvändningen och om denna angivna slutanvändning är lämplig för slutanvändaren.

- Om den kärnenergiorelaterade tekniken som ska överföras kommer att användas inom forskning eller för utveckling, utformning, tillverkning, konstruktion, drift eller underhåll av uppberbnings- och anrikningsanläggningar.
- Om regeringens insatser, uttalanden och politik i mottagarlandet stöder icke-spridning av kärnmaterial och om mottagarlandet fullgör sina internationella förpliktelser på icke-spridningsområdet.
- Om mottagarna har ägnat sig åt hemlig eller olaglig verksamhet.
- Om en överföring till slutanvändaren inte är tillåten eller om slutanvändaren har avlett en tidigare tillåten överföring för ändamål som inte följer riktlinjerna.
- Om det finns skäl att anta att det föreligger risk för avledning till nukleär terrorism.
- Om det föreligger risk för återöverföring av utrustning, material, programvara eller tillhörande teknik som anges i bilagan eller överföringar av kopior av dessa i strid med grundprincipen till följd av att mottagarlandet inte har kunnat utveckla och upprätthålla lämpliga och effektiva nationella export- och omlastningskontroller i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolution 1540.

WASSENAAR-ARRANGEMANGET

Wassenaar-arrangemanget om kontroll av export av konventionella vapen samt varor och teknik med dubbla användningsområden är en informell ordning för exportkontroller. Medlemskap i Wassenaar-arrangemanget för inte med sig några rättsliga skyldigheter för de deltagande staterna. Varje deltagande stat bär ensam ansvaret för beslut att överföra eller att vägra att överföra någon artikel. Alla åtgärder avseende arrangemanget ska vidtas i enlighet med nationell lagstiftning och politik och genomföras på grundval av nationell bestämmanderätt.

Nationell politik, inklusive beslut att bevilja eller att inte utfärda en licens, styrs av bästa praxis, riktlinjer eller vissa villkor som man enats om inom arrangemanget. Dessa dokument återfinns i sin helhet på Wassenaar-arrangemangets webbplats <http://www.wassenaar.org>

När medlemsstaterna överväger om de ska tillåta överföringar av varor som förtecknats av Wassenaar-arrangemanget bör de beakta följande huvudåtaganden enligt Wassenaar-arrangemanget:

- Att upprätthålla nationella exportkontroller för produkter som finns uppförda på kontrollistorna.
- Att frivilligt utbyta information som ökar insynen när det gäller vapenöverföringar och känsliga varor och teknik med dubbla användningsområden.
- Att, när det gäller artiklar på krigsmaterielförteckningen, utbyta information var sjätte månad om leveranser av konventionella vapen till icke-deltagande stater.
- Att, när det gäller artiklar på förteckningen över varor med dubbla användningsområden, två gånger om året i aggregerad form anmäla alla licenser som vägrats icke-deltagande stater.
- Att, när det gäller artiklar på förteckningen över känsliga artiklar och förteckningen över mycket känsliga artiklar: två gånger om året anmäla alla licenser som vägrats icke-deltagande stater individuellt och alla licenser som utfärdats till icke-deltagande stater i aggregerad form.
- Att underrätta de deltagande staterna om godkännande av licenser som en annan deltagande stat vägrat för en i stort sett identisk transaktion under de senaste tre åren ("undercut-anmälan").
Varje deltagande stat bär ensam ansvaret för beslut att överföra eller att vägra att överföra någon artikel.

ZANGGER-KOMMITTÉN

Zangger-kommittén är ett informellt arrangemang som i hög grad bidrar till tolkningen av artikel III.2 i fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen (NPT) och därigenom ger alla fördragsparter vägledning.

Vid utvärdering av ansökningar om överföring av artiklar som omfattas av Zangger-kommittén ska medlemsstaterna beakta följande faktorer:

- Det är inte tillåtet att tillhandahålla atområbränsle eller särskilt klyvbart material till en kärnvapenfri stat för fredliga ändamål, såvida inte atområbränslet eller det särskilt klyvbara materialet är underställt ett kontrollavtal med Internationella atomenergiorganet (IAEA).
- Om regeringen vill leverera atområbränsle eller särskilt klyvbart material till en sådan stat för fredliga ändamål ska den
 - ange som ett leveransvillkor för mottagarlandet att atområbränslet eller det särskilt klyvbara materialet, eller det särskilt klyvbara material som framställts vid eller genom användning därav, inte ska avledas till kärnvapen eller andra kärnladdningar, och
 - förvissa sig om att kontrollen av detta enligt ett avtal med IAEA och i enlighet med dess kontrollsystem kommer att tillämpas på ifrågavarande atområbränsle eller särskilda klyvbara material.
- När det gäller direkt export av atområbränsle eller särskilt klyvbart material till icke-kärnvapenstater som inte är parter i NPT ska regeringen innan den tillåter export av ifrågavarande material förvissa sig om att detta material kommer att omfattas av ett kontrollavtal med IAEA så snart mottagarlandet övertar ansvaret för materialet och inte senare än vid den tidpunkt då materialet når sin bestämelseort.
- När regeringen exporterar atområbränsle eller särskilt klyvbart material till en kärnvapenstat som inte är part i NPT ska den kräva tillfredsställande försäkringar om att materialet inte kommer att återexporteras till en icke-kärnvapenstat som inte är part i NPT, såvida inte den stat som mottar sådan återexport gör arrangemang för att godta IAEA:s kontroller.
- En årlig rapport ska läggas fram om export av atområbränsle och klyvbart material till icke-kärnvapenstater som inte är parter i NPT.

DEN INTERNATIONELLA UPPFÖRANDEKODEN MOT SPRIDNING AV BALLISTISKA MISSILER (HAAG-UPPFÖRANDEKODEN)

Haag-uppförandekoden är ett politiskt bindande icke-spridningsinstrument som tar sig an problemet med ballistiska missiler som har förmåga att bära massförstörelsevapen. Ett vitalt syfte med koden är att öka öppenheten och förtroendet bland de anslutna staterna genom att genomföra specifika förtroendeskapande åtgärder i form av föranmälan av avfyran av ballistiska missiler och av uppskjutning av bäraketer och årliga förklaringar om politiken för ballistiska missiler och bäraketer.

Vid bedömning inför utfärdande av en licens bör medlemsstaterna beakta om en stat har anslutit sig till Haag-uppförandekoden och följande huvudprinciper:

- Skyndsamt förhindrande och stopp av spridningen av ballistiska missiler som har förmåga att bära massförstörelsevapen.
- Vikten av att förstärka multilaterala nedrustnings- och icke-spridningsinstrument.
- Erkännandet av att stater inte bör uteslutas från att för fredliga ändamål dra nytta av de fördelar som rymden innebär men att de då inte får bidra till spridningen av ballistiska missiler som har förmåga att bära massförstörelsevapen.
- Nödvändigheten av lämpliga insynsåtgärder vad avser program för ballistiska missiler och bäraketer.

Andra internationella skyldigheter och åtaganden kan särskilt omfatta följande:

- Internationella förpliktelser för de medlemsstater som ratificerat konventionen om klusterammunition.
- Internationella skyldigheter för stater som är parter i konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide).

1.4. **Att komma fram till ett avgörande.** På grundval av ovan beskrivna bedömning ska medlemsstaterna avgöra om exporten innebär ett brott mot medlemsstaternas eller EU:s internationella åtaganden och förpliktelser och om den bör vägras.

RELEVANTA INFORMATIONSKÄLLOR (ICKE UTTÖMMANDE FÖRTECKNING)

- Förteckning över EU-sanktioner (utrike tjänsten) (<https://www.sanctionsmap.eu/#/main>)
- Förteckning över gällande embargo (Sipri) (<http://www.sipri.org/databases/embargoes>)
- Internationella atomenergiorganet (NPT) (www.iaea.org)
- Förenta nationernas kontor i Genève (nedrustning, BTV-konventionen) (www.unog.ch)
- FN:s kontor för nedrustningsfrågor (Unoda) (<https://disarmament.unoda.org/>)
- Organisationen för förbud mot kemiska vapen (CWC) (www.opcw.org)
- Vapenhandelsfördraget (<https://thearmstradetreaty.org/>)
- Konventionen om förbud mot antipersonella minor (truppminor) (<https://www.apminebanconvention.org/>)
- Konventionen om klusterammunition (<http://www.clusterconvention.org/>)
- Konventionen om vissa konventionella vapen (<https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons/>)
- Den internationella kampanjen för förbud av landminor (www.icbl.org)
- Internationella centrumet för humanitär minröjning i Genève (www.gichd.ch)
- Australiengruppen (www.australiagroup.net)
- Kontrollsystemet för robotteknik (www.mter.info)
- Zangger-kommittén (www.zanggercommittee.org)
- Gruppen av länder som levererar kärnmaterial (www.nuclearsuppliersgroup.org)
- Wassenaar-arrangemanget (www.wassenaar.org)
- Den internationella uppförandekoden mot spridning av ballistiska missiler (Haag-uppförandekoden) (www.hcoc.at)

Tillämpning av kriterium två

2.1. Gemensam standpunkt 2008/944/Gusp gäller för all export från medlemsstaterna av militär teknik eller krigsmateriel, samt av produkter med dubbla användningsområden enligt artikel 6 i den gemensamma standpunkten. Kriterium två gäller således i princip export till alla mottagarländer utan åtskillnad. Eftersom kriterium två har anknytning till respekten för de mänskliga rättigheterna, inbegripet människorättssituationen, samt respekten för internationell humanitär rätt i det slutliga bestämmelselandet, bör dock särskild uppmärksamhet ägnas export av militär teknik eller krigsmateriel till länder där det finns tecken som tyder på att de mänskliga rättigheterna eller internationell humanitär rätt kränks.

2.2. **Informationskällor:** alla medlemsstater har tillgång till EU:s gemensamma informationskällor i form av rapporter från EU:s beskickningschefer, EU:s landstrategier för mänskliga rättigheter och i vissa fall rådets uttalanden/slutsatser om respektive mottagarland. I dessa dokument ingår vanligen redan information från andra internationella organ och informationskällor. Eftersom varje licensansökan är specifik och måste analyseras för sig, kan ytterligare uppgifter behövas och då erhållas från

- medlemsstaternas diplomatiska beskickningar och andra statliga institutioner,
- Europeiska utrikestjänsten, inbegripet EU:s delegationer,
- dokumentation från Förenta nationerna, Internationella rödakorskommittén (ICRC) och andra internationella och regionala organ,
- rapporter från internationella icke-statliga organisationer,
- rapporter från lokala icke-statliga organisationer för mänskliga rättigheter och från andra tillförlitliga lokala källor,
- genom information från civilsamhället.

EU har dessutom utarbetat och antagit särskilda riktlinjer som ett ramverk för skyddet och främjandet av mänskliga rättigheter i tredjeländer, till exempel riktlinjerna om dödsstraff, tortyr, barn och väpnade konflikter samt om människorättsförsvarare och handlingsplanen för mänskliga rättigheter och demokrati 2020-2024 (förlängd till 2027).

En icke uttömmande förteckning över relevanta webbplatser återfinns i bilaga I.

Beslutsunderlag

2.3. **Viktiga begrepp:** i kriterium två ingår flera viktiga begrepp som bör beaktas vid alla bedömningar. Dessa tas upp i den följande texten.

”Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till relevanta principer i internationella instrument som rör de mänskliga rättigheterna, inbegripet människorättssituationen i det landet, ska medlemsstaterna inta följande hållning:

- a) De ska inte utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas för att begå eller underlätta internt förtryck, allvarligt könsrelaterat våld eller allvarliga våldshandlingar mot kvinnor, barn eller andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna.
- b) De ska från fall till fall och med beaktande av den militära teknikens eller krigsmaterielens art vara särskilt försiktiga och uppmärksamma vid utfärdandet av licenser till länder där allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna har konstaterats av behöriga organ inom Förenta nationerna, av Europeiska unionen eller av Europarådet.”

”Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till relevanta principer i internationella instrument som rör internationell humanitär rätt och respekten för internationell humanitär rätt, ska medlemsstaterna

- c) inte utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas för att begå eller underlätta allvarliga kränkningar av internationell humanitär rätt, inbegripet mot skyddade grupper enligt internationell humanitär rätt, såsom kvinnor och barn.”

”Teknik eller materiel som kan komma att användas för internt förtryck anses i detta sammanhang inbegripa bl.a. teknik eller materiel där det är bevisat att den tilltänkta slutanvändaren har använt sådan eller liknande teknik eller materiel för internt förtryck, eller när det finns skäl att tro att tekniken eller materielen kommer att användas till andra ändamål eller av annan slutanvändare än vad som uppgivits, och användas för internt förtryck. I linje med artikel 1 i denna gemensamma ståndpunkt ska teknikens eller materielens art beaktas noggrant, särskilt om den är avsedd för interna säkerhetsändamål. Internt förtryck anses inbegripa bl.a. tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning, summariska eller godtyckliga avrättningar, försvinnanden, godtyckliga gripanden och andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheter och de grundläggande friheter som anges i de relevanta internationella instrument som rör de mänskliga rättigheterna, inklusive den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.”

Vid bedömningen av huruvida det föreligger en uppenbar risk för att den föreslagna exporten kan komma att användas för att begå eller underlätta inhemskt förtryck bör medlemsstaterna ta hänsyn till den tilltänkta slutanvändarens och generellt mottagarlandets nuvarande och tidigare uppförande vad gäller mänskliga rättigheter. I bedömningen av mottagarlandet ingår vilken politik som förs av mottagarlandets regering och viktigare inslag i den senaste utvecklingen, bl.a. vilken verkan ”kampen mot terrorism” har haft, om det finns något verkningfullt skydd i grundlagen av de mänskliga rättigheterna, utbildning av de viktigaste aktörerna (t.ex. brottsbekämpande myndigheter) i människorättsfrågor, kränkningar av de mänskliga rättigheterna som har passerat ostraffade, oberoende övervakningsorgan och nationella institutioner för främjande eller skydd av dessa rättigheter.

- 2.4. ***Internationella instrument för mänskliga rättigheter.*** En icke uttömmande förteckning över de viktigaste internationella och regionala instrumenten återfinns i bilaga II.

Dessa instrument och respektive tilläggsprotokoll representerar de viktigaste internationella normerna och standarderna för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. De garanterar de medborgerliga och politiska rättigheterna (bland annat rätten till liv, förbud mot slaveri och tvångsarbete, personlig frihet och trygghet, likhet inför lagen, effektiva rättsmedel och opartiska domstolar, yttrande- och informationsfrihet, mötesfrihet, rörelsefrihet, tanke-, religions- och samvetsfrihet, rätt att söka och åtnjuta asyl), kvinnors rättigheter, barns rättigheter, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, icke-diskriminering, minoriteters och ursprungsbefolkningars rättigheter, samt ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

2.5. ***Mottagarlandets inställning, inbegripet människorättssituationen i det landet:*** följande indikatorer bör på lämpligt sätt beaktas vid bedömningen av hur ett land respekterar och iakttar samtliga mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, inbegripet risken för att produkter som omfattas av artiklarna 2.1, artikel 3 eller artikel 4 i vapenhandelsfördraget används för att begå eller underlätta allvarliga könsrelaterade våldshandlingar eller allvarliga våldshandlingar mot kvinnor och barn och personer med funktionsnedsättning.

- Mottagarlandets regerings åtagande att respektera och förbättra de mänskliga rättigheterna och att ställa dem som kränker dessa rättigheter inför rätta.
- Genomförandet av berörda internationella och regionala instrument för mänskliga rättigheter i nationell politik och praxis.
- I vilken utsträckning landet i fråga har ratificerat internationella och regionala instrument för mänskliga rättigheter.
- Landets samarbete med internationella och regionala mekanismer för mänskliga rättigheter (t.ex. FN:s fördragsorgan och särskilda förfaranden).
- Respekten för demokratiska principer i det slutliga bestämmelselandet. Demokratin är oupplösligt kopplad till full respekt för alla mänskliga rättigheter.
- Den politiska viljan att föra en öppen diskussion om inhemska människorättsfrågor, t.ex. i form av bilaterala eller multilaterala dialoger med EU eller andra parter, inklusive civilsamhället.

2.6. ***Allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna:*** I Wiendeklarationen med handlingsprogram som antogs vid Världskonferensen om de mänskliga rättigheterna i Wien i juni 1993 bekräftas alla staters högtidliga åtagande att i enlighet med Förenta nationernas stadga, andra människorättsinstrument samt internationell rätt fullgöra sina förpliktelser att främja universell respekt för samt allmän efterlevnad och allmänt skydd av samtliga mänskliga rättigheter och grundläggande friheter och demokrati för alla. Dessutom bekräftades principen om att alla mänskliga rättigheter är universella, odelbara, inbördes beroende och inbördes förbundna.

Frågan om huruvida kränkningar av de mänskliga rättigheterna ska anses vara ”allvarliga” måste bedömas för sig och från fall till fall samt med beaktande av samtliga relevanta omständigheter. Den ifrågavarande kränkningens karaktär/art och följder är ett betydelsefullt inslag i bedömningen. Om det förekommer systematiska och/eller ofta upprepade kränkningar av de mänskliga rättigheterna tydliggörs hur allvarligt människorättsläget är. Kränkningarna behöver dock inte vara systematiska eller ofta förekommande för att de ska betraktas som ”allvarliga” vid en analys enligt kriterium två. Enligt kriterium två är ett väsentligt inslag i analysen huruvida FN:s, EU:s eller Europarådets behöriga organ (enligt förteckningen i bilaga III) har fastställt att allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna har ägt rum i mottagarlandet. Det är då inte nödvändigt att dessa behöriga organ explicit använder uttrycket ”allvarlig”, utan det är tillräckligt att de har fastställt att kränkningar har skett. Den slutliga bedömningen av huruvida kränkningarna ska anses vara allvarliga i detta sammanhang måste göras av medlemsstaterna. På samma sätt innebär inte avsaknaden av ett beslut från dessa organ att medlemsstaterna inte kan göra en oberoende bedömning av huruvida sådana allvarliga kränkningar har ägt rum.

2.7. ***Internt förtryck, uppenbar risk, ”kan komma”, från fall till fall:*** I kriterium 2 ges ett stort antal exempel på vad som utgör internt förtryck, men för att bedöma huruvida det finns en uppenbar risk för att den exporterade materielen kan komma att användas för att begå eller underlätta sådan handlingar krävs en ingående analys. Kombinationen av uttrycken ”uppenbar risk” och ”kan komma” i texten bör noteras. Detta innebär lägre beviskrav än att visa att det föreligger uppenbar risk att militär teknik eller krigsmateriel kommer att användas för inre förtryck.

Bedömningen av huruvida det föreligger uppenbar risk måste grunda sig på överväganden från fall till fall av de historiska och nu rådande förhållandena i mottagarlandet/avseende den tilltänkta slutanvändaren, samt av alla urskiljbara tendenser och/eller kommande händelser som rimligen kan förväntas skapa förhållanden som kan komma att leda till repressiva handlingar (t.ex. kommande val). Inledande frågeställningar kan bl.a. vara huruvida

- mottagarlandets/den tilltänkta slutanvändarens uppförande har framstått i negativ dager i EU-rådets uttalanden/slutsatser,
- EU:s beskickningschefer i nyare rapporter har uttryckt oro över mottagarlandet/den tilltänkta slutanvändaren,

- andra internationella eller regionala organ (t.ex. FN, Europarådet eller OSSE) har uttryckt oro,
- lokala eller internationella icke-statliga organisationer och medierna konsekvent uttrycker oro i sin rapportering.

Innan analyser bekräftas är det viktigt att den aktuella situationen i mottagarlandet tillmäts särskild vikt. Mottagarlandet kan efter inhemska eller internationella påtryckningar, eller en intern regeringsombildning, ha vidtagit åtgärder för att rätta till situationen efter tidigare missförhållanden. Följande fråga bör ställas:

- Har mottagarlandet godtagit extern eller annan oberoende övervakning och/eller utredning av påstått förtryck? Hur har det i så fall reagerat på/genomfört eventuella resultat?
- Har mottagarlandets regering förändrats på ett sätt som innebär att politik och praxis sannolikt kommer att ändras?
- Finns det EU-program eller andra multilaterala/bilaterala program som syftar till förändringar/reformer?

Förmildrande omständigheter som större öppenhet och att det pågår en dialog om problem avseende de mänskliga rättigheterna i mottagarlandet kan leda till en mer gynnsam bedömning. Det är dock viktigt att inse att långvarig frånvaro av medialt uppmärksammat förtryck inte i sig innebär att det inte föreligger en uppenbar risk. Aktuell information från tillförlitliga källor är oundgänglig för en riktig bedömning från fall till fall.

- 2.8. ***Den militära teknikens eller krigsmaterielens art*** är av betydelse vid varje ansökan. Det är mycket viktigt att varje bedömning enligt kriterium 2 är realistisk (dvs. kan materielen i fråga verkligen användas för förtryck?) Det är också viktigt att inse att utrustning av vitt skiftande art har använts för förtryck eller för att underlätta förtryck. Artiklar som pansarvagnar (Armoured Personnel Carriers, APC), skyddsvästar och kommunikations- och övervakningsutrustning kan vara viktiga för att underlätta förtryck. Inom ramen för en mer restriktiv nationell politik skulle vissa medlemsstatyer redan kunna vägra att utfärda en exportlicens i fall av fortsatta och systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna i mottagarlandet, oavsett den militära teknikens eller krigsmaterielens karaktär.

2.9. I detta sammanhang är det också viktigt att beakta vem som är *slutanvändare*. Om utrustning är avsedd för polis- eller säkerhetsstyrkor är det viktigt att exakt fastställa till vilken gren av dessa styrkor som produkterna ska levereras. Man bör observera att det inte finns några bestämda regler för vilka grenar av säkerhetsapparaten som kan utnyttjas för förtryck. Armén kan ha en sådan roll i många stater, medan den inte har haft det i andra. Exempel på inledande frågeställningar:

- Har denna utrustning tidigare använts för förtryck i mottagarlandet eller på annat håll? Om så inte är fallet, kan den utnyttjas för detta ändamål i framtiden?
- Vem är slutanvändare?
- Vilken uppgift har slutanvändaren i mottagarlandet?
- Har slutanvändaren tidigare deltagit i förtrycket?
- Finns det några relevanta rapporter om detta?

2.10. ***De relevanta principerna i internationella instrument som rör internationell humanitär rätt och respekten för internationell humanitär rätt.*** Internationell humanitär rätt (även känd som ”regler för väpnade konflikter” eller ”krigets lagar”) innehåller regler som i tider av väpnade konflikter ska skydda människor som inte, eller inte längre, deltar i krigshandlingar (t.ex. civila och sårade, sjuka och tillfångatagna kombattanter), och att reglera krigföringen (dvs. medel och metoder för krigföring). Den avser situationer i väpnade konflikter och reglerar inte när det för en stat är tillåtet enligt lag att använda våld. Alla parter i en väpnad konflikt, inklusive organiserade väpnade grupper, har förpliktelser enligt den internationella humanitära rätten.

Huvudprinciperna i internationell humanitär rätt för användning av vapen i väpnade konflikter utgörs av distinktionsreglerna, regeln mot urskillningslösa anfall, regeln om proportionalitet, regeln om möjliga försiktighetsåtgärder, reglerna om överflödig skada eller onödigt lidande och regeln om skydd av miljön.

De viktigaste instrumenten inom internationell humanitär rätt är de fyra Genèvekonventionerna från 1949 med sina tilläggsprotokoll från 1977. De kompletteras av fördrag om särskilda frågor inklusive förbud mot vissa vapen och skydd av vissa kategorier människor och föremål, exempelvis barn och kulturföremål (se bilaga IV för en förteckning över de viktigaste fördragen).

Relevanta frågor avseende ratificering och nationellt genomförande av fördrag inom internationell humanitär rätt är bl.a. följande:

- Ratificering av de fyra Genèvekonventionerna från 1949 med tilläggsprotokoll från 1977.
- Ratificering av andra centrala fördrag inom internationell humanitär rätt.
- Ratificering av fördrag med uttryckliga förbud eller begränsningar av överföring av vissa vapen.
- Har mottagarlandet antagit den nationella lagstiftning eller de nationella föreskrifter som krävs enligt de instrument för internationell humanitär rätt i vilka det är part?

2.11. Till **allvarliga kränkningar av internationell humanitär rätt** räknas allvarliga kränkningar av de fyra Genèvekonventionerna från 1949. Varje konvention innehåller definitioner av vad som räknas som allvarliga kränkningar (artiklarna 50, 51, 130 respektive 147). Artiklarna 11 och 85 i tilläggsprotokoll I från 1977 innehåller också ett bredare spektrum av handlingar som är att betrakta som allvarliga kränkningar av det protokollet. En förteckning över dessa definitioner återfinns i bilaga V. Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen omfattar andra allvarliga kränkningar av lagstiftning och praxis som gäller för internationella och icke-internationella väpnade konflikter, som den definierar som krigsförbrytelser (artikel 8 b, c och e; för den fullständiga texten till Romstadgan, se <http://legal.un.org/icc/statute/romefra.htm>).

- Har kränkningar begåtts av någon aktör som staten är ansvarig för? (t.ex. statliga organ, inklusive försvarsmakten; personer eller enheter bemyndigade att utöva delar av den statliga myndighetsutövningen; personer eller grupper som faktiskt agerar efter dess instruktioner eller under dess ledning eller kontroll; kränkningar begångna av privatpersoner eller grupper som den erkänner och antar som sina egna handlingar.)

- Har mottagarlandet underlåtit att vidta åtgärder för att förebygga och bekämpa kränkningar begångna av dess medborgare eller på dess territorium?
- Har mottagarlandet underlåtit att utreda påstådda kränkningar begångna av dess medborgare eller på dess territorium?
- Har mottagarlandet underlåtit att efterspana och åtala (eller utlämna) sina medborgare eller personer på dess territorium som bär ansvar för kränkningar av internationell humanitär rätt?
- Har mottagarlandet underlåtit att samarbeta med andra stater, tillfälligt upprättade domstolar eller Internationella brottmålsdomstolen i samband med brottmålsförfaranden avseende kränkningar av internationell humanitär rätt?

2.12. **Skyddade grupper enligt internationell humanitär rätt:** en icke uttömmande översikt över fördragsbestämmelser och sedvanerättsliga regler om skydd av grupper av personer enligt internationell humanitär rätt finns i bilaga VII.

2.13. **Vapenhandelsfördraget**, artikel 7.1 b i (allvarlig kränkning av internationell humanitär rätt) och ii (allvarlig kränkning av internationell människorättslagstiftning) och artikel 7.4 (könsrelaterat våld och våld mot kvinnor och barn)

Vapenhandelsfördraget innehåller en bestämmelse som liknar kriterium två i den gemensamma ståndpunkten. I artikel 7 föreskrivs följande:

”Export och bedömning av ansökan om exporttillstånd

1. *Om exporten inte är förbjuden enligt artikel 6, ska varje exporterande statspart innan exporttillstånd beviljas för konventionella vapen som omfattas av artikel 2.1 eller materiel som omfattas av artikel 3 eller 4, inom sin jurisdiktion och i enlighet med sitt nationella kontrollsystem på ett objektivet och icke-diskriminerande sätt, med beaktande av relevanta omständigheter, däribland information som den importerande staten lämnar i enlighet med artikel 8.1, göra en bedömning av huruvida dessa konventionella vapen eller denna materiel*

[...]

- b) skulle kunna användas för
- i) att begå eller underlätta en allvarlig kränkning av internationell humanitär rätt,
- ii) att begå eller underlätta en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna,

[...]”.

Det ovannämnda som avser kriterium två är också fullt ut tillämpligt vid genomförandet av artikel 7.1 b i och ii.

Vapenhandelsfördraget innehåller också en bestämmelse som avser en särskild typ av kränkningar av de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt, vilken inte uttryckligen nämns i den gemensamma ståndpunkten men som även omfattas av kriterium två, nämligen könsrelaterat våld eller våld mot kvinnor och barn.

I artikel 7.4 föreskrivs följande:

”4. Vid sin bedömning ska den exporterande statsparten beakta risken för att konventionella vapen som omfattas av artikel 2.1 eller materiel som omfattas av artikel 3 eller 4, används för att begå allvarliga könsrelaterade våldshandlingar eller allvarliga våldshandlingar mot kvinnor och barn eller för att underlätta sådana våldshandlingar.”.

I linje med dessa bestämmelser i vapenhandelsfördraget bör frågan om könsrelaterat våld och våld mot kvinnor och barn beaktas när kriterium två utvärderas. Könsrelaterade våldshandlingar är ett brott mot ett antal människorättsprinciper i internationella instrument och kan utgöra ett brott mot internationell humanitär rätt om det utövas under en väpnad konflikt. Till vanliga exempel på könsrelaterat våld hör sexuellt våld (bl.a. våldtäkt), påtvingad prostitution och människohandel. Det bör också beaktas att risken för könsrelaterat våld alltid är högre i nöd- och konfliktsituationer.

EU:s syn på respekt för människorättslagstiftning och internationell humanitär rätt omfattar fullt ut de handlingar som avses i artikel 7.4 i vapenhandelsfördraget. Kriterium två omfattar därför fullt ut de förpliktelser som följer av artikel 7.4 i vapenhandelsfördraget.

2.14. **Uppenbar risk.** En grundlig bedömning av risken för att den föreslagna exporten av militär teknik eller krigsmateriel kommer att användas för att begå eller underlätta allvarliga kränkningar av internationell humanitär rätt bör innefatta en undersökning av mottagarens aktuella och tidigare agerande i fråga om respekt för internationell humanitär rätt, mottagarens avsikter så som de uttrycks genom formella åtaganden och mottagarens kapacitet att garantera att överförd materiel eller teknik används på ett sätt som är förenligt med internationell humanitär rätt och inte avleds eller överförs till andra bestämmelseorter där den kan användas för allvarliga kränkningar av denna rätt.

Isolerade incidenter med kränkningar av internationell humanitär rätt ger inte med nödvändighet en rättvisande bild av mottagarlandets hållning till internationell humanitär rätt och kan inte i sig ligga till grund för att vägra vapenöverföring. Om det går att urskilja ett mönster av kränkningar eller om mottagarlandet inte har vidtagit lämpliga åtgärder för att bestraffa kränkningar bör detta anses vara grund för allvarliga farhågor.

Den gemensamma artikel 1 i Genèvekonventionerna brukar tolkas så att tredjepartsstater som inte är inblandade i en väpnad konflikt är ansvariga för att inte uppmuntra en part i en väpnad konflikt till kränkningar av internationell humanitär rätt, att inte heller vidta åtgärder som bistår sådana kränkningar, samt att vidta lämpliga åtgärder för att få sådana kränkningar att upphöra. De har ett särskilt ansvar att ingripa mot stater eller väpnade grupper som de kan ha visst inflytande över. Vapenproducerande och vapenexporterande stater kan anses vara särskilt inflytelserika när det gäller att ”sörja för” att internationell humanitär rätt ”iakttas”, beroende på deras förmåga att tillhandahålla eller vägra bidra med medel för att utföra vissa allvarliga kränkningar. De bör därför i särskilt hög grad iaktta försiktighet för att därigenom garantera att deras export inte används för att begå allvarliga kränkningar av internationell humanitär rätt.

Förpliktelserna i gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp är förenliga med förpliktelserna i artikel 7.1, 7.3 och 7.4 i vapenhandelsfördraget. Vid sin bedömning ska medlemsstaterna beakta risken för att konventionella vapen som omfattas av artikel 2.1 eller materiel som omfattas av artikel 3 eller 4 i vapenhandelsfördraget används för att begå eller underlätta allvarliga könsrelaterade våldshandlingar eller allvarliga våldshandlingar mot kvinnor och barn.

Relevanta frågor som bör övervägas är bl.a. följande:

- Finns det någon gällande nationell lagstiftning som förbjuder och bestraffar kränkningar av internationell humanitär rätt?
- Har mottagarlandet infört krav om att dess militärbefälhavare ska förebygga, bekämpa och vidta åtgärder mot personer under deras befäl som har begått kränkningar av internationell humanitär rätt?
- Har mottagarlandet ratificerat Romstadgan för den internationella brottmålsdomstolen?
- Är den interna situationen i mottagarstaten eller på slutdestinationen av sådan art att den kan öka sannolikheten för att vapnen används för att begå eller underlätta de aktuella könsrelaterade våldshandlingar som identifierats i en bedömning av slutdestinationen?
- Har internationella eller regionala organ (t. ex FN, Europarådet eller OSSE) uttryckt farhågor över att könsrelaterat våld förekommer på slutdestinationen?
- Samarbetar mottagarstaten med andra stater, tillfälligt upprättade domstolar eller Internationella brottmålsdomstolen i samband med brottmålsförfaranden avseende kränkningar?
- Finns det en fastställd minimiålder för rekrytering (obligatorisk och frivillig) till försvarsmakten?
- Har det antagits rättsliga bestämmelser som förbjuder och bestraffar rekrytering av barn eller användning av barn i stridshandlingar?
- Utbildar mottagarlandet såväl officerarna som de meniga i att tillämpa reglerna för internationell humanitär rätt (exempelvis under militära övningar)?
- Har internationell humanitär rätt införlivats i militär doktrin och militära handböcker, insatsregler, instruktioner och order?
- Får försvarsmakten rådgivning av juridiska rådgivare med utbildning i internationell humanitär rätt?
- Har samma åtgärder vidtagits för att garantera att andra beväpnade personer respekterar internationell humanitär rätt om de agerar i situationer som omfattas av internationell humanitär rätt?

- Har det införts mekanismer som möjliggör ansvarsutkrävande vid kränkningar av internationell humanitär rätt som begås av försvarsmakten och andra beväpnade personer, inklusive disciplinstraff och straffrättsliga påföljder?
- Finns det ett oberoende och fungerande rättsväsende som har kapacitet att lagföra allvarliga kränkningar av internationell humanitär rätt?
- Finns det risk för en plötslig eller oväntad förändring av förvaltnings- eller myndighetsstrukturer som negativt kan påverka mottagarens vilja eller förmåga att respektera internationell humanitär rätt? (t.ex. upplösning av statliga strukturer)
- Har slutanvändaren kapacitet att använda krigsmaterielen i enlighet med internationell humanitär rätt? (t.ex. om militära vapen överförs till beväpnade personer som inte tillhör försvarsmakten och som uppträder i situationer som är reglerade i internationell humanitär rätt, har då de fått utbildning i internationell humanitär rätt?)
- Har slutanvändaren kapacitet att underhålla och placera ut sin teknik eller krigsmateriel? (i annat fall finns det goda skäl att hysa oro över hur den kommer att användas och över avledning till andra aktörer.)
- Har den deklarerade slutanvändaren adekvata förfaranden för förrådsförvaltning och förrådssäkerhet, och även för överskottsvapen och överskottsammunition?
- Är stölder och läckage från lager, eller korruption, kända problem i mottagarlandet? Om så är fallet, är det något som tyder på att aktörer som är inblandade i vapenexport deltar i sådana handlingar?
- Är olaglig handel med vapen ett problem i mottagarlandet? Är grupper som sysslar med olaglig vapenhandel aktiva i landet?
- Har mottagarlandet tillfredsställande gränskontroller eller är det känt att gränserna läcker?
- Har mottagarlandet ett effektivt system för kontroll av vapenöverföring? (import, export, transitering och omlastning.)
- Är mottagaren faktisk ”slutanvändare” av den militära tekniken eller krigsmaterielen, kommer den att godta kontroll härav och kommer den att åta sig att inte överföra dessa till tredje part utan den levererande statens tillstånd?

2.15. **Avledning.** Frågan om intern avledning måste också beaktas. Den militära teknikens eller krigsmaterielens art och vilken slutanvändare det rör sig om kan vara ledtrådar i detta sammanhang. Följande frågor kan ställas:

- Har den angivna slutanvändaren ett legitimt behov av den militära tekniken eller krigsmaterielen? Är produkterna i fråga mer lämpade för en annan gren av säkerhetsapparaten?
- Skulle vi utfärda en licens om en annan del av mottagarlandets säkerhetsapparat vore slutanvändare?
- Har säkerhetsstyrkornas olika grenar skilda upphandlingskanaler? Kan materielen komma att omdirigeras till en annan gren?

2.16. **Att komma fram till ett avgörande.** Medlemsstaterna ska på grundval av information och bedömning av det som avses i punkterna 2.3–2.15 ovan avgöra om den föreslagna exporten bör vägras enligt kriterium två.

RELEVANTA INFORMATIONSKÄLLOR (ICKE UTTÖMMANDE FÖRTECKNING)

- Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (www.ohchr.org)
- Förenta nationerna (www.un.org) <https://treaties.un.org/>)
- Internationella rödakorskommittén (www.icrc.org)
- Europarådet (www.coe.int)
- Europeiska unionen (https://european-union.europa.eu/index_sv)
- Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (www.osce.org)
- Amerikanska samarbetsorganisationen (www.oas.org)
- Afrikanska unionen (www.au.int)
- Amnesty International (www.amnesty.org)
- Human Rights Watch (www.hrw.org)
- International Federation of Human Rights Leagues (www.fidh.org)
- Världsorganisationen mot tortyr (www.omct.org)
- Föreningen för förebyggande av tortyr (www.ap.t.ch)
- Internationella juristkommissionen (<https://www.icj.org>)
- Geneva Call (<https://www.genevacall.org>)
- Arms Trade Litigation Monitor (<https://armstradelitigationmonitor.org/>)
- Small Arms Survey (<https://www.smallarmssurvey.org/>)
- Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri) (<https://www.sipri.org/>) och andra forskningsinstitut
- Internationella brottmålsdomstolen och tillfälligt inrättade domstolar
- Internationella organ med verksamhet i mottagarlandet
- Internationella krisgruppen
- Coalition to Stop the Use of Child Soldiers
- Information om slutanvändarnas praxis som härrör från systemet för validering av vapen- och ammunitions hantering
- Militära handböcker (instruktioner till försvarsmakten)

**DE VIKTIGASTE INTERNATIONELLA OCH REGIONALA INSTRUMENTEN FÖR
MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER**

FÖRENTA NATIONERNA:

- Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter
- Fakultativt protokoll till internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICPPR-OP1)
- Andra fakultativa protokollet till internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, med syfte att avskaffa dödsstraffet (CPPR-OP2-DP)
- Internationell konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD)
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW)
- Fakultativt protokoll till konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW-OP)
- Konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT)
- Fakultativt protokoll till konventionen mot tortyr (CAT-OP)
- Konvention om barnets rättigheter (CRC)
- Fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter, om barn som är inblandade i väpnade konflikter (CRC-OP-AC)
- Fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter, om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi (CRC-OP-SC)
- Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- Konvention om flyktingars rättsliga ställning (1951)
- Protokoll avseende flyktingars rättsliga ställning (1967)
- Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen

REGIONALA INSTRUMENT:

AVSEENDE EUROPARÅDETS MEDLEMSSTATER:

- Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, inklusive protokollen 6 och 13 om avskaffande av dödsstraffet
- Europeiska konventionen om förhindrande av tortyr

AVSEENDE AMERIKANSKA SAMARBETSGRUPPENS MEDLEMSSTATER:

- Inter-amerikanska konventionen om de mänskliga rättigheterna
- Tilläggsprotokoll till Amerikanska konventionen om de mänskliga rättigheterna inom området ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, San Salvador-protokollet
- Protokoll till Amerikanska konventionen om de mänskliga rättigheterna om avskaffande av dödstraffet
- Inter-amerikanska konventionen om personers ofrivilliga försvinnande
- Inter-amerikanska konventionen om förebyggande och bestraffning av tortyr

AVSEENDE AFRIKANSKA UNIONENS MEDLEMSSTATER:

- Afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter och folkens rättigheter
- Protokoll till Afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter och folkens rättigheter om upprättandet av en afrikansk domstol för mänskliga rättigheter och folkens rättigheter
- Protokoll till Afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter och folkens rättigheter om kvinnors rättigheter i Afrika
- Afrikanska stadgan om barns rättigheter och välfärd

AVSEENDE ARABFÖRBUNDETS MEDLEMSSTATER:

- Arabiska stadgan om mänskliga rättigheter

**FN:S, EUROPARÅDETS OCH EU:S BEHÖRIGA ORGAN FÖR FASTSTÄLLANDE AV
ALLVARLIGA KRÄNKNINGAR AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA**

FÖRENTA NATIONERNA:

- Generalförsamlingen (inbegripet landsspecifika resolutioner)
- Säkerhetsrådet
- Rådet för mänskliga rättigheter och Ekonomiska och sociala rådet
- Förenta nationernas högkommissariat för mänskliga rättigheter
- Särskilda förfaranden och andra mandatärer
- Övervakningsorganen

EUROPARÅDET:

- Europarådets ministerkommitté
- Parlamentsförsamlingen
- Europadomstolen
- Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter
- Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI)
- Europeiska kommittén till förhindrande av tortyr (CPT)

EUROPEISKA UNIONEN:

- Europeiska rådet
- Uttalanden av Gusp-organen
- Landsspecifika gemensamma ståndpunkter och uttalanden från EU
- EU:s årliga rapport om mänskliga rättigheter
- EU:s beskickningschefers rapporter om mänskliga rättigheter och EU:s landstrategier för mänskliga rättigheter
- Europaparlamentets resolutioner och uttalanden

CENTRALA FÖRDRAG INOM INTERNATIONELL HUMANITÄR RÄTT

- Konvention (I) angående förbättrande av sårades och sjukas behandling vid stridskrafterna i fält, Genève den 12 augusti 1949
- Konvention (II) angående förbättrande av behandling av sårade, sjuka och skeppsbrutna tillhörande stridskrafterna till sjöss, Genève den 12 augusti 1949
- Konvention (III) angående krigsfångars behandling, Genève den 12 augusti 1949
- Konvention (IV) angående skydd för civilpersoner under krigstid, Genève den 12 augusti 1949
- Tilläggsprotokoll till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter, Genève den 8 juni 1977
- Förklaring enligt artikel 90 i tilläggsprotokoll I: Godtagande av den internationella undersökningskommissionens kompetens
- Tilläggsprotokoll till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i icke-internationella väpnade konflikter, Genève den 8 juni 1977
- Konvention om barnets rättigheter, New York den 20 november 1989
- Fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter, om barn som är inblandade i väpnade konflikter, New York den 25 maj 2000
- Romstadgan för den internationella brottmålsdomstolen, 17 juli 1998
- Konvention om skydd för kulturell egendom i händelse av väpnad konflikt, Haag den 14 maj 1954
- Första protokollet till 1954 års Haagkonvention om skydd för kulturell egendom i händelse av väpnad konflikt, Haag den 14 maj 1954
- Andra protokollet till 1954 års Haagkonvention om skydd för kulturell egendom i händelse av väpnad konflikt, Haag den 26 mars 1999
- Konvention om förbud mot militär eller varje annan fientlig användning av miljöförändringsteknik, New York den 10 december 1976

- Protokoll rörande förbud mot användning i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser m.m., Genève den 17 juni 1925
- Konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring, London, Washington och Moskva den 10 april 1972
- Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar, Genève den 10 oktober 1980
 - Protokoll om icke-detekterbara fragment (protokoll I till 1980 års konvention)
 - Protokoll om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåtvapen och andra anordningar, den 10 oktober 1980 (protokoll II till 1980 års konvention)
 - Protokoll om förbud mot eller restriktioner i användningen av brandvapen, 10 oktober 1980 (protokoll III till 1980 års konvention)
 - Protokoll om synförstörande laservapen, 13 oktober 1995 (protokoll IV till 1980 års konvention)
 - Protokoll om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåt och andra anordningar, reviderat den 3 maj 1996 (reviderat protokoll II till 1980 års konvention)
 - Ändring av konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar, 21 december 2001
 - Protokoll om explosiva lämningar efter krig, 28 november 2003 (protokoll V till 1980 års konvention)
- Konvention om förbud mot utveckling, produktion, lagring och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring, Paris den 13 januari 1993
- Konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring, Oslo den 18 september 1997
- Konventionen om klusterammunition, Dublin den 30 maj 2008

**ALLVARLIGA KRÄNKNINGAR ENLIGT GENÈVEKONVENTIONERNA FRÅN 1949 OCH
TILLÄGGSPROTOKOLL I FRÅN 1977**

Allvarliga kränkningar enligt de fyra Genèvekonventionerna från 1949 (art. 50, 51, 130 respektive 147)	Allvarliga kränkningar enligt den tredje Genèvekonventionen från 1949 (art. 130)	Allvarliga kränkningar enligt den fjärde Genèvekonventionen från 1949 (art. 147)
– uppsåtligt dödande, – tortyr eller omänsklig behandling, inbegripet biologiska experiment, – uppsåtligt förorsakande av svårt lidande eller svår skada till kropp eller hälsa, – olaglig och godtycklig förstörelse eller tillägnelse av egendom i stor omfattning som inte rättfärdigas av militär nödvändighet (denna bestämmelse ingår inte i art. 130 i den tredje Genèvekonventionen från 1949).	– tvingande av krigsfånge att tjänstgöra i den fientliga maktens stridskrafter, – uppsåtligt vidtagande av åtgärder, varigenom han berövas sin i denna konvention föreskrivna rätt att bli opartiskt och i laga ordning rannsakad och dömd.	– tvingande av skyddad person att tjänstgöra i den fientliga maktens stridskrafter, – vidtagande av åtgärd, varigenom han berövas sin i denna konvention föreskrivna rätt att bli opartiskt och i laga ordning rannsakad och dömd, – olaglig deportation eller förflyttning, olaglig inspärning av skyddad person, – tagande av gisslan.

Allvarliga kränkningar enligt tilläggsprotokoll I
från 1977
(art. 11 och 85)

Artikel 11:

Varje uppsåtlig handling eller försummelse, som allvarligt skadar den fysiska eller andliga hälsan eller integriteten hos sådan person som fallit i annan parts våld än den part av vilken personen beror och som antingen strider mot någon av förbuden i punkterna 1 och 2 eller icke överensstämmer med kraven i punkt 3, ska utgöra en allvarlig överträdelse av detta protokoll.

Artikel 85.2:

Handlingar som i konventionerna betecknas såsom svåra överträdelser utgör svåra överträdelser av detta protokoll om de begås mot personer i en motparts våld, vilka skyddas av artiklarna 44, 45 och 73 i detta protokoll, eller mot motpartens sårade, sjuka eller skeppsbrutna, vilka skyddas av detta protokoll, eller mot sjukvårdspersonal eller själavårdspersonal, sjukvårdsenheter eller sjuktransportmedel under kontroll av motparten och skyddade av detta protokoll.

Artikel 85.3:

Utöver de i artikel 11 definierade svåra överträdelserna ska följande handlingar, då de begås uppsåtligen i strid med tillämpliga bestämmelser i detta protokoll och ger upphov till dödsfall eller allvarliga personskador, betraktas såsom svåra överträdelser av detta protokoll:

Artikel 85.4:

Utöver de i föregående punkter definierade svåra överträdelserna ska följande handlingar betraktas såsom svåra överträdelser, då de begås uppsåtligen och i strid med konventionerna eller detta protokoll:

– att utsätta civilbefolkningen eller civilpersoner för anfall; – att inleda ett urskillningslöst anfall som drabbar civilbefolkningen eller civil egendom i medvetande om att anfallet kommer att förorsaka ytterst svåra förluster i människoliv eller skador på civilpersoner eller civil egendom; – att inleda anfall mot anläggningar eller installationer innehållande farliga krafter i medvetande om att anfallet kommer att förorsaka ytterst svåra förluster i människoliv eller skador på civilpersoner eller civil egendom; – att utsätta oförsvarade platser och demilitariserade zoner för anfall; – att utsätta en person för anfall i vetskap om att han är försatt ur stridbart skick; – att bedrägligt använda Röda korsets och Röda halvmånens kännetecken eller andra skyddstecken.	– ockupationsmakts förflyttning av en del av sin egen civila befolkning till det område som den ockuperar eller deponering eller förflyttning inom eller utanför det ockuperade området av hela eller en del av befolkningen i detta område; – oförsvarligt uppskov med repatriering av krigsfångar eller civila; – apartheidåtgärder och andra omänskliga och nedsättande åtgärder innefattande kränkningar av den personliga värdigheten och grundade på rasdiskriminering; – insättande av anfall mot klart erkända historiska minnesmärken, konstverk eller andaktsplatser som utgör folkens kulturella eller andliga arv och som beviljats särskilt skydd i enlighet med särskilt arrangemang, exempelvis inom ramen för en behörig internationell organisation, varvid följden blir förstörelse av dessa i stor skala, och då dessa historiska minnesmärken, konstverk och andaktsplatser icke är belägna omedelbart intill militära mål eller används av motparten såsom stöd för sin militära insats; – att beröva en person som är skyddad av konventionerna eller protokoll 1 rätt till en regelrätt och opartisk rättegång.
--	--

BÄSTA PRAxis OCH VÄGLEDNING

Vapenhandelsfördraget: artikel 7 – Förteckning över möjliga referensdokument som statsparterna ska beakta vid genomförandet av en riskbedömning enligt artikel 7 (välkomnades av den fjärde statspartskonferensen och uppdaterades av den femte statspartskonferensen).

**SKYDDADE GRUPPER ENLIGT INTERNATIONELL HUMANITÄR RÄTT (ICKE
UTTÖMMANDE ÖVERSIKT)**

1. Sårade och sjuka

- Traktaträtt:
 - Första Genèvekonventionen (GK I): artiklarna 12–18.
 - Andra Genèvekonventionen (GK II): artiklarna 12–21.
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 8–34.
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artiklarna 7–12.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 109 (sökande efter och omhändertagande av sårade och sjuka).
 - Regel 110 (behandling av sårade och sjuka).
 - Regel 111 (skydd av sårade, sjuka och skeppsbrutna mot plundring och dålig behandling).

2. Skeppsbrutna

- Traktaträtt:
 - Andra Genèvekonventionen (GK II): artiklarna 12–18.
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 8–35.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 109 (sökande efter och omhändertagande av skeppsbrutna).
 - Regel 110 (human behandling av skeppsbrutna).

3. Krigsfångar

- Traktaträtt:
 - Tredje Genèvekonventionen (GK III): artiklarna 4–121.
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 43–47.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Reglerna 118–128 (skydd för frihetsberövade personer, inbegripet krigsfångar).

4. Civilpersoner

- Traktaträtt:
 - Fjärde Genèvekonventionen (GK IV): artiklarna 4–34 (allmänna bestämmelser om skydd), 27–34 (human behandling), 35–46 (civila utlänningar inom stridande parts territorium), 47–78 (civilpersoner på ockuperat område) och 79– (bestämmelser angående behandlingen av internerade civilpersoner).
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 48–79.
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artiklarna 4–6.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 1 (åtskillnad mellan civila och stridande).
 - Regel 5 (definition av civila).
 - Regel 6 (skydd av civila mot anfall).
 - Reglerna 118–128 (skydd för frihetsberövade personer, inbegripet civilinternerade).

5. Internflyktingar

- Traktaträtt:
 - Fjärde Genèvekonventionen (GK IV): artiklarna 44, 45, 49 och 70.
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 73 och 85.
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artikel 17.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Reglerna 129–133 (skydd för personer som tvångsflyttats).

6. Kvinnor

- Traktaträtt:
 - Första Genèvekonventionen (GK I): artikel 12.
 - Andra Genèvekonventionen (GK II): artikel 12.
 - Fjärde Genèvekonventionen (GK IV): artiklarna 14, 15, 27, 85 och 132.
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artikel 76.
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artikel 4.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 93 (förbud mot sexuellt våld).
 - Regel 119 (inkvartering för frihetsberövade kvinnor).
 - Regel 134 (särskild respekt för kvinnor).

7. Barn

- Traktaträtt:
 - Fjärde Genèvekonventionen (GK IV): artiklarna 14, 24, 38, 50, 82 och 132.
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 77–78.
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artikel 4.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 120 (inkvartering av barn som berövats sin frihet).
 - Regel 135 (särskilt skydd av barn).
 - Regel 136 (förbud mot rekrytering av barn).
 - Regel 137 (barnsoldaters deltagande i fientligheter).

8. Personer med funktionsnedsättning

- Traktaträtt:
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 8–11 (definition och skydd av sårade och sjuka, vilket inbegriper personer med funktionsnedsättning).
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artiklarna 7–8.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 138 (skydd av och omsorg om personer med funktionsnedsättning med krav på att de ska få den särskilda omsorg de behöver).

9. Försvunna personer

- Traktaträtt:
 - Fjärde Genèvekonventionen (GK IV): artikel 26 (underlättande av information om försvunna personers öde).
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 32–34.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 117 (redovisning av försvunna personer).

10. De döda

- Traktaträtt:
 - Första Genèvekonventionen (GK I): artiklarna 15–17 (respekt för och identifiering av de döda).
 - Andra Genèvekonventionen (GK II): artiklarna 18–20 (respekt för och identifiering av de döda).
 - Tredje Genèvekonventionen (GK III): artiklarna 120–121 (föreskrifter om dödsfall bland krigsfångar).
 - Fjärde Genèvekonventionen (GK IV): artiklarna 129–131 (föreskrifter om dödsfall bland internerade civilpersoner).
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artikel 34.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 112 (sökande efter och omhändertagande av de döda).
 - Regel 113 (behandling av de döda).
 - Regel 114 (respekt för och omhändertagande av de döda).
 - Regel 115 (hantering av de döda).
 - Regel 116 (redovisning av de döda).

11. Sjukvårdspersonal

- Traktaträtt:
 - Första Genèvekonventionen (GK I): artiklarna 24–26 (skydd av sjukvårdspersonal).
 - Andra Genèvekonventionen (GK II): artiklarna 36–37.
 - Fjärde Genèvekonventionen (GK IV): artikel 20.
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 15–16 (skydd av civil sjukvårdspersonal).
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artikel 9.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 25 (skydd av sjukvårdspersonal).

12. Självvårdspersonal

- Traktaträtt:
 - Första Genèvekonventionen (GK I): artikel 24 (skydd av självvårdspersonal).
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artikel 15.
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artikel 9.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 27 (skydd av självvårdspersonal).

13. Humanitär hjälppersonal

- Traktaträtt:
 - Tredje Genèvekonventionen (GK III): artikel 125.
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artikel 71 (skydd av personal som deltar i humanitära hjälpaktioner).
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artikel 18 (humanitär hjälp).
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 31 (respekt för och skydd av humanitär hjälppersonal).
 - Regel 32 (tillgång till humanitär hjälp).

14. Journalister

- Traktaträtt:
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artikel 79 (skydd av journalister i konfliktområden).
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 34 (skydd av journalister).

15. Flyktingar

- Traktaträtt:
 - Fjärde Genèvekonventionen (GK IV): artikel 44 (skydd av flyktingar).
 - Tilläggsprotokoll I (TP I): artiklarna 73–74.
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 132 (skydd av flyktingar).

16. Frihetsberövade i icke-internationella väpnade konflikter

- Traktaträtt:
 - Gemensamma artikel 3 i Genèvekonventionerna.
 - Tilläggsprotokoll II (TP II): artikel 5 (frihetsberövade i icke-internationella konflikter).
- Internationell humanitär sedvanerätt:
 - Regel 120 (human behandling av frihetsberövade).

Tillämpning av kriterium tre

- 3.1. Gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp gäller för all export från medlemsstaterna av militär teknik eller krigsmateriel som ingår i EU:s gemensamma militära förteckning, samt av produkter med dubbla användningsområden enligt artikel 6 i den gemensamma ståndpunkten. Kriterium tre är utan åtskillnad tillämpligt på alla mottagarländer. Enligt denna bästa praxis gäller dock principen att om en väpnad konflikt eller inre spänningar föreligger i det slutliga bestämmelselandet, ska en noggrann analys göras av risken för att den föreslagna exporten utlöser eller förlänger konflikten, eller förvärrar och eskalerar befintliga spänningar till en mer omfattande konflikt. Om analysen visar att det finns risk för en sådan utveckling, ska behandlingen av begäran om exportlicens vara restriktiv. Särskilt uppmärksamhet bör ägnas åt slutanvändarens roll i konflikten. Alla exportlicenser bör bedömas individuellt och kriterium tre bör beaktas när det mot bakgrund av spänningar eller väpnade konflikter finns skäl till oro.
- 3.2. **Informationskällor:** information om huruvida det finns risk för att materielen skulle utlösa eller förlänga väpnade konflikter, eller förvärpa spänningar eller väpnade konflikter inom det slutliga bestämmelselandet, bör inhämtas från en medlemsstats beskickning i det berörda landet, från utrikesministeriets landsansvariga enhet, från EU-delegationerna i det berörda landet samt från utrikestjänsten.

Alla medlemsstater har tillgång till en gemensam EU-databas med informationskällor i form av rapporter från EU:s beskickningschefer, EU-rapporter och i vissa fall rådets uttalanden/slutsatser om respektive mottagarland. Medlemsstaterna anmodas att utbyta analyser och tolkningar av den interna situationen i det slutliga bestämmelselandet när de samråder med andra medlemsstater om deras avslag avseende ett område som ger skäl till oro.

Mer omfattande underrättelserapporter och rapporter på internet – från de nationella underrättelsetjänsterna – är också till hjälp, särskilt vid bedömning av den potentiella ökningen av resurserna.

Ytterligare information kan erhållas från

- lokala FN-, EU- och OSSE-beskickningar,
- dokumentation från FN (FN:s generalförsamling, FN:s säkerhetsråd),
Internationella brottmålsdomstolen och/eller andra internationella och regionala organ,
- forskningsinstitut (t.ex. Sipri),
- rapporter från internationella icke-statliga organisationer,
- lokala och regionala icke-statliga organisationer och civilsamhället.

En icke uttömmande förteckning över relevanta webbplatser återfinns i bilaga I.

Beslutsunderlag

3.3. ***Viktiga begrepp:*** i kriterium tre ingår flera viktiga begrepp som bör beaktas vid alla bedömningar. De behandlas nedan.

Den interna situationen

Med den interna situationen avses den ekonomiska, sociala och politiska händelseutvecklingen och stabiliteten inom det slutliga bestämmelselandets gränser.

Existerande spänningars eller väpnade konflikters egenskaper

Med spänningar avses fientliga eller hatiska relationer mellan olika grupper, eller grupper av personer, i samhället på grund av ras, hudfärg, kön, religion, politiska eller andra åsikter, nationellt eller socialt ursprung, tolkning av historiska händelser, skillnader i ekonomiskt välstånd eller egendomsförhållanden, sexuell läggning eller andra faktorer. Spänningarna kan ge upphov till oroligheter eller våldshandlingar, eller ligga till grund för upprättandet av miliskårer som inte styrs av staten.

Med väpnade konflikter avses en ökning av spänningarna mellan dessa grupper till en nivå där någon av grupperna tar till vapen mot andra grupper.

Den behöriga myndigheten måste, när den tar ställning till en ansökan om exportlicens, bedöma den interna situationen i det slutliga bestämmelselandet, slutanvändarens roll och eventuella deltagande i den interna konflikten eller spänningarna samt på vilket sätt den föreslagna exporten sannolikt kommer att användas vid konflikten. Vid bedömningen av de potentiella riskerna inom det slutliga bestämmelselandet kan den behöriga myndigheten ställa följande frågor:

- Hur kommer den föreslagna exporten (militär teknik och krigsmateriel) att slutligen användas? Kommer exporten att användas för att stärka den inre säkerheten eller för att fortsätta fientligheterna?
- Är den krigsmaterielen eller tekniken avsedd att stödja internationellt godkända fredsbevarande/fredsskapande operationer eller humanitära insatser?
- Deltar slutanvändaren i den väpnade konflikten, eller är slutanvändaren nära förbunden med en part i den väpnade konflikten inom landet? Vilken roll i konflikten har slutanvändaren?
- Om ansökan gäller komponenter eller reservdelar: är det känt om mottagarstaten använder det system i vilket dessa komponenter och reservdelar ingår i en väpnad konflikt i landet?
- Har det nyligen rapporterats att spänningarna kan komma att förvärras? Finns det risk för att spänningarna kan komma att trappas upp till väpnad konflikt om en eller flera deltagare i konflikten får tillgång till den militära teknik eller krigsmateriel som ska exporteras?
- Finns det regionala embargo eller FN-embargo mot det slutliga bestämmelselandet på grund av den interna situationen i landet (se även kriterium ett)?

Materielens art

Materielens art påverkar bedömningen av huruvida ansökan om licens ska beviljas eller inte utfärdas. Det bör beaktas huruvida den teknik eller materiel som avses exporteras faktiskt har direkt eller indirekt samband med spänningarna eller konflikterna i det slutliga bestämmelselandet. Detta är av ännu större betydelse om en väpnad konflikt redan pågår.

Följande frågor kan ställas:

- Är exporten av den art att den används eller kan användas vid en väpnad konflikt inom det slutliga bestämmelselandet?
- Finns det risk för att de interna spänningarna eskalerar till väpnad konflikt när den föreslagna slutanvändaren får tillgång till denna militära teknik eller krigsmateriel?

Slutanvändaren

Även slutanvändaren ingår som en väsentlig faktor i analysen. Om det finns skäl till oro med avseende på kriterium tre, är det viktigt att exakt fastställa för vilken gren av försvarsmakten, polisen eller säkerhetsstyrkorna exporten är avsedd. Armén och polisen i ett mottagarland kan till exempel vara engagerade i en väpnad konflikt i vilken marinen inte deltar. I detta sammanhang bör även risken för avledning beaktas.

Om materielen är avsedd för ett forskningsinstitut eller ett privat företag kan det bli mer komplicerat. I dessa fall bör sannolikheten för avledning bedömas, och bedömningen enligt kriterium tre bör grunda sig på de övriga kriterierna, särskilt problem i samband med kriterium sju, dvs. risken för avledning.

Följande frågor kan ställas:

- Vilken uppgift har slutanvändaren i det slutliga bestämmelselandet? Är slutanvändaren en del av problemet, eller försöker slutanvändaren bidra till en lösning?
- Är slutanvändaren inblandad i den interna väpnade konflikten eller de spända förhållandena?
- Finns det några relevanta rapporter om sådan inblandning?

3.4. *Att komma fram till ett avgörande*

Medlemsstaterna ska, på grundval av informationen och en helhetsbedömning av riskerna enligt ovanstående punkter, avgöra om den föreslagna exporten bör vägras på grundval av kriterium tre. Bedömningen bör göras utan att det påverkar det landets legitima och lagliga behov på säkerhets- och försvarsområdet.

RELEVANTA INFORMATIONSKÄLLOR (ICKE UTTÖMMANDE FÖRTECKNING)

- Förenta nationerna (www.un.org)
- 1540-kommittén (<http://www.un.org/en/sc/1540/>)
- OSSE/vapenkontroll (www.osce.org/)
- Europeiska unionen (https://european-union.europa.eu/index_sv)

Tillämpning av kriterium fyra

- 4.1. Gemensam standpunkt 2008/944/Gusp gäller för all export från medlemsstaterna av militär teknik och krigsmateriel som återfinns i EU:s gemensamma militära förteckning, samt av produkter med dubbla användningsområden enligt artikel 6 i den gemensamma standpunkten. Kriterium fyra är utan åtskillnad tillämpligt på alla mottagarländer. Enligt denna bästa praxis gäller dock principen att i fall med större risk för regional konflikt, måste kriterium fyra tillämpas striktare än i fall med mindre risk för regional konflikt. Alla exportlicenser bör bedömas individuellt och kriterium fyra bör beaktas när det finns skäl till oro vad gäller bevarandet av fred, säkerhet och stabilitet i regionen.

Genom kriterium fyra ska det säkerställas att ingen export uppmuntrar till, förvärrar, utlöser eller förlänger konflikter eller spänningar i den region där det avsedda mottagarlandet är beläget. I kriteriet görs åtskillnad mellan aggressiv användning av de föreslagna exporten och användning för försvarsändamål, särskilt användningen av den naturliga rätten till självförsvar i enlighet med internationell rätt, som fastställts i artikel 51 i FN-stadgan. Kriteriet är inte avsett att hindra export till länder som utsätts (eller potentiellt kan utsättas) för angrepp eller hot om angrepp. Det krävs en noggrann bedömning av huruvida det finns tillförlitliga uppgifter om att det avsedda mottagarlandet avser att angripa, eventuellt avser att angripa eller hotar att angripa ett annat land.

4.2. *Informationskällor*

Information om huruvida materielen utgör en risk för bevarandet av regional fred, säkerhet och stabilitet bör inhämtas från en medlemsstats beskickning i landet i fråga samt från utrikesministeriernas landsansvariga enheter, både de enheter som har ansvar för mottagarlandet och de enheter som har ansvar för det hotade/angripande landet.

Alla medlemsstater har tillgång till EU:s gemensamma informationskällor i form av rapporter från EU:s beskickningschefer, EU-rapporter och i vissa fall rådets uttalanden/slutsatser om respektive mottagarland och region. Man kan ha stor användning av Europeiska unionens underrättelseanalyscentrum, EU Intcen (riskbedömning av länder) och EU:s konfliktförebyggandeanalyser, däribland EU:s system för tidig varning. Medlemsstaterna anmodas att utbyta analyser och tolkningar av situationen i regionen när de samråder med andra medlemsstater om deras avslag avseende ett område som ger skäl till oro.

Mer omfattande underrättelserapporter och rapporter på internet – från de nationella underrättelsetjänsterna – är också till hjälp, särskilt vid bedömning av den potentiella ökningen av resurserna.

Ytterligare information kan erhållas från

- lokala FN-, EU- och OSSE-beskickningar,
- dokumentation från FN (FN:s generalförsamling, FN:s säkerhetsråd, FN:s vapenregister), Internationella brottmålsdomstolen och/eller andra internationella och regionala organ,
- forskningsinstitut (t.ex. Sipri),
- rapporter från internationella icke-statliga organisationer,
- lokala och regionala icke-statliga organisationer och civilsamhället.

En icke uttömmande förteckning över relevanta webbplatser återfinns i bilaga I.

Beslutsunderlag

4.3. *Viktiga begrepp*

Bevarande av regional fred, säkerhet och stabilitet

Medlemsstaterna ska inte utfärda exportlicens om det finns en uppenbar risk för att den avsedda mottagaren skulle använda den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld.

Enligt vad som har fastställts i artikel 51 i FN-stadgan har alla nationer rätt att försvara sig. Detta kriterium ska tillämpas vid frågan huruvida mottagarstaten avser att använda, eller hotar att använda, den föreslagna exporten på ett aggressivt sätt mot ett annat land. Mottagarens avsikter bör därför bedömas och det bör prövas om importen på ett lämpligt och rimligt sätt motsvarar mottagarlandets behov av att försvara sig, garantera inre säkerhet och bidra till internationella fredsbevarande och humanitära operationer.

Ansökningar om licens för känsliga och potentiellt känsliga bestämmelseorter ska bedömas omsorgsfullt och från fall till fall, särskilt när bestämmelseorten för exporten avser ett land som är, eller har varit, indraget i en väpnad konflikt. Vid analysen av huruvida en uppenbar risk föreligger bör man beakta tidigare väpnade konflikter och de nu varande förhållandena i mottagarstaten och regionen samt alla tendenser som kan iakttas och/eller kommande händelser som rimligen kan förväntas leda till ökade spänningar eller aggressionshandlingar.

Formuleringen ”ska inte utfärda” i detta kriterium innebär att om det vid bedömningen av en ansökan om licens har fastställts att det finns uppenbar risk för att den föreslagna exporten skulle användas på ett aggressivt sätt mot ett annat land, eller för att hävda ett territoriellt krav med våld, måste ansökan om exportlicens avslås oberoende av prövningen enligt de övriga kriterierna i artikel 2 i den gemensamma ståndpunkten och alla andra eventuella överväganden.

När medlemsstaterna överväger dessa risker ska de bl.a. beakta

a) om någon väpnad konflikt pågår eller sannolikt kommer att uppstå mellan mottagarlandet och ett annat land

Detta led i kriteriet innebär att det måste bedömas huruvida det finns uppenbar risk för att materielen kommer att användas vid en pågående väpnad konflikt mellan mottagarlandet och dess grannländer, eller vid en annan konflikt i regionen. Om ingen väpnad konflikt pågår bör den regionala situationen beaktas. Växande spänningar i regionen, ökande risk för konflikt eller avsteg från fredsöverenskommelser är exempel på situationer som kan leda till en konflikt som äventyrar bevarandet av regional fred, säkerhet och stabilitet.

I sådana fall måste det bedömas huruvida det finns uppenbar risk för att tillhandahållandet av materielen i fråga skulle komma att leda till att en konflikt utlöses tidigare, till exempel genom att mottagarlandet ges ett övertag över sina grannländer eller andra länder i regionen. Om den materiel som ska exporteras kommer att öka mottagarlandets militära förmåga måste det bedömas huruvida det finns en uppenbar risk för att materielen kommer att förlänga en pågående konflikt eller medföra att pyrande spänningar eskalerar till en väpnad konflikt.

Följande frågor är indikatorer som kan beaktas i lämpliga fall:

- Finns det en pågående konflikt i regionen?
- Kommer läget i regionen sannolikt att leda till väpnad konflikt?
- Är hotet om konflikt teoretiskt/osannolikt eller föreligger det redan nu en uppenbar risk?

b) om det föreligger något territoriellt krav som mottagarlandet tidigare försökt eller hotat att genomdriva med våld

Det bör bedömas huruvida det finns en uppenbar risk för att mottagarlandet genom väpnad konflikt eller hot om våld kommer att genomdriva ett territoriellt krav mot territoriet utanför mottagarlandets internationellt erkända gränser. Ett sådant territoriellt krav kan formuleras som en officiell ståndpunkt eller framföras av officiella representanter för mottagarlandet eller politiska grupperingar i detta land, och kan avse områden till havs, på land eller i luftrummet. Territoriet behöver inte ha en direkt gräns gemensam med mottagarlandet.

I bedömningen bör eventuella nyligen uttryckta krav på ett sådant territorium från mottagarlandet vägas in. Om mottagarlandet tidigare har försökt att hävda ett territoriellt krav med våld, eller hotar att hävda ett territoriellt krav, bör man bedöma om det verkar sannolikt att materielen kommer att användas för detta ändamål och om den skulle öka mottagarlandets förmåga att försöka hävda kravet med våld och därigenom destabilisera regionen.

Följande frågor är indikatorer som kan beaktas i lämpliga fall:

- Hävdar mottagarlandet ett territoriellt krav?
- Har ett territoriellt krav skapat en konflikt i regionen eller underliggande spänningar mellan mottagarlandet och andra länder?
- Har mottagarlandet försökt att lösa frågan med fredliga medel, har det tidigare försökt hävda sitt territoriella krav med våld eller har det hotat att driva igenom kravet med våld?

c) om det är sannolikt att den militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att användas för något annat än mottagarlandets legitima och lagliga nationella säkerhets- och försvarsändamål eller för utövandet av mottagarlandets naturliga rätt till självförsvar i enlighet med internationell rätt, som fastställts i artikel 51 i FN-stadgan

När den exporterande staten bedömer detta led i kriterium fyra bör den utvärdera huruvida mottagarstaten har givit uttryck för en aggressiv militär doktrin och sannolikheten för att den begärda materielen skulle användas i enlighet med denna doktrin. Den exporterande staten bör också utvärdera huruvida den begärda materielen är förenlig med, eller utgör ett nödvändigt komplement till eller ersättning för, befintliga vapensystem i mottagarstatens försvarsstyrkor. Det kan även vara relevant att beakta mängden materiel som avses att exporteras och materielens kvalitet.

d) att den regionala stabiliteten inte får påverkas negativt på något avgörande sätt

Vid denna bedömning måste man beakta huruvida mottagarlandets militära förmåga kommer att förbättras avsevärt om materielen tillhandahålls och om ett angränsande land i så fall kommer att hotas med konflikt. Om det finns spänningar i regionen bör det kontrolleras om tillhandahållandet av denna materiel förbättrar mottagarlandets resurser genom att ny materiel som kan hota ett grannland förs in i regionen.

Följande frågor är indikatorer som kan beaktas i lämpliga fall:

- Varför vill mottagaren förvärva den militära tekniken eller krigsmaterielen?
- Är materielen helt enkelt avsedd att ersätta eller underhålla befintliga produkter som kan vara föråldrade eller i dåligt skick, eller håller mottagaren på att utveckla nya förmågor, till exempel väsentligt förbättrad förmåga till flyganfall?

Materielens art

Bedömningen av om en ansökan om licens ska godkännas eller vägras beror på den typ av materiel som ska exporteras. Det bör övervägas om det finns uppenbar risk för att materielen kan användas i en konflikt mellan mottagarlandet och dess grannländer, särskilt om det finns spänningar eller väpnade konflikter i regionen. Om det finns regionala spänningar är materielens art av särskilt stor betydelse, eftersom materielen väsentligt kan öka mottagarlandets förmåga att övergå till väpnad konflikt eller hota med en väpnad konflikt. Kan ett angränsande land föranledas att öka sin vapenimport med anledning av att denna materiel exporteras? Med tanke på spänningarna i vissa regioner kan en export anses öka hotet mot ett angränsande land och det är då av avgörande betydelse att denna fråga beaktas.

Följande frågor kan ställas:

- Skulle mottagarens förmåga förbättras genom exporten och skulle den i så fall förbättras i så hög grad att den rådande maktbalansen rubbas? Skulle förbättrad förmåga, med tanke på förhållandena i mottagarlandet och dess avsikter, medföra en uppenbar risk för att en konflikt uppstår snabbare?
- Skulle ett grannland känna sig hotat av den militära teknik eller krigsmateriel som ska exporteras?
- Finns det risk för att de befintliga regionala spänningarna eskalerar till väpnad konflikt när en eller flera deltagare får tillgång till denna militära teknik eller krigsmateriel?
- Är exporten av den arten att den används, eller skulle kunna användas, i en väpnad konflikt inom regionen? Hur sannolikt är det att materielen kommer att användas i en konflikt?

Slutanvändaren

Det måste avgöras om det med tanke på slutanvändaren är möjligt att materielen kommer att användas på ett sätt som är förenligt med kriterium fyra. Om materielen levereras direkt till militären eller regeringen måste ett beslut fattas om huruvida materielen kommer att användas vid en militär insats mot ett annat land.

Om den militära tekniken eller krigsmaterielen kan vara avsedd för ett forskningsinstitut eller ett privat företag blir situationen mer komplicerad. I dessa fall bör sannolikheten för avledning bedömas och tolkningen av kriterium fyra bör grunda sig på de övriga kriterierna, särskilt betänkligheter i samband med kriterium sju, dvs. risken för avledning.

Följande frågor kan ställas:

- Kommer materielen sannolikt att sättas in i en konflikt med en grannstat? Är det mest troligt att den kommer att levereras till polisen, till ett FN-bidrag eller till någon annan gren av säkerhetsstyrkorna som inte direkt berörs av kriterium fyra?

4.4. ***Att komma fram till ett avgörande:*** medlemsstaterna ska, på grundval av informationen och de faktorer som föreslås i vägledningen ovan avgöra om huruvida den föreslagna exporten bör vägras enligt kriterium fyra.

RELEVANTA INFORMATIONSKÄLLOR (ICKE UTTÖMMANDE FÖRTECKNING)

- Förenta nationerna (www.un.org)
- 1540-kommittén (<http://www.un.org/en/sc/1540/>)
- OSSE/vapenkontroll (www.osce.org)
- Europeiska unionen (https://european-union.europa.eu/index_sv)

Tillämpning av kriterium fem

5.1. Gemensam standpunkt 2008/944/Gusp gäller för all export från medlemsstaterna av militär teknik eller krigsmateriel som ingår i EU:s gemensamma militära förteckning, samt av produkter med dubbla användningsområden enligt artikel 6 i den gemensamma standpunkten, utan några restriktioner i fråga om bestämmelseort. Tillämpningsområdet faller även för kriterium fem. I motsats till de andra sju kriterierna som riktar medlemsstaternas uppmärksamhet mot en särskild aspekt av det bestämmelseland som anses utgöra en riskkälla, kräver kriterium fem att medlemsstaterna gör en analys med inriktning på en parameter som är specifik för dem, t.ex. deras nationella säkerhet och vänners, allierades och andra medlemsstaters säkerhet. Syftet med kriterium fem är att förhindra att export av militär teknik och krigsmateriel påverkar medlemsstaternas eller allierade eller vänligt sinnade länders säkerhet. Exporten måste utvärderas mot bakgrund av kriterium fem utan att det påverkar uppfyllandet av andra kriterier i den gemensamma standpunkten.

Följande två punkter måste analyseras innan en licens utfärdas:

- a) Operationens potentiella inverkan på vänners, allierades och andra medlemsstaters säkerhet och försvarsintressen utan att det påverkar uppfyllandet av övriga kriterier, särskilt kriterierna två och fyra.
- b) Exportens konsekvenser för den operativa säkerheten för medlemsstaternas, vänligt sinnade och allierade länders försvarsmakt.

5.2. **Informationskällor:** information som rör dels den nationella säkerheten för medlemsstaterna och de territorier vilkas utrikesförbindelser faller under en medlemsstats ansvar, dels försvarsintressen, kommer främst från följande källor:

- Förenta nationernas stadga.
- Nordatlantiska fördraget¹.
- OSSE: Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (slutakten från Helsingforsmötet 1975), principer för överföringar av konventionella vapen (25 november 1993).

¹ Hänvisningen rör endast vissa av EU:s medlemsstater, jfr avsnitt 5.6 nedan.

- Europarådet.
- Fördraget om Europeiska unionen, grundläggande Gusp-texter (EU:s säkerhetsstrategi *Ett säkert Europa i en bättre värld, En strategisk kompass för säkerhet och försvar*).
- Nationella eller regionala texter: försvarsavtal, biståndsavtal, militära samarbetsavtal, allianser, osv.

Eftersom säkerhets- och försvarsavtal ofta är konfidentiella kan medlemsstaterna när de handlägger en specifik ansökan som sannolikt faller inom räckvidden för kriterium fem samråda med sina vänner och allierade direkt för att fördjupa sina analyser av exportens eventuella verkningar på säkerhets- och försvarsintressena.

Beslutsunderlag

- 5.3 **Viktiga begrepp.** Rubriken till kriterium fem har följande lydelse: *”Den nationella säkerheten för medlemsstaterna och de territorier i fråga om vilka en medlemsstat är ansvarig för de yttre förbindelserna, samt för vänligt sinnade och allierade länder”*¹.
- 5.4. **Nationell säkerhet.** Med nationell säkerhet avses medlemsstaternas förmåga att säkerställa territoriell integritet, skydda befolkningen och tillvarata nationella säkerhetsintressen liksom de resurser och förnödenheter som anses nödvändiga för dess existens och oberoende gentemot alla slags hot och attacker.

Den nationella säkerheten har nära samband med Europas säkerhet. I den europeiska säkerhetsstrategi som Europeiska rådet antog i december 2003 fastställs ett spektrum av hot mot Europeiska unionens säkerhet. Bland dessa hot återfinns terrorism (religiös extremism, elektroniska nätverk), spridning av massförstörelsevapen, regionala konflikter (våldsamma eller låsta konflikter som fortfarande pågår vid våra gränser, hotade minoriteter), sönderfallande stater (korruption, maktmissbruk, svaga institutioner, bristande ansvarsskyldighet, civil konflikt), organiserad brottslighet (gränsöverskridande narkotikahandel, kvinnohandel, irreguljära migranter, olagliga vapen, sjöröveri).

¹ Denna text har hämtats från och anpassas till en av de principer för överföring av konventionella vapen som OSSE har antagit: *”Varje deltagande stat ska undvika överföringar som kan hota den nationella säkerheten för andra stater och territorier för vilka de utrikes förbindelserna är en annan stats internationellt erkända ansvar.”* (Princip 4 b ii).

Nationell säkerhet måste alltid bedömas genom att hänsyn tas till internationell (eller kollektiv) säkerhet, vilket är ett av syftena i Förenta nationernas stadga. I stadgan föreskrivs att regionala system för kollektiv säkerhet är lagliga, under förutsättning att sådana arrangemang stämmer överens med syftena med och principerna i det universella systemet (artikel 52). Stadgan innebär ett erkännande av rätten till individuellt eller kollektivt självförsvar (artikel 51).

5.5. ***Territorier i fråga om vilka en medlemsstat är ansvarig för de yttre förbindelserna.*** Dessa territorier kan kategoriseras på följande sätt:

- Territorier som omfattas av artikel 5 i Nordatlantiska fördraget, som fastställer den geografiska räckvidden för ett väpnat anfall som skulle kunna utlösa mekanismen för militärt bistånd mellan parterna.
- De **yttersta randområdena**: de fyra franska utomeuropeiska departementen (Guadeloupe, Franska Guyana, Martinique, La Réunion), De portugisiska autonoma regionerna Azorerna och Madeira i Atlanten Den spanska autonoma regionen Kanarieöarna i Atlanten.
- De **utomeuropeiska länder och territorier** som omfattas av artiklarna 198–204 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och som anges i bilaga II till EUF-fördraget: Grönland, Nya Kaledonien och tillhörande områden, Franska Polynesien, de franska sydliga och antarktiska områdena, Wallis- och Futunaöarna, Mayotte, Saint-Pierre och Miquelon, Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius, Sint-Maarten.
- De europeiska territorier på vilka EUF-fördraget är tillämpligt under vissa omständigheter (artikel 349 i EUF-fördraget).

5.6. ***Allierade länder.*** Allierade länder kan definieras som stater som är associerade genom ett fördrag eller en internationell överenskommelse som innehåller en solidaritetsklausul eller en klausul om ömsesidigt försvar. En solidaritetsklausul föreskriver mobilisering av alla instrument som finns tillgängliga för fördragsstaterna, inberäknat militära medel, om en av dem faller offer för en terroristattack, en naturkatastrof eller en katastrof orsakad av människan. En kollektiv försvarsklausul föreskriver att i händelse av en väpnad attack mot en av fördragsstaterna har övriga fördragsstater skyldighet att lämna hjälp och bistånd genom alla medel som står till buds, samtidigt som de iakttar den egna säkerhets- och försvarspolitikens specifika karaktär.

Exempel på klausuler om ömsesidigt försvar är artikel 5 i nordatlantiska fördraget om upprättandet av Atlantpakten och artikel 42.7 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget). Den klausul om ömsesidigt försvar som fastställts i EU-fördraget kompletteras av en solidaritetsklausul (artikel 222 i EUF-fördraget) i vilken det föreskrivs att medlemsstaterna ska handla gemensamt om en medlemsstat utsätts för en terroristattack eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor. Sådana klausuler kan också ingå i bilaterala försvarsöverenskommelser, men dessa offentliggörs i allmänhet inte.

De flesta av EU:s medlemsstater är medlemmar i Nato, med undantag för Irland, Cypern, Malta och Österrike.

- 5.7. **Vänligt sinnade länder.** Beteckningen ”vänligt sinnat land” är mindre exakt än ”allierat land”. Allmänt sett kan den gälla länder med vilka medlemsstaterna upprätthåller en nära och/eller långvarig bilateral förbindelse, särskilt på försvars- och säkerhetsområdet, eller med vilka de delar värderingar och intressen och söker uppnå gemensamma mål.

För att en medlemsstat ska kunna avgöra om ett land kan beskrivas som vänligt sinnat, kan den kontrollera om det finns positiva bevis för detta, t.ex. antalet personer som innehar dubbelt medborgarskap, närvaro av europeiska medborgare, förekomst av en språkgemenskap, antalet handelsavtal och samarbetsavtal, osv.

Kriterium fem har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska beakta

- a) den möjliga inverkan som den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan ha på egna, andra medlemsstaters och vänligt sinnade och allierade länders försvars- och säkerhetsintressen, utan att det påverkar deras beaktande av kriterierna om respekt för de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt och om regional fred, säkerhet och stabilitet,*
- b) risken för att den berörda militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att användas mot deras egna eller andra medlemsstaters styrkor eller styrkor från vänligt sinnade och allierade länder.”.*

5.8. *Kriterium fem led a*

5.8.1. *Innebörden av exportens möjliga inverkan*

a) Positiv effekt

Om den föreslagna exporten hjälper till att förstärka den nationella säkerheten, särskilt en annan medlemsstats eller vänligt sinnade och allierade länders försvars- och säkerhetsintressen, kommer bedömningen på förhand att vara positiv utan att detta påverkar de analyser som måste göras enligt kriterium två och kriterium fyra.

b) Negativ effekt

Om exporten å andra sidan direkt eller indirekt skulle hota en annan medlemsstats eller vänligt sinnade och allierade länders försvars- och säkerhetsintressen, kommer förhandsbedömningen att vara negativ.

Vid bedömningen bör man särskilt ta hänsyn till följande faktorer:

- Upprätthållandet av strategisk jämvikt.
- Den exporterade materielens offensiva art.
- Materialets känslighet.
- Den operativa prestandaökning som det exporterade materialet skulle medföra.
- Insatsförmågan för den exporterade materielen och/eller den insatsförmåga som sådan materiel medför.
- Materialets slutanvändning.
- Risken för att materialet avleds.

5.8.2. *Försvars- och säkerhetsintressen*

När medlemsstaterna analyserar riskerna mot de egna försvars- och säkerhetsintressena eller mot en annan medlemsstats eller vänligt sinnade eller allierade länders försvars- och säkerhetsintressen, får de inte underlåta att ta hänsyn till de möjliga konsekvenserna för sina styrkors säkerhet om dessa sätts in utanför det egna området.

Dessutom ska denna bedömning göras utan att det påverkar tillämpningen av andra kriterier.

5.9. Kriterium fem led b

Den operativa risken analyseras enligt följande:

- a) Föreligger det ett direkt hot mot säkerheten för en medlemsstats eller ett vänligt sinnat eller allierat lands styrkor?

Hotet kan vara permanent eller tillfälligt. Medlemsstaterna ska mycket noggrant granska de ansökningar där den slutliga mottagaren finns i en region som är känd för att vara instabil, särskilt om exporten går till väpnade styrkor som kanske inte alltid står under total eller permanent kontroll. Efterhand medför en sådan instabilitet sannolikt ge upphov till ett hot mot våra styrkor eller mot en annan medlemsstats eller ett vänligt sinnat eller allierat lands styrkor, särskilt om de är närvarande i regionen i militärt samarbets syfte eller för fredsbevarande operationer.

Om en export kan medföra ett direkt hot mot en medlemsstats eller ett vänligt sinnat eller allierat lands styrkor som är närvarande i det slutliga bestämmelselandet eller i ett grannland kommer förhandsbedömningen kort sagt att bli negativ. Samma tillvägagångssätt kommer att användas för att garantera säkerheten för internationella fredsbevarande styrkor.

- b) Föreligger det risk för att den militära tekniken eller krigsmaterielen kommer att avledas till en styrka eller ett organ som är fientligt till en medlemsstats eller ett vänligt sinnat eller allierat lands intressen eller styrkor?

Denna risk analyseras på samma sätt som de risker som nämns i kriterium sju. Exportlandet ska beakta förekomsten av terroristgrupper, organisationer som för en beväpnad kamp mot dem som för närvarande har makten, eller nätverk för organiserad brottslighet som skulle kunna använda materielen i verksamhet som påverkar säkerheten för medlemsstaternas eller vänligt sinnade eller allierade länders styrkor, eller som skulle kunna använda sådan materiel på ett sätt som är oförenligt med något av de övriga kriterierna i den gemensamma ståndpunkten.

- c) Har mottagarlandet teknisk kapacitet att använda materielen?

Teknisk kapacitet avser mottagarlandets förmåga att använda den aktuella materielen effektivt, både i termer av materiell och mänsklig förmåga. Den avser också mottagarlandets tekniska nivå och dess operativa kapacitet och generellt materielens prestanda.

Följaktligen bör en undersökning av förenligheten när det gäller en export av militär teknik eller krigsmateriel med den tekniska kapaciteten omfatta ett övervägande om huruvida det är lämpligt att till mottagaren leverera materiel som är känsligare eller mer sofistikerad än de tekniska medel och de operativa behov som finns i mottagarlandet.

För att avgöra förenligheten kan medlemsstaterna överväga följande frågor:

- Har mottagarlandet den militära infrastruktur som behövs för att faktiskt kunna använda materielen?
- Är den tekniska nivån på den begärda materielen proportionell mot de behov som uttryckts av mottagarlandet och till dess operativa kapacitet?
- Används redan liknande materiel och är den väl underhållen?
- Finns kompetent personal tillgänglig i tillräcklig omfattning för att materielen ska kunna användas och underhållas?¹

- d) För att fördjupa sina analyser, framför allt för särskilt känsliga fall, kan medlemsstaterna göra konsekvensbedömningar från fall till fall genom att utnyttja relevant information som kan utbytas mellan medlemsstaterna eller vänligt sinnade eller allierade länder. Dessa bedömningar ska syfta till att fastställa nationella, europeiska och internationella styrkors närvaro liksom vänligt sinnade och allierade länders styrkors närvaro i de olika regionerna ute i världen och även för att utvärdera om det verkligen föreligger risk för att den exporterade materielen eller tekniken kommer att utnyttjas mot dessa styrkor.

¹ Arbetar exempelvis en stor andel av landets ingenjörer och tekniker redan i den militära sektorn? Råder det redan brist på ingenjörer och tekniker i den civila sektorn, vilket kan förvärras genom ytterligare rekrytering till den militära sektorn? Medlemsstaterna kan genom användning av systemet för validering av vapen- och ammunitionsshantering få information om slutanvändarnas förmåga att hantera vapen och ammunition, inbegripet om lagstiftning och föreskrifter, säkerhet, skydd, organisation, personal, utbildning, infrastruktur, finansiering och anskaffning av material.

Dessa konsekvensbedömningar kan omfatta följande frågor:

- När medlemsstaterna analyserar om det verkligen föreligger en risk ska de särskilt beakta följande faktorer:
 - Materielens art: huruvida den är direkt offensiv, den tekniska överlägsenhet som den kommer att ge de styrkor som har den, användningens autonomi, den ökning av operativa prestanda som materielen skulle medge.
 - Skillnader i doktrinen för materielens användning beroende på användare.
 - Typ av operationer: krig mellan konventionella styrkor, asymmetriskt krig, inbördeskrig, osv.
- När medlemsstaterna analyserar risken för avledning ska de framför allt beakta följande:
 - Om materielen lätt kan avledas och därefter lätt användas även av icke-militära aktörer och/eller införlivas i andra system.
 - Om materielen kan anpassas till militär användning eller användas för att ändra annan materiel för militär användning (framför allt att omvandla icke-dödande utrustning till dödliga vapen).
 - Särskild uppmärksamhet kan ägnas åt en viss utrustning i detta sammanhang, särskilt handeldvapen och lätta vapen (inklusive bärbara luftvärnsrobotar) och utrustning för mörkerseende och ljusförstärkande utrustning.
 - I detta avseende kommer operationer med ökade kontrollåtgärder (märkning och spårbarhet, inspektioner på plats) eller i kampen mot spridning (förstöring av gamla lager, mekanism för kvantitetsövervakning) att bli föremål för mindre restriktiv förhandsbedömning.

5.10. *Att komma fram till ett avgörande*

Beroende på den information och den bedömning av faktorer som föreslås i punkterna 5.8 och 5.9 ovan ska medlemsstaterna avgöra om den föreslagna exporten bör vägras på grundval av kriterium fem.

RELEVANTA INFORMATIONSKÄLLOR (ICKE UTTÖMMANDE FÖRTECKNING)

- Europeiska unionen (https://european-union.europa.eu/index_sv)
- Förenta nationerna (<http://www.un.org>)
- Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (<http://www.osce.org/>)
- Nordatlantiska fördragsorganisationen (<http://www.nato.int/>)

Tillämpning av kriterium sex

- 6.1. Gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp gäller för all export från medlemsstaterna av militär teknik eller krigsmateriel som återfinns i EU:s gemensamma militära förteckning, samt av produkter med dubbla användningsområden enligt artikel 6 i den gemensamma ståndpunkten. Kriterium sex är därför rent allmänt tillämpligt på export till alla köpar- eller mottagarländer som inte är EU-länder.

Eftersom kriterium sex har anknytning till köpar- eller mottagarlandets uppträdande gentemot det internationella samfundet, bör särskild uppmärksamhet ägnas åt de länder som ger skäl till oro på grund av deras attityd till terrorism, arten av deras allianser och deras respekt för internationell rätt.

I överensstämmelse med de principer som uttryckts i ingressen och i relevanta bestämmelser i vapenhandelsfördraget, och i enlighet med vad som betonas i artikel 2 i den gemensamma ståndpunkten, bör man vid bedömningar baserade på kriterium sex även beakta en annan aspekt, nämligen köpar- eller mottagarlandets stöd till eller uppmuntran av internationell eller gränsöverskridande organiserad brottslighet¹. Med hänvisning till den olagliga vapenhandeln och till tillämpningsområdet för och relevanta bestämmelser i vapenhandelsfördraget är det viktigt att påminna om den tillämpliga internationella regelramen, protokollet mot olaglig tillverkning av och handel med skjutvapen, delar av och komponenter till dessa samt ammunition, som kompletterar FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet.

¹ Enligt definitionerna i art. 2 i FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet avses med gränsöverskridande organiserad brottslighet den olagliga och kriminella verksamhet som bedrivs av organiserade brottsliga sammanslutningar eller av strukturerade sammanslutningar i syfte att begå grova brott, för vilka föreskrivs en frihetsberövande påföljd om maximalt fyra år eller en strängare påföljd, eller överträdelser av gränsöverskridande art för att direkt eller indirekt uppnå ekonomisk eller annan materiell vinning.

På grundval av artikel 3.2 i konventionen är den organiserade brottsligheten gränsöverskridande om brottet begås i mer än en stat, begås i en stat, men en betydande del av förberedelserna, planeringen, ledningen eller kontrollen sker i en annan stat, begås i en stat, men en organiserad brottslig sammanslutning som bedriver kriminell verksamhet i mer än en stat är delaktig, eller begås i en stat men har betydande följder i en annan stat.

- 6.2. **Informationskällor.** Alla medlemsstater har tillgång till gemensamma informationskällor i form av rapporter från EU:s beskickningschefer, Europeiska rådets uttalanden och/eller slutsatser och FN:s säkerhetsråds resolutioner.

Ytterligare information kan erhållas från följande källor:

- Medlemsstaternas diplomatiska beskickningar och andra nationella myndighetsorgan.
- Förenta nationerna och andra internationella och regionala organ och byråer, t.ex. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), det regionala centret för handeldvapen i Nairobi, Amerikanska samarbetsorganisationen och Internationella atomenergiorganet.
- Internationella rödakorskommittén, Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen och andra humanitära organisationer.
- Europol, Interpol och underrättelseorgan.
- Icke-statliga organisationer och andra tillförlitliga källor.

En icke uttömmande förteckning över relevanta informationskällor återfinns i bilaga I.

- 6.3. **Viktiga begrepp.** I kriterium sex hänvisas till mycket varierande övergripande frågor som bör beaktas vid varje bedömning och som framhävs i texten:

”Köpar- eller mottagarlandets uppträdande gentemot det internationella samfundet, i synnerhet i fråga om dess attityd till terrorism, arten av dess allianser och dess respekt för internationell rätt.

Medlemsstaterna ska bl.a. beakta köpar- eller mottagarlandets tidigare uppträdande i fråga om

- a) dess stöd till eller uppmuntran av terrorism och internationell organiserad brottslighet,*
- b) dess uppfyllande av sina internationella åtaganden, i synnerhet i fråga om icke-användning av våld och uppfyllande av internationell humanitär rätt,*
- c) dess engagemang för icke-spridning och andra former av vapenkontroll och nedrustning, särskilt undertecknande, ratificering och genomförande av relevanta konventioner om vapenkontroll och nedrustning enligt led b i kriterium ett.”.*

När medlemsstaterna bedömer om de ska bevilja exportlicens eller inte, bör de beakta köpar- eller mottagarlandets nuvarande och tidigare rykte vad avser dess attityd mot terrorism och internationell organiserad brottslighet, arten av dess allianser, dess respekt för internationella åtaganden och internationell rätt, särskilt när det gäller icke-användning av våld, internationell humanitär rätt och icke-spridning av massförstörelsevapen, vapenkontroll och nedrustning.

Kriterium sex måste beaktas när det gäller köpar- eller mottagarländer vilkas regeringar uppträder negativt i förhållande till ovan nämnda bestämmelser, varför huvudinriktningen vid bedömningen inte bör vara slutanvändarens specifika identitet och art eller den materiel som ska exporteras. Faktum är att analysen snarare ska inriktas på **ett sådant lands beteende** än på överväganden om risken för att en särskild överföring kan få särskilt negativa konsekvenser.

När det gäller de viktigaste begreppen i kriterium fem kan medlemsstaterna beakta rekommendationerna i punkterna 6.4–6.7.

- 6.4. ***Köpar- eller mottagarlandets stöd till eller uppmuntran av terrorism och internationell organiserad brottslighet.*** Det krävs en mer ingående granskning när det gäller att bedöma enskilda ansökningar om licens för export till köpar- eller mottagarländer som misstänks att på något sätt stödja terrorism och internationell organiserad brottslighet.

I detta sammanhang ska begreppet ”terrorism” tolkas som de ”terroristhandlingar” som är förbjudna enligt internationell rätt, t.ex. överlagda anfall på civilbefolkningen, urskillningslösa anfall, tagande av gisslan, tortyr eller överlagt och godtyckligt dödande, när syftet med en sådan handling genom sin art eller sammanhang är att skrämma befolkningen eller tvinga en regering eller en internationell organisation att agera eller avstå från att agera.

När det gäller ”internationell organiserad brottslighet” bör det göras en hänvisning till verksamhet som narkotikahandel, människohandel, olaglig smuggling av invandrare, handel med kärnmaterial och radioaktiva ämnen, penningtvätt och liknande, som begås av en strukturerad sammanslutning av personer, som finns under en viss tid och som handlar i samförstånd i syfte att begå ett eller flera grova brott eller överträdelser, i enlighet med FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet. Med hänvisning till dels det protokoll mot olaglig tillverkning av och handel med skjutvapen, delar av och komponenter till dessa samt ammunition som kompletterar FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, dels vapenhandelsfördraget, bör olaglig tillverkning av och handel med vapen räknas till de olagliga verksamheter som bedrivs av organiserade brottsliga sammanslutningar.

Ett köpar- eller mottagarland kan uppmuntra eller stödja terrorism och internationell brottslighet på många sätt och innan den behöriga myndigheten beviljar en licens skulle den bl.a. kunna ställa följande frågor:

- Har det tidigare förekommit eller förekommer det terroristverksamhet eller brottslig verksamhet i köpar- eller mottagarlandet?
- Finns det några kända eller misstänkta kopplingar mellan landet och terroristorganisationer/brottsliga organisationer (eller enskilda terrorister/brottslingar), eller annan anledning att misstänka att andra enheter som finns i och tolereras av landet har sådana kopplingar?
- Finns det något annat skäl att misstänka att landet tolererar återexport eller avledning av militär teknik och krigsmateriel till terroristorganisationer/brottsliga organisationer eller organiserar återexport eller avledning?
- Har landet nationell lagstiftning som tolererar terroristverksamhet/brottslig verksamhet eller resulterar bristande tillämpning av lagstiftningen i att terroristverksamhet/brottslig verksamhet tolereras?

Många av dessa frågor kan också ställas vid bedömning enligt kriterium sju, men enligt kriterium sex avser de snarare köpar- eller mottagarlandets regering än slutanvändaren.

Nedanstående mer detaljerade frågor kan också ställas:

- Kriminaliserar köpar- eller mottagarlandet tillhandahållandet av medel till terrorister, spärar det ekonomiska tillgångar för personer som begår, eller som försöker att begå, terroristhandlingar, och är det förbjudet att tillhandahålla tjänster till personer som deltar i utövandet av terroristhandlingar?
- Avstår landet från att ge någon typ av passivt eller aktivt stöd till enheter eller personer som är inblandade i terroristhandlingar?
- Ger landet andra stater tidig varning genom att utbyta information?
- Vägrar landet att erbjuda personer som finansierar, planerar, stöder eller begår terroristhandlingar säker tillflyktsort?
- Hindrar landet de personer som finansierar, planerar, underlättar eller begår terroristhandlingar att utnyttja dess territorium?
- Hindrar landet genom effektiva gränskontroller personer som begår handlingar att förflytta sig?

6.5. *Arten av köpar- eller mottagarlandets allianser.* Enligt en strikt tolkning kan termen ”allians” betyda ett internationellt fördrag som knyter en stat till en eller flera andra stater och fastställer under vilka villkor de bör bistå varandra. Med tanke på att få av de många förbindelserna mellan stater rör ekonomiskt, militärt eller försvarsmässigt samarbete passar in på en sådan strikt tolkning av termen ”allians”, bör termen ”allians” i samband med kriterium sex tolkas i vidare mening och omfatta alla de ekonomiska, militära och försvarsmässiga avtal som genom sin art syftar till att upprätta en betydelsefull anknytning (vilket också avser gemensamma politiska syften) mellan två eller flera stater.

En vidare tolkning av termen ”allians” omfattar även förekomsten av en gemensam vision om internationella förbindelser (som bl.a. beror på ett gemensamt politiskt synsätt, ekonomiska intressen eller praktiska överväganden) som kan resultera i en viktig åtgärd i syfte att fullfölja ett ömsesidigt mål. Detta kan till exempel vara alla typer av kombinerat stöd till en part som är utsatt för en krissituation, ett spänt läge eller en konflikt.

Eftersom det mestadels är en politisk bedömning som avgör alliansens art bör termen ”allians” sålunda tolkas ”med en nypa salt” på grundval av medlemsstaternas nationella intressen.

Med tanke på ovanstående kan medlemsstaterna när de överväger om de ska bevilja exportlicens bl.a. ställa följande frågor:

- Tillhör köpar- eller mottagarlandet en allians som grundats eller som agerar mot en medlemsstat eller mot ett allierat eller vänligt sinnat land?
- Tillhör landet en allians som inte respekterar eller främjar respekten för Förenta nationernas grundläggande principer?
- Tillhör landet en allians som verkar för att destabilisera det internationella samfundet?

6.6. ***Köpar- eller mottagarlandets uppfyllande av sina internationella åtaganden.*** När medlemsstaterna överväger att bevilja exportlicens, kan de även överväga om köpar- eller mottagarlandet (dvs. landets regering) uppfyller sina internationella åtaganden eller inte.

Det bör riktas uppmärksamhet på de åtaganden som är rättsligt bindande för varje stat eftersom såväl bestämmelserna i folkrätten som fördragsbestämmelserna har godtagits av varje stat, särskilt åtaganden som genom sin art i de flesta fallen skulle kunna överträdas (till exempel icke-brukande av våld enligt artikel 41 i FN:s stadga eller respekt för folkrätten under en konflikt) med hjälp av militär teknik och krigsmateriel.

Medlemsstaterna bör också beakta följande faktorer:

- Respekterar köpar- eller mottagarlandet sina åtaganden att verkställa FN:s, OSSE:s och EU:s vapenembargon?
- Använder landet, har det använt eller hotar det att använda våld i strid med artikel 41 i FN-stadgan för att lösa en internationell kris?
- Kränker landet normalt åtaganden enligt internationell sedvanerätt eller fördrag som det undertecknat frivilligt?
- Uppträder landet på ett sådant sätt att det utestänger sig från det internationella samfundet av stater?

När det gäller internationell humanitär rätt skulle nedanstående indikatorer kunna användas för att bedöma risken:

- Om köparlandet gjort ett formellt åtagande att tillämpa bestämmelserna i internationell humanitär rätt och vidtagit lämpliga åtgärder för deras genomförande.
- Om landet infört de rättsliga och administrativa åtgärder som är nödvändiga för att undertrycka allvarliga överträdelser av internationell humanitär rätt.
- Om landet, som är eller har varit indraget i en väpnad konflikt, har begått allvarliga överträdelser av internationell humanitär rätt.
- Om landet, som är eller har varit indraget i en väpnad konflikt, inte har vidtagit alla de åtgärder som är möjliga för att förhindra allvarliga överträdelser av internationell humanitär rätt.

Enligt ovanstående verkar varken typen av den materiel som ska exporteras eller materielens slutanvändare stå i huvudfokus för analysen, eftersom syftet med kriterium sex är att undvika all export av krigsmateriel eller militär teknik till de länder vars regeringar inte fullgör internationella åtaganden.

I detta sammanhang är kriterium ett i den gemensamma ståndpunkten (kriteriet för ”internationellt åtagande”) särskilt betydelsefull. Därför bör medlemsstaterna även hänvisa till detta.

En icke uttömmande förteckning över internationella fördrag återfinns i bilaga II.

6.7. *Köpar- eller mottagarlandets engagemang för icke-spridning och andra former av vapenkontroll och nedrustning.*

Enligt kriterium sex ska bedömningen ta hänsyn till köpar- eller mottagarlandets uppträdande i fråga om dess engagemang för nedrustning och vapenkontroll. Medlemsstaterna ska särskilt granska landets interna lagstiftning och dess internationella åtaganden. De bör främst uppmärksamma de konventioner som omfattas av kriterium ett.

Följande frågor bör ställas:

- Har köpar- eller mottagarlandet undertecknat/ratificerat/anslutit sig till fördraget om icke-spridning av kärnvapen, konventionen om bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen, konventionen om kemiska vapen och vapenhandelsfördraget, och fullgör det förpliktelserna i dessa fördrag? Om inte, varför?
- Respekterar landet åtagandet att inte exportera någon form av antipersonella minor (truppminor) på grundval av konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring?
- Är landet medlem/deltagare i eller respekterar det åtaganden i internationella arrangemang och ordningar, särskilt gruppen av länder som levererar kärnmaterial, Australiengruppen, kontrollsysteem för missilteknik, Wassenaar-arrangemanget och Haag-uppförandekoden mot spridning av ballistiska missiler?

Även om det för kriterium sex anges att ovannämnda frågor har större relevans under bedömningen, skulle medlemsstaterna även kunna ställa några av de frågor som de bör ställa vid bedömningen enligt kriterium sju, bl.a. följande:

- Rapporterar landet till FN:s register över konventionella vapen? Om inte, varför?
- Har landet anpassat sig till principerna i gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp eller liknande regionala arrangemang?
- Deltar landet i nedrustningskonferensen?
- Tillämpar landet effektiv export- och överföringskontroll med särskild kontrollagstiftning och särskilda licensgivningsregler som står i överensstämmelse med internationella normer?

Medlemsstaterna bör än en gång notera att när de gör bedömningar enligt kriterium sju (risk för avledning) att det är möjligt att skilja mellan olika kvalitet på militära teknik eller krigsmateriel eller mellan slutanvändare. När samma frågor ställs vid en bedömning enligt kriterium sex ska medlemsstaterna besluta om de ska sända någon typ av materiel eller inte till ifrågasvarande land baserat på sin uppfattning om landets regering.

En icke uttömmande förteckning över ordningar och organisationer för kontroll av vapenexport återfinns i bilaga III.

- 6.8. *Att komma fram till ett avgörande.* Grundat på informationen och en samlad granskning av länder enligt ovan ska medlemsstaterna avgöra om den föreslagna exporten bör vägras på grundval av kriterium sex.

Medlemsstaterna ska inte utfärda en licens om den allmänna utvärderingen av ett köpar- eller mottagarlands tidigare uppträdande inte är positiv med avseende på kriterium sex.

I vilket fall kan en sådan utvärdering, även om den är positiv, aldrig användas för att rättfärdiga vapenöverföringar som annars skulle ha vägrats enligt andra kriterier i den gemensamma ståndpunkten.

RELEVANTA INFORMATIONSKÄLLOR (ICKE UTTÖMMANDE FÖRTECKNING)

- Förenta nationerna/konventionella vapen (<http://disarmament.un.org>)
- Säkerhetsrådets sanktionskommittéer (<https://main.un.org/securitycouncil/en>)
- Säkerhetsrådets rapport (<http://www.securitycouncilreport.org>)
- Säkerhetsrådets kommitté mot terrorism
- 1540-kommittén (<http://www.un.org/en/sc/1540/>)
- Globalt program mot korruption, FN:s drog- och brottsbekämpningsbyrå (<http://www.unodc.org/>)
- FN:s institut för nedrustningsforskning (Unidir) (<http://www.unidir.org>)
- OSSE/vapenkontroll (<http://www.osce.org>)
- Europeiska unionen (https://european-union.europa.eu/index_sv)
- CIA World Fact Book (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>)
- Jane's Defence and Jane's foreign report (<http://www.janes.com/>)
- Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri) (<http://www.sipri.org>)
- International Action Network on Small Arms (<http://www.iansa.org>)
- Small Arms Survey (<http://www.smallarmssurvey.org/>)
- Internationella rödakorskommittén (<http://www.icrc.org>)

RELEVANTA INTERNATIONELLA FÖRDRAG (ICKE UTTÖMMANDE FÖRTECKNING)

- Förenta nationernas stadga
- Konventionen om bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen
- Konventionen om kemiska vapen
- Fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen
- Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar
- Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring
- Raratongafördraget
- Pelindabafördraget
- Tlatelolcofördraget
- Bangkokfördraget
- Fördraget om en kärnvapenfri zon i Centralasien
- Antarktisfördraget
- Fördraget om förbud mot placering av kärnvapen och andra massförstörelsevapen på havsbotten och i dennas underlag
- Rymdfördraget
- Salt (förhandlingar om begränsningar av strategiska vapen)
- Genèvekonventionerna
- FN-konventionen om förbud mot militär eller annan fientlig användning av miljöförändringsteknik (Miljökrigskonventionen, Enmod)
- Konventionen om vissa konventionella vapen
- FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet
- Vapenhandelsfördraget

Texterna till dessa och andra internationella fördrag återfinns på <https://treaties.un.org/>

**RELEVANTA INTERNATIONELLA ORDNINGAR OCH ORGANISATIONER FÖR
KONTROLL AV VAPENEXPORT (ICKE UTTÖMMANDE FÖRTECKNING)**

- Wassenaar-arrangemanget (<http://www.wassenaar.org/>)
- Gruppen av länder som levererar kärnmaterial (<http://www.nuclearsuppliersgroup.org>)
- Australiengruppen (<http://www.australiagroup.net>)
- Zangger-kommittén (www.zanggercommittee.org)
- Kontrollsystemet för robotteknik (www.mtcr.info)
- Haag-uppförandekoden mot spridning av ballistiska missiler (<http://www.hcoc.at/>)

Tillämpning av kriterium sju

- 7.1. Gemensam standpunkt 2008/944/Gusp gäller för all export från medlemsstaterna av militär teknik och krigsmateriel samt av produkter med dubbla användningsområden enligt artikel 6 i den gemensamma standpunkten. Kriterium sju gäller således i princip för export till alla mottagarländer utan åtskillnad. I denna praxis följs emellertid principen att fall med högre potentiell risk bör granskas noggrannare än fall med lägre risknivå. Bedömningen av enskilda ansökningar om exportlicens bör göras från fall till fall och omfatta en generell riskanalys grundad på den potentiella risknivån i mottagarlandet, pålitligheten hos dem som är inblandade i transaktionerna, arten av varor som ska överföras och den avsedda slutanvändningen.

För att bättre förstå och förebygga avledning av militär teknik och krigsmateriel anmodas medlemsstaterna att genom samarbete i arbetsgruppen för export av konventionella vapen (nedan kallad COARM) och genom andra kanaler från fall till fall utbyta information om länder, verksamhet och enheter som ger skäl till oro.

I linje med artikel 11 i vapenhandelsfördraget och i enlighet med tillämplig nationell lagstiftning kan sådan information innehålla uppgifter om olaglig verksamhet, inbegripet korruption, internationella smugglingsrutter, olagliga förmedlare, olagliga leveransvägar, metoder för döljande, gemensamma avsändningsställen samt bestämmelseorter som används av organiserade grupper som är involverade i avledningsverksamhet. Vapenhandelsfördragets parter förbinder sig att vidta lämpliga åtgärder om avledning upptäcks. Sådana åtgärder kan bestå i att potentiellt drabbade fördragsstater varnas, att avledda avlastningar undersöks och att uppföljningsåtgärder vidtas genom utredning och brottsbekämpning. Exempelvis bör en medlemsstat som identifierar en avledning som förorsakats av en särskild verksamhet eller enhet överväga att meddela de andra medlemsstaterna (och berörda fördragsstater) för att på så sätt minska risken för avledning av en eventuell påföljande transaktion som inbegriper samma verksamhet eller enhet. Detsamma bör gälla om en medlemsstat konstaterar ett fall av korruption med avseende på export av krigsmateriel. Vid sin bedömning av en export av konventionella vapen kan den exporterande medlemsstaten beakta OECD:s konvention om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförbindelser. I konventionen föreskrivs att det skulle betraktas som ett brott om någon uppsåtligen direkt eller via mellanhänder erbjuder, utlovar eller lämnar någon utländsk offentlig tjänsteman otillbörliga penningförmåner eller andra förmåner, också i samband med upphandling.

Vidare uppmuntras i artikel 13.2 i vapenhandelsfördraget fördragsstaterna att genom sekretariatet rapportera till andra fördragsstater om sådana vidtagna åtgärder som visat sig verkningsfulla vid hanteringen av avledning av överförda konventionella vapen och i artikel 15.4 att samarbeta, inbegripet genom att utbyta information som avser olaglig verksamhet och olagliga aktörer i syfte att förebygga och eliminera förekomsten av avledning av konventionella vapen. I vilket fall som helst har alla fördragsstater förbundit sig att samarbeta och utbyta information, när så är lämpligt och genomförbart, i syfte att minska risken för avledning. För närvarande görs detta via fördragsstaternas forum för informationsutbyte om avledning (DIEF). När det gäller ovannämnda informationsutbyte beaktas alla restriktioner avseende användning av känslig information.

Bättre dokumentation (såsom kontrakt eller avtal, slutanvändarcertifikat, olika typer av försäkringar) vid bedömningen på licensgivningsstadiet av risken för avledning försvårar dessutom avledningen. Effektiva system för slutanvändarkontroll bidrar till förebyggandet av oönskad avledning eller återexport av krigsmateriel och militär teknik. Slutanvändarcertifikat och autentisering av dessa på licensgivningsstadiet bör ingå som ett centralt led i åtgärderna för förebyggande av avledning (se även Kapitel 1 – Praxis för utfärdande av licenser). Slutanvändarcertifikat kan dock inte ersätta en fullständig bedömning av risksituationen i det enskilda fallet. I linje med artikel 11 i vapenhandelsfördraget ska medlemsstaterna sträva efter att motverka avledning även genom att överväga att vidta åtgärder för att minska risken, såsom förtroendeskapande åtgärder eller program som gemensamt utarbetas och antas av exporterande och importerande stat.¹ Andra förebyggande åtgärder kan innefatta, när så är lämpligt, kontroll av parter som är inblandade i exporten, krav på kompletterande dokumentation, intyg och försäkringar, avslag av exportansökan eller andra lämpliga åtgärder.

- 7.2. **Informationskällor.** Information om risken för avledning bör sökas från många olika källor såsom nationella, regionala och internationella källor; offentliga och icke-offentliga källor, officiella källor och icke-statliga källor osv.

En licensmyndighet på nationell nivå bör främst upprätta kontakter med statliga organ som arbetar med att bekämpa olaglig handel och avledning, såsom tull, brottsbekämpningsorgan, rättsliga organ, underrättelsetjänst, finansunderrättelseenheter och försvar. Dessa organ kan ha information om avledningshistoriken för enheter som är involverade i en transaktion. En licensmyndighet kan överväga att använda det europeiska informationssystemet för utbyte av uppgifter ur kriminalregister (Ecris) och det planerade Ecris-TCN-systemet (tredjelandssmedborgare) för att få tillgång till kriminalregister för uppgifter om enheter och personer som dömts för olaglig vapenhandel för att använda uppgifterna för sin riskbedömning av licensansökningar som avser militär teknik och krigsmateriel. Vissa länder, t.ex. Amerikas förenta stater, offentliggör förteckningar över enheter som är dömda för att ha brutit mot nationell vapenexportlagstiftning. Ytterligare information kan i tillämpliga fall erhållas från medlemsstaternas diplomatiska beskickningar. På EU-nivå finns systemet för underrättelser om avslag och annat informationsutbyte inom ramen för COARM och förordning (EU) nr 2025/41.

¹ Systemet för validering av vapen- och ammunitionsshantering är ett exempel på ett verktyg som kan bidra till att underlätta denna förtroendeskapande dialog mellan importörer och exportörer.

Även medlemmarna av Wassenaar-arrangemanget åtar sig att utbyta bästa praxis och information om slutanvändare som bedöms utgöra en hög risk när det gäller avledning. OSSE-medlemsstaterna utbyter bästa praxis avseende exportkontroll, inbegripet dokumentation om slutanvändning. Regionala organisationer i andra delar av världen kan också erbjuda information om avledning. En användbar källa på internationell nivå är rapporterna från de expertpaneler som stödjer FN:s sanktionskommittéer. Dessa rapporter innehåller detaljerad information om brott mot FN:s säkerhetsråds vapenembargon. Även informationsutbytet inom ramen för säkerhetsrådets kommitté 1540 (2004) och publikationerna och rapporterna på Unodas och UNODC:s webbplatser kan vara användbara. Interpols EU-finansierade nätbaserade register- och spårningssystem för olagliga vapen (iARMS) innehåller en separat modul för statistik och rapporter som avser olagliga skjutvapen. Denna modul kan generera skraddarsydda rapporter och gör det möjligt att analysera nationella data avseende skjutvapenrelaterade brott och skjutvapenrelaterad spårning. EU-medlemsstaternas licensmyndigheter har möjlighet att begära tillgång till denna modul direkt via sina nationella centralbyråer (kontaktpunkten mellan nationell polis och Interpol) eller indirekt via nationella brottsbekämpande myndigheter. Medlemsstaterna kan använda det EU-finansierade systemet för validering av vapen- och ammunitionsshantering som verktyg för att samla in och utbyta information om slutanvändares förmågor och praxis i fråga om vapen- och ammunitionsshantering och för att bedöma de potentiella risker för avledning som hänger samman med dessa. Från icke-statligt håll erbjuder ett antal forskningsorganisationer, företag och publikationer nätbaserad information, databaser och index, såsom den EU-finansierade iTrace-databasen som är relevant vid bedömning av avledningsrisken och tillämpningen av kriterium sju i allmänhet.

En icke uttömmande förteckning över relevanta webbplatser återfinns i bilaga I.

Beslutsunderlag

7.3. Viktiga begrepp. Kriterium sju hänvisar till ett brett spektrum övergripande frågor som bör beaktas vid varje bedömning. Det erinras om att avledning kan inledas på olika nivåer, att den kan ske i samband med överföring till eller inom ett land eller innefatta en omväg eller överföring till ett tredje ”otillåtet” land och/eller sådan enhet. Den kan avse innehav (slutanvändare) och/eller funktion (slutanvändning). En allmän fråga kan uppkomma om huruvida det föreligger en risk för att slutanvändaren är inblandad i verksamhet som strider mot det berättigade ändamålet med de exporterade varorna, t.ex. sådan kriminell verksamhet som jaktbrott.

Led a: Mottagarlandets legitima försvarsintressen och inhemska säkerhetsintressen, inbegripet eventuellt deltagande i Förenta nationernas eller andra fredsbevarande insatser.

Enligt FN-stadgan har alla nationer rätt att försvara sig. Det bör ändå bedömas om importen på ett lämpligt och proportionerligt sätt motsvarar mottagarlandets behov att försvara sig eller garantera den inre säkerheten eller bidra till Förenta nationernas eller andra fredsbevarande insatser. Man kan då ta hänsyn till mottagarlandets normala militära behov och tekniska förmåga med utgångspunkt i olika internationella källor såsom FN:s register över konventionella vapen (Unroca), Sipris årsbok eller Annual Military Balance från International Institute for Strategic Studies (IISS).

Följande frågor kan ställas:

- Föreligger det ett trovärdigt hot mot säkerheten som den planerade importen av den militära tekniken eller krigsmaterielen kan bemöta?
- Är försvarsmakten utrustad för att bemöta ett sådant hot?
- Vilken är bestämmelseorten för den importerade utrustningen efter det att FN:s eller annan fredsbevarande verksamhet har avslutats?
- Finns det risk för att upphandlingen drivs av andra faktorer än legitima inhemska försvars- och säkerhetsintressen?

Led b: Mottagarlandets tekniska förmåga att använda och skydda sådan teknik eller materiel.

Teknisk kapacitet avser mottagarlandets förmåga att använda den aktuella materielen effektivt, både i termer av materiell och mänsklig förmåga. Den avser också mottagarlandets tekniska nivå och dess operativa kapacitet och generellt materielens prestanda.

Följaktligen bör en undersökning av förenligheten när det gäller en export av militär teknik eller krigsmateriel med den tekniska kapaciteten omfatta ett övervägande om huruvida det är lämpligt att till mottagaren leverera materiel som är känsligare eller mer sofistikerad än de tekniska medel och de operativa behov som finns i mottagarlandet.

”Mottagarlandet tekniska förmåga att använda materielen” kan utgöra en viktig indikation på om det ”föreligger risk” för avledning. En föreslagen export som förefaller att tekniskt eller kvantitativt gå utöver vad man normalt kan förvänta sig att mottagarlandet använder kan vara en indikation på att den avsedda slutliga bestämmelseorten är en slutanvändare i tredjeland. Detta gäller såväl kompletta varor och system som komponenter och reservdelar. Export av komponenter och reservdelar när det inte finns några belegg för att mottagarlandet använder det kompletta systemet i fråga kan utgöra en tydlig anvisning om andra avsikter.

Följande frågor bör ställas:

- Är den föreslagna exporten av högteknologisk art? Har mottagaren i så fall tillgång till eller investerar mottagaren i lämplig teknisk materiel som reserv för den saluförda?
- Passar den föreslagna exporten in i mottagarlandets försvarsprofil?
- Motsvarar den föreslagna exporten, kvantitativt och kvalitativt, den operativa strukturen och den tekniska förmågan hos mottagarlandets försvarsmakt eller polis? Om ansökan gäller komponenter eller reservdelar: är det känt att mottagarlandet använder det system där dessa komponenter och delar ingår?

Led c: Mottagarlandets förmåga att utöva effektiv exportkontroll, inbegripet i de fall då den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras ska införlivas i produkter som sedan exporteras av mottagarlandet.

Att mottagarländerna ansluter sig till internationella normer för exportkontroll kan vara ett tecken på att avsiktlig eller oavsiktlig avledning inte förekommer. Följande frågor bör ställas:

- Har mottagarlandet undertecknat eller är det part i viktiga internationella fördrag, arrangemang eller system för exportkontroll (t.ex. Wassenaar-arrangemanget eller vapenhandelsfördraget)?

- Rapporterar mottagarlandet till FN:s register över konventionella vapen? Om inte, varför?
- Har mottagarlandet anpassat sig till principerna i gemensam standpunkt 2008/944/Gusp eller liknande regionala arrangemang?
- Tillämpar mottagarlandet effektiv export- och överföringskontroll med särskild kontrollagstiftning och särskilda licensgivningsregler som står i överensstämmelse med internationella normer?
- Håller förrådsförvaltning och förrådssäkerhet erforderlig nivå (jfr Stanag, Modular Small-arms-control Implementation Compendium (Mosaic-kompendiet) och de internationella tekniska riktlinjerna för ammunition (IATG)? Finns det några kända fall av problem med läckande förråd i slutanvändarlandet?
- Hur allvarlig bedöms korruptionen vara i mottagarlandet? Finns det effektiva rättsliga instrument och administrativa förfaranden för att förebygga och bekämpa korruption?
- Mer specifikt, har försvarsmakten, de interna säkerhetsstyrkorna, liknande enheter eller andra individer eller enheter som är inblandade i transaktionen någon historia av korruption? Om så är fallet, finns det några risker att sådan korruption kan bidra till avledning av krigsmateriel?
- Är landet part i Förenta nationernas konvention mot korruption och har det goda tidigare resultat när det gäller att fullgöra sina skyldigheter enligt mekanismen för övervakning av genomförandet?
- Ligger mottagarlandet i närheten av konfliktområden, eller finns det spänningar eller andra faktorer inom mottagarlandet, som kan inverka negativt på tillämpningen av landets bestämmelser om exportkontroll?
- Har det uppgivna slutanvändarlandet tidigare avlett vapen, inbegripet otillåten återexport av överskottsmateriel, till länder som ger skäl till oro?

En icke uttömmande förteckning över relevanta webbplatser återfinns i bilaga I.

Led d: Risken att sådan teknik eller materiel kommer att återexporteras till oönskade bestämmelseorter och om mottagarlandet tidigare har respekterat bestämmelser om återexport eller förhandssamtycke till återexport som den exporterande medlemsstaten anser lämpliga att införa.

Den behöriga myndigheten bör bedöma den enskilda mottagarens tillförlitlighet samt, om känt på licensgivningsstadiet, trovärdigheten och rimligheten i transportförfarandet och det kommersiella arrangemanget för transaktionen. Utöver slutanvändaren kan andra möjliga aktörer i en transaktion vara t.ex. förmedlare, förmedlares underleverantörer, speditörer (luft, sjö, järnväg, väg, pråm), finansiärer, eller försäkringsbolag. Om någon av dessa aktörer i ett tidigare skede har varit inblandade i olaglig handel bör detta tas i beaktande vid riskbedömning.

Även om särskilda produkter i sig själva inte behöver vara föremål för avledning kan de underlätta avledning genom att möjliggöra otillåten återföring av vapen som finns i befintliga förråd. Särskilt när mottagarlandets eller slutanvändarens tidigare avledning ger skäl till oro kan leverantörer överväga åtgärder för att minska risken.

Följande frågor bör ställas:

- Står myndigheterna eller ett enskilt företag som mottagare?
- Ger transportförfarandet skäl till oro, i det fall det är känt på licensgivningsstadiet?
- Ger det kommersiella arrangemanget skäl till oro, i det fall det är känt på licensgivningsstadiet (eventuell inblandning av förmedlare, distributörer osv.)?
- Har någon aktör som är inblandad i det kommersiella arrangemanget eller transportförfarandet varit dömd för olaglig vapenhandel eller brott mot vapenexportlagstiftning?

Om myndigheterna står som importör:

- Är myndigheterna/den specifika grenen av myndigheterna tillförlitlig i detta avseende?
- Har myndigheterna/den specifika grenen av myndigheterna iakttagit bestämmelserna när det gäller tidigare slutanvändarcertifikat eller andra bestämmelser beträffande tillstånd för återexport?
- Finns det någon anledning att misstänka att myndigheterna/den specifika grenen av myndigheterna inte är pålitlig?

Om ett enskilt företag står som importör:

- Är företaget känt?
- Är företaget auktoriserat av mottagarlandets regering?
- Har företaget tidigare varit inblandat i icke önskvärda transaktioner? Har företaget dömts för olaglig vapenhandel?

Led e: Risken för att sådan teknik eller materiel kommer att avledas till terroristorganisationer eller enskilda terrorister (antiterroristutrustning måste särskilt uppmärksammas i detta sammanhang).

Vid bedömningen av risken för detta i mottagarlandet bör den behöriga myndigheten ställa följande frågor:

- Har det tidigare förekommit eller förekommer det terrorverksamhet i mottagarlandet?
- Finns det några kända eller misstänkta kopplingar till terroristorganisationer (eller enskilda terrorister), eller någon annan anledning att misstänka att enheter inom mottagarlandet deltar i finansieringen av terrorism?
- Finns det något eller några andra skäl att misstänka att materielen kan komma att återexporteras eller avledas till terroristorganisationer?

Om svaret på en eller flera av dessa frågor är ”ja” krävs en mer ingående granskning. Den behöriga myndigheten bör ta del av allmänt tillgängliga och andra källor när den fortsätter riskbedömningen.

Led f: Risken för ”reverse engineering” eller icke avsedd tekniköverföring.

När medlemsstaterna ska fatta beslut om en ansökan om exportlicens måste de beakta såväl statliga som privata mottagares förmåga att analysera och avleda den teknik som den förvärvade krigsmaterielen innehåller.

Medlemsstaterna kommer att kunna utbyta relevant information i syfte att fastställa resurserna hos en potentiell köpare av europeisk militär krigsmateriel.

I detta sammanhang, och särskilt för materiel som innehåller känslig teknik, måste följande faktorer beaktas:

- Hur känslig och hur skyddad tekniken i systemet är, vad avser mottagarens bedömda sakkunskapsnivå och mottagarens uppenbara önskan att förvärva en del av denna teknik.
- Den lätthet med vilken tekniken kan analyseras och avledas, antingen för att utveckla liknande materiel eller för att förbättra andra system med användande av den förvärvade tekniken.
- De mängder som exporteras: Förvärv av undersystem eller delar av utrustning i ett antal som verkar vara underskattat (eller överskattat) indikerar ett försök att förvärva teknik.
- Mottagarens tidigare uppträdande, vid tidigare förvärv av system som denne har kunnat undersöka för att erhålla information om vilken teknik som används i systemen. I detta sammanhang kan medlemsstaterna informera varandra om de fall då teknikstöld förekommit.

För att avgöra förenligheten kan medlemsstaterna överväga följande frågor:

- Har mottagarlandet den militära infrastruktur som behövs för att faktiskt kunna använda materielen?
- Är den tekniska nivån på den begärda materielen proportionell mot de behov som uttryckts av mottagarlandet och till dess operativa kapacitet?
- Används redan liknande materiel och är den väl underhållen?
- Finns kompetent personal tillgänglig i tillräcklig omfattning för att materielen ska kunna användas och underhållas?¹

¹ Arbetar exempelvis en stor andel av landets ingenjörer och tekniker redan i den militära sektorn? Råder det redan brist på ingenjörer och tekniker i den civila sektorn, vilket kan förvärras genom ytterligare rekrytering till den militära sektorn? Medlemsstaterna kan genom användning av systemet för validering av vapen- och ammunitionsshantering få information om slutanvändarnas förmåga att hantera vapen och ammunition, inbegripet om lagstiftning och föreskrifter, säkerhet, skydd, organisation, personal, utbildning, infrastruktur, finansiering och anskaffning av material.

Led g: *Risken för att konflikter, våld och olaglig verksamhet förvärras på grund av den särskilda karaktären hos den teknik och materiel som ska exporteras, vilket inträffar i synnerhet när det gäller avledning av handeldvapen och lätta vapen.*

Vid bedömningen av denna risk kan myndigheten ställa följande frågor:

- Vilka enheter kommer att delta i hanteringen och användningen av handeldvapnen och de lätta vapnen? Om de är privata enheter (t.ex. företag) kan det vara lämpligt att söka statliga importtillstånd.
- Finns det några tecken på att handeldvapen och lätta vapen kan komma att avledas?
- Finns det belägg för att det i mottagarlandet har förekommit olaglig verksamhet som inbegriper handeldvapen och lätta vapen?
- Är handeldvapen och lätta vapen märkta i enlighet med internationella rättsliga standarder?
- Det kan övervägas om serienumren på handeldvapen och lätta vapen kommer att dokumenteras av licensmyndigheten eller företaget.
- Lagrar mottagaren handeldvapen och lätta vapen i enlighet med internationella riktlinjer?

Medlemsstaterna skulle kunna överväga ytterligare försäkringar från mottagaren, såsom att mottagaren samtycker till att förstöra handeldvapnen och de lätta vapnen när de sorteras ut eller till att tillåta särskilda åtgärder för övervakning av slutanvändningen.

7.4. **Att komma fram till ett avgörande.** Medlemsstaterna ska, på grundval av informationen och en helhetsbedömning av riskerna enligt ovanstående punkter, och efter att ha vidtagit riskminskningsåtgärder, avgöra om den föreslagna exporten bör vägras på grundval av kriterium sju.

RELEVANTA INFORMATIONSKÄLLOR (ICKE UTTÖMMANDE FÖRTECKNING)

Global vapenhandel

- FN:s register över konventionella vapen (Unroca) (<https://www.unroca.org/>)
- FN:s databas för handelsstatistik (UN Comtrade database) (<http://comtrade.un.org/data/>)

Icke-statlig källa:

- Sipris databas för vapenöverföringar (SIPRI Arms Transfers Database) (<http://www.sipri.org/databases/armstransfers>)

Vapenembargon

- Europeiska unionen – gällande restriktiva åtgärder (sanktioner) (<https://www.sanctionsmap.eu/#/main>)
- FN:s säkerhetsråds sanktionskommittéer – rapporter från expertgrupper (<http://www.un.org/sc/committees/>)

Icke-statlig källa:

- Sipris databas för vapenembargon (SIPRI Arms Embargoes Database) (<http://www.sipri.org/databases/embargoes>)

Terrorism

- Terrorismbekämpning på EU-nivå (<http://www.consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism?lang=en>)
- FN:s säkerhetsråds kommitté mot terrorism

Bästa praxis och standarder

- Internationella tekniska riktlinjer för ammunition (<http://www.un.org/disarmament/convarms/ammunition/IATG/>)
- Studie om utvecklingen av ett ramverk för förbättrad slutanvändning och förbättrade kontrollsystem för slutanvändning (<https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210552837/read>)

- Modular Small-arms-control Implementation Compendium (Mosaic-kompendiet) (<https://disarmament.unoda.org/convarms/mosaic/>)
- Handledning för bästa praxis avseende handeldvapen och lätta vapen (<http://www.osce.org/fsc/13616>)
- Wassenaar-arrangemanget (<http://www.wassenaar.org/>)
- Vapenhandelsfördraget (<https://thearmstradetreaty.org/>)
 - Artikel 11 – List of possible reference documents to be considered by States Parties to prevent and address diversion
 - Artikel 11 – Possible measures to prevent and address diversion, including operational steps for the introduction and implementation of post-shipment control (juli 2018 och augusti 2023)
 - Artikel 11 – Voluntary paper outlining the elements of a process for assessing the risk of diversion (september 2021)

Avledning och olaglig handel

- EU-kommissionens generaldirektorat för migration och inrikes frågor – initiativet mot handel med skjutvapen (https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/trafficking-firearms/eu-action-plan-and-international-policy_en)
- FN:s säkerhetsråds sanktionskommittéer – rapporter från expertgrupper (<http://www.un.org/sc/committees/>)
- Interpols iARMS-databas – tillgång till modulen för statistik och rapporter kan begäras via nationella centralbyrån (<https://www.interpol.int/Crime-areas/Firearms/INTERPOL-Illicit-Arms-Records-and-tracing-Management-System-iARMS>)

- USA – förteckning över enheter som är dömda för brott mot vapenexportlagstiftningen (https://www.pmddtc.state.gov/ddtc_public/ddtc_public?id=ddtc_kb_article_page&sys_id=c22d1833dbb8d300d0a370131f9619f0)
- FN:s drog- och brottsbekämpningsbyrå: studie om olaglig handel med skjutvapen (<http://www.unodc.org/unodc/en/firearms-protocol/global-firearms-trafficking-study.html>)
- Komponenter i angriparens vapen: databas över utlandsproducerade vapenkomponenter (<https://war-sanctions.gur.gov.ua/en/components>)

Icke-statliga källor:

- Conflict Armament Research (<http://www.conflictarm.com/>)
- Systemet för validering av vapen- och ammunitionsshantering (<https://aamvs-amat.gichd.org/>)
- iTrace – databas över avledda vapen och avledd ammunition (<https://itrace.conflictarm.com/>)
- Fredsforskningsinstitutet i Oslo (Prio) – Nisat (<http://nisat.prio.org/Document-Library/Region/>)
- Insight Crime (<http://www.insightcrime.org/investigations/gunrunners>)

Korruption

- FN:s drog- och brottsbekämpningsbyrå (<https://www.unodc.org/corruption/en/index.html>)
- OECD:s konvention om bekämpande av bestickning (<https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0293>)

Icke-statliga källor:

- Organized Crime and Corruption Reporting Project (<https://www.occrp.org/en>)
- Transparency International – korruptionsindex (<https://www.transparency.org/en/cpi/2024>)
- Transparency International – government defence anti-corruption index (<http://government.defenceindex.org/>)
- Transparency International (<http://www.ti-defence.org/>)
- U4 Anti-Corruption Resource Centre (<http://www.u4.no/>)

Allmänt

- Vapenhandelsfördraget (<http://www.un.org/disarmament/ATT>)
- Australiengruppen (<http://www.australiagroup.net/en/index.html>)
- EU:s vapenexportkontroll (https://www.eeas.europa.eu/eeas/disarmament-non-proliferation-and-arms-export-control-0_en)
- Global ram för hantering av konventionell ammunition under hela livscykeln – (<https://disarmament.unoda.org/global-framework-for-through-life-conventional-ammunition-management/>)
- Haag-uppförandekoden mot spridning av ballistiska missiler (<http://www.hcoc.at/>)
- Kontrollsystemet för missilteknik (MTCR) (<http://www.mtc.info>)
- OSSE/vapenkontroll (<http://www.osce.org/what/arms-control>)
- Gruppen av länder som levererar kärnmaterial (<http://www.nuclearsuppliersgroup.org/>)
- FN:s kontor för nedrustningsfrågor (<http://www.un.org/disarmament/>)
- FN:s handlingsprogram om olaglig handel med handeldvapen och lätta vapen (<https://disarmament.unoda.org/convarms/salw/programme-of-action/>)
- FN:s institut för nedrustningsforskning (Unidir) (www.unidir.org)
- Wassenaar-arrangemanget (<http://www.wassenaar.org/>)

Icke-statliga källor:

- Seesacs plattform för övervakning av väpnat våld (<https://www.seesac.org/AVMP/>)
- Systemet för validering av vapen- och ammunitionshantering (<https://aamvs-amat.gichd.org/>)
- AeroSpace and Defence Industries Association of Europe (<http://www.asd-europe.org/>)
- Bonn International Center for Conversion (BICC) – Arms export evaluation database (<http://www.ruestungsexport.info/>)
- Defense Industry Daily (<http://www.defenseindustrydaily.com/>)
- EU-konsortiet för icke-spridning (<http://www.nonproliferation.eu/>)

- Federation of European Defence Technology Associations (<http://www.fedta.eu/home>)
- Fondation pour la Recherche Stratégique (<http://www.frstrategie.org/>)
- Group for Research and Information on Peace and security (GRIP) (<http://www.grip.org>)
- Gunviolence.eu (<https://gunviolence.eu/>)
- International Action Network on Small Arms (IANSA) (<http://www.iansa.org>)
- International Institute for Strategic Studies (IISS) (<http://www.iiss.org/>)
- International Peace Information Service (IPIS) (<http://www.ipisresearch.be/?&lang=en>)
- Jane's Defence (<http://www.janes.com>)
- Small Arms Survey (www.smallarmssurvey.org)
- Saferworld (www.saferworld.org.uk)
- Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (Sipri) (<https://www.sipri.org/>)
- Sydöst- och östeuropeiska centrumet för kontroll av handeldvapen och lätta vapen (Seesac) (<http://www.seesac.org/>)

Tillämpning av kriterium åtta

- 8.1. Gemensam standpunkt 2008/944/Gusp gäller för all export från medlemsstaterna av militär teknik eller krigsmateriel som ingår i EU:s gemensamma militära förteckning, samt av produkter med dubbla användningsområden enligt artikel 6 i den gemensamma standpunkten. Kriterium åtta gäller således i princip export till alla mottagarländer utan åtskillnad. Eftersom det genom kriterium åtta fastställs ett samband med det slutliga bestämmelselandets hållbara utveckling¹ bör dock vapenexport till utvecklingsländer ägnas särskild uppmärksamhet. Kriteriet torde normalt endast vara tillämpligt när den meddelade slutanvändaren är en statlig eller annan offentlig enhet, eftersom det endast är i förhållande till dessa slutanvändare som möjligheten kan uppstå att knappa resurser leds bort från sociala utgifter eller andra utgifter. I **bilaga A** skisseras ett system med ”filter” i två steg som är avsett att hjälpa medlemsstaterna att identifiera ansökningar om exportlicens som kan behöva prövas mot kriterium åtta. I steg 1 identifieras utvecklingsproblem på landsnivå medan steg 2 inriktas på huruvida licensansökningens ekonomiska värde är betydande för landet.
- 8.2. **Informationskällor.** Om det filtersystem som skisseras i punkt 8.1 visar att det behövs ytterligare analys förtecknas i **bilaga B** en rad sociala och ekonomiska indikatorer som medlemsstaterna ska ta hänsyn till. För varje indikator anges en informationskälla. Mottagarlandets resultat i förhållande till en eller flera av dessa indikatorer bör inte i sig vara avgörande för medlemsstaternas licensbeslut². Uppgifterna bör snarare användas för att utarbeta ett underlag som kommer att bidra till beslutsprocessen. I punkterna 8.3–8.10 redogörs kortfattat för vilka delar av kriterium åtta som kan kräva ytterligare bedömning.

Beslutsunderlag

- 8.3. I kriterium åtta hänvisas det till en rad breda övergripande frågor som bör beaktas vid alla bedömningar och som anges med fetstil i följande text.

¹ Målen för hållbar utveckling inbegriper hållbar utveckling liksom framsteg med att uppnå bl.a. målen med avseende på fattigdom, hunger, hälsa, utbildning, jämställdhet, vatten, energi, klimat samt miljö.

² COARM kommer minst en gång per år att diskutera licensbeslut med relevans för kriterium åtta för att få bättre gemensam insyn i tillämpningen av kriteriet.

*Den exporterade militära teknikens eller materielens förenlighet med mottagarlandets **tekniska och ekonomiska kapacitet**, med beaktande av det önskvärda i att stater får sina **legitima behov** på säkerhets- och försvarsområdet tillgodosedda med **minsta möjliga avledning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel**.*

*Medlemsstaterna ska, mot bakgrund av informationen från relevanta källor såsom Förenta nationernas utvecklingsprogram, Världsbanken, Internationella valutafonden samt rapporter från Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, beakta huruvida den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra en hållbar utveckling i det slutliga bestämmelselandet. De ska i detta sammanhang beakta det landets relativa nivå på **militära och sociala utgifter** och även ta hänsyn till eventuellt **bistånd från EU eller bilateralt bistånd**.*

Teknisk och ekonomisk kapacitet

8.4a **Ekonomisk kapacitet** avser hur importen av militär teknik och krigsmateriel påverkar tillgängligheten av det slutliga bestämmelselandets finansiella och ekonomiska medel för andra ändamål, omedelbart samt på medellång och lång sikt. I detta sammanhang kan medlemsstaterna beakta

- både kapitalkostnaden av inköpet av militär teknik och krigsmateriel och de sannolika efterföljande kostnaderna för användning över hela livscykeln (t.ex. stödsystem och utrustning), utbildning och underhåll,
- huruvida de aktuella vapnen kompletterar eller ersätter befintliga resurser och, i lämpliga fall, de troliga besparingarna i förhållande till driftkostnaderna för äldre system,
- hur importen kommer att finansieras av det slutliga bestämmelselandet¹ och hur detta kan påverka dess utlandsskuld och betalningsbalans.

¹ Detta måste beaktas eftersom betalningsmetoderna kan ha negativa effekter på makroekonomi och hållbar utveckling. Om inköpet t.ex. betalas kontant kan en alltför stor del av landets valutaresevä förbrukas, vilket hindrar upprätthållandet av ett säkerhetsnät för förvaltning av växelkursen, och det kan också medföra kortsiktiga negativa effekter på betalningsbalansen. Om leveransen sker på kredit (i någon form) kommer detta att öka mottagarlandets totala skuldbörda – och denna kanske redan ligger på en ohållbar nivå.

8.4b **Teknisk kapacitet** avser det slutliga bestämmelselandets förmåga att använda den aktuella materielen effektivt, både i termer av materiell och mänsklig förmåga. I detta sammanhang bör medlemsstaterna beakta följande frågor:

- Har landet den militära infrastruktur som behövs för att faktiskt kunna använda materielen?
- Används redan liknande materiel och är den väl underhållen?
- Finns kompetent personal tillgänglig i tillräcklig omfattning för att materielen ska kunna användas och underhållas?¹

Legitima behov på säkerhets- och försvarsområdet

8.5. Enligt FN-stadgan har alla nationer rätt att försvara sig. Det bör ändå prövas om importen på ett lämpligt och rimligt sätt motsvarar det slutliga bestämmelselandets behov av att försvara sig, att garantera inre säkerhet och att bidra till internationella fredsbevarande och humanitära operationer. Följande frågor bör beaktas:

- Föreligger det ett trovärdigt hot mot säkerheten som den planerade importen av den militära tekniken eller krigsmaterielen kan bemöta?
- Är försvarsmakten utrustad för att bemöta ett sådant hot?
- Är den planerade importen en rimlig prioritering med beaktande av det samlade hotet?

¹ Arbetar exempelvis en stor andel av landets ingenjörer och tekniker redan i den militära sektorn? Råder det redan brist på ingenjörer och tekniker i den civila sektorn, vilket kan förvärras genom ytterligare rekrytering till den militära sektorn? Medlemsstaterna kan genom användning av systemet för validering av vapen- och ammunitionsshantering få information om slutanvändarnas förmåga att hantera vapen och ammunition, inbegripet om lagstiftning och föreskrifter, säkerhet, skydd, organisation, personal, utbildning, infrastruktur, finansiering och anskaffning av material.

Minsta möjliga avledning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel

8.6. Vad som utgör ”minsta möjliga avledning” är en bedömningsfråga, med beaktande av alla relevanta faktorer. Medlemsstaterna bör beakta bl.a. följande frågor:

- Är utgiften i överensstämmelse med landets strategi för minskad fattigdom eller program som stöds av internationella finansinstitut?
- Hur stora är de militära utgifterna i landet? Har de ökat under de senaste fem åren?
- Hur öppet redovisas statens militära utgifter och upphandling? Vilka möjligheter finns det till demokratisk medverkan eller allmänhetens medverkan i statens budgetprocess? Är andra förvaltningsfrågor av relevans?
- Finns det en klar och konsekvent metod för militär budgetering? Finns det en väldefinierad försvarspolitik och en klar formulering av landets legitima säkerhetsbehov?
- Är mer kostnadseffektiva militära system tillgängliga?
- Omfattas försvarsupphandlingarna av statliga rutiner och/eller program mot korruption? Finns det indikationer på korruption avseende den föreslagna exporten?

Relativ nivå på de militära och sociala utgifterna

8.7. Medlemsstaterna bör överväga följande frågor vid prövningen av om inköpet skulle medföra en betydande snedvridning av förhållandet mellan militära utgifter och sociala utgifter.

- Hur hög är landets nivå på de militära utgifterna i förhållande till dess utgifter för hälso- och sjukvård samt utbildning?
- Hur hög procentandel av bruttonationalprodukten (BNP) motsvarar landets militära utgifter?
- Har de militära utgifternas andel generellt ökat under de senaste fem åren jämfört med andelen utgifter för hälso- och sjukvård och utbildning samt som andel av BNP?
- Om landet har höga militära utgifter: finns det vissa ”dolda” sociala utgifter i dessa (i starkt militariserade länder kan militären tillhandahålla sjukhus, socialvård m.m.)?
- Har landet betydande militära utgifter ”utanför budgeten” (dvs. finns det betydande militära utgifter utanför de normala processerna för budgetansvar och budgetkontroll)?

Bistandsströmmar

8.8. Medlemsstaterna bör beakta storleken av bistandsströmmarna till det importerande landet och deras potentiella fungibilitet¹.

- Är landet i hög grad beroende av såväl multilateralt bistånd som EU-bistånd och bilateralt bistånd?
- Hur stort är landets bistandsberoende beräknat som andel av bruttonationalinkomsten?

Kumulativ effekt

8.9. En bedömning av den kumulativa effekten av vapenimporten på det slutliga bestämmelselandets ekonomi kan endast göras med hänsyn till export från alla källor, men korrekta uppgifter finns vanligen inte tillgängliga. Varje medlemsstat kan vilja beakta den kumulativa effekten av sin egen vapenexport till det landet, inberäknat nyligen inlämnade och planerade licensansökningar. Den kan också vilja beakta tillgänglig information om aktuell och planerad export från andra EU-medlemsstater och andra levererande stater. Informationskällor är bl.a. EU:s årliga rapport, medlemsstaternas årliga nationella rapporter, Wassenaar-arrangemanget, FN:s vapenregister och de årliga rapporterna från Stockholms internationella fredsforskningsinstitut.

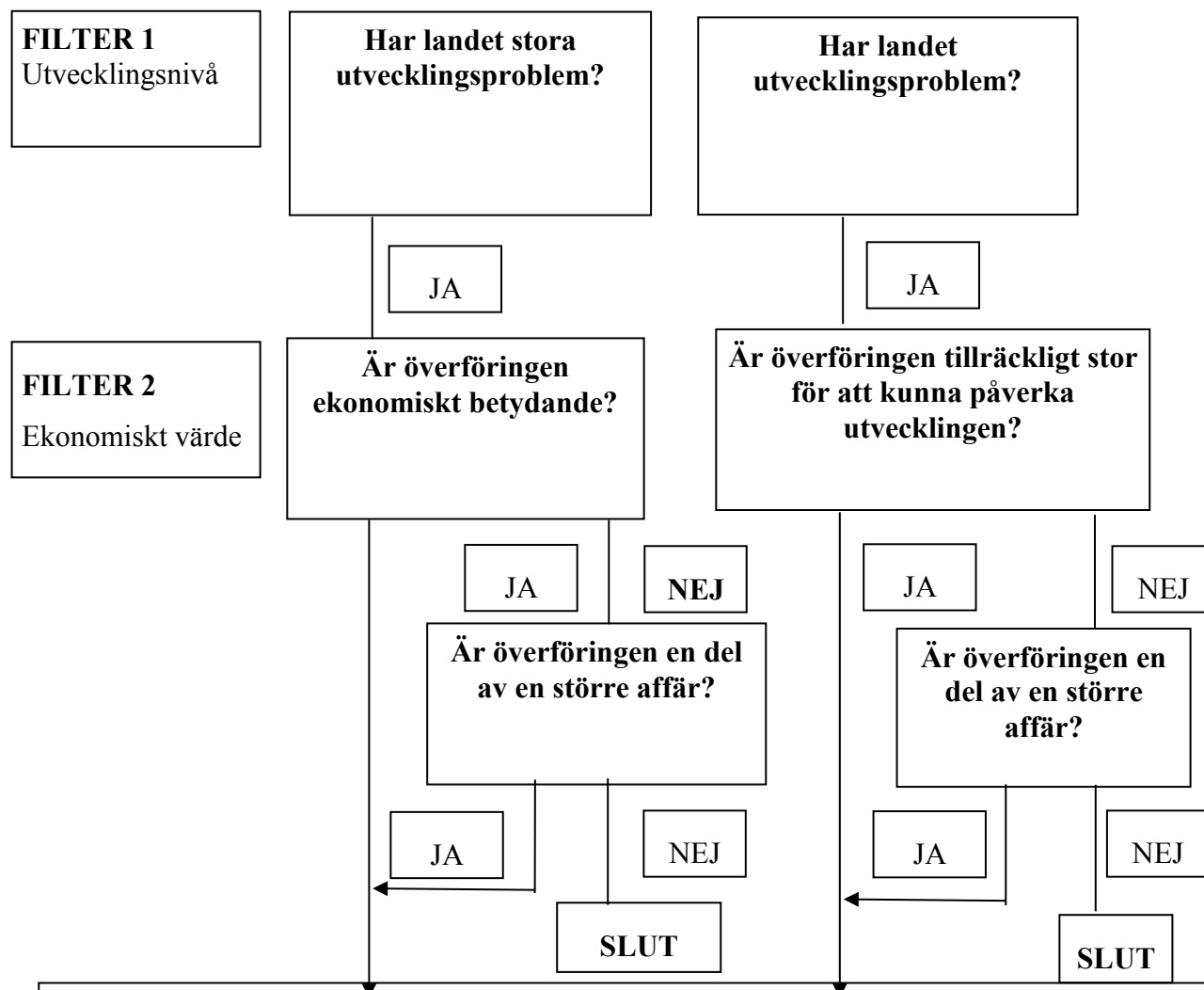
8.10. Uppgifter om den kumulativa vapenexporten kan användas som underlag för en korrektare bedömning av

- historiska, nuvarande och förväntade trender för landets militära utgifter och hur dessa kan påverkas av den tilltänkta exporten,
- trender för militära utgifter som procentandel av landets inkomst och som procentandel av dess sociala utgifter.

¹ Fungibilitet avser den potentiella avledningen av bistandsströmmar till olämpliga militära utgifter.

8.11. *Att komma fram till ett avgörande:* På grundval av uppgifter och en prövning av de kritiska faktorer som anges i punkterna 8.3–8.10 ska medlemsstaterna avgöra om den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra den hållbara utvecklingen i det slutliga bestämmelseslandet.

För att kunna fatta ett första beslut om huruvida en ansökan om exportlicens bör prövas mot kriterium åtta kommer medlemsstaterna att behöva beakta det slutliga bestämmelselandets utvecklingsnivå och den tilltänkta exportens ekonomiska värde. Följande figur är avsedd att vara till hjälp för medlemsstaterna i deras beslutsfattande:

YTTERLIGARE ANALYS KRÄVS MED UTGÅNGSPUNKT I DE FRÅGOR OCH PROBLEM SOM ANGES I AVSNITTEN 8.3–8.10 OCH BEROENDE PÅ INFORMATIONENS TILLGÄNGLIGHET

I den övergripande bedömningen kommer särskild uppmärksamhet att ägnas åt säkerhetssituationen i det slutliga bestämmelselandet

och åt de uppgifter om överföringen som granskas (t.ex. typen av materiel (offensiv/defensiv/användning för territoriell övervakning och gränskontroll), typ av slutanvändare (polisen, försvarsmakten), underhåll och operativa kostnader under livscykeln)

Medlemsstaterna kan vilja beakta en rad sociala och ekonomiska indikatorer för slutliga bestämmelseländer, och deras utveckling under senare år, vilka förtecknas nedan tillsammans med datakällor.

Indikator	Datakälla
Storleken på de militära utgifterna i förhållande till de offentliga utgifterna för hälso- och sjukvård samt utbildning	IISS Military Balance, SIPRI, WB/IMF:s landsrapporter, WDI
Militära utgifter som procentandel av bruttonationalprodukten (BNP)	IISS Military Balance, SIPRI, WB/IMF:s landsrapporter, WDI
Biståndsberoende som andel av BNI	WDI
Hållbarhet i de offentliga finanserna	WDI, WDR, IFI:s landsrapporter
Hållbarhet i skuldnivån	WB/IMF, inklusive landsrapporter
Resultat i förhållande till millennieutvecklingsmålen (efter 2005)	UNDP:s rapporter om mänsklig utveckling
Styrningsfrågor	WB (särskilt Worldwide Governance Indicators; Country Policy and Institutional Assessment (CPIA) och Revenue Data)

FÖRTECKNING ÖVER FÖRKORTNINGAR OCH KÄLLOR

- IISS International Institute for Strategic Studies (<http://www.iiss.org>)
- IMF Internationella valutafonden (<http://www.imf.org>)
- SIPRI Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (<http://www.sipri.org>)

- UNDP Förenta nationernas utvecklingsprogram (<https://www.undp.org/>)
- WB Världsbanken (<http://www.worldbank.org>)
- WDI Indikatorer för utvecklingen i världen (<http://data.worldbank.org/products/wdi>)
- WDR Rapporter om utvecklingen i världen
(<https://www.worldbank.org/en/publication/wdr/wdr-archive>)

KAPITEL 3 – ÖPPENHET

Avsnitt 1: Krav på överlämnande av information till EU:s årliga rapport

- 1.1. Vid genomförandet av artikel 8 genom COARM:s onlinesystem ska varje medlemsstat på årsbasis lämna information till Europeiska utrikestjänsten om alla sina exporters under det föregående året, oaktat bestämmelseort, typ av slutanvändare och typ av licens som låg till grund för den utförda exporten.

Vid tillämpningen av artikel 8 avses med *exporter*

- permanenta fysiska exporters, bl.a. sådana som gäller licenstillverkning av krigsmateriel i ett tredjeland, och
- immateriella överföringar av programvara och teknik t.ex. genom elektroniska medier, fax eller telefon.

- 1.2. Varje medlemsstat ska lämna följande information till utrikestjänsten om sina exporters genom COARM:s onlinesystem:

- a) antalet exportlicenser som har beviljats för varje bestämmelseort, uppdelat på kategori enligt den militära förteckningen,
- b) antalet exportlicenser som har beviljats för varje bestämmelseort, uppdelat på kategori enligt den militära förteckningen, och
- c) värdet av den faktiska exporten till varje bestämmelseort, uppdelat på kategori enligt den militära förteckningen (om tillgängligt).

Vid tillämpningen av artikel 8 avses med *exportlicenser* beslut om att tillåta den faktiska försäljningen eller exporten av den berörda militära tekniken eller krigsmaterielen eller sluta det relevanta avtalet. *Faktiska exporters* är sådana som faktiskt ägt rum.

1.3. Följande tilläggsinformation kommer att genereras automatiskt i COARM:s onlinesystem:

- a) Antalet avslag som meddelats för varje bestämmelseort, uppdelat på kategori enligt den militära förteckningen.
- b) Hur många gånger varje kriterium i den gemensamma ståndpunkten har använts för varje bestämmelseort, uppdelat på kategori enligt den militära förteckningen.
- c) Antalet samråd som har inletts.
- d) Antalet framställningar om samråd som har mottagits.

Den information som nämns i leden a och b kommer inte att offentliggöras separat för varje medlemsstat i EU:s årliga rapport utan presenteras i aggregerad form.

1.4. En medlemsstat som inte kan lämna viss information som nämns under punkt 1.2 ska lämna en detaljerad redogörelse för skälen därtill. Medlemsstaterna ska också lämna eventuella andra förklaringar som bedöms vara av värde för den information de lämnar. Förklaringarna kommer att ingå i EU:s årliga rapport.

1.5. Förutom ovannämnda information om exporter ska varje medlemsstat lämna separat information till utrikestjänsten om exporter till uppdrag med FN-mandat eller andra internationella uppdrag och om licenser som beviljats och vägrats för förmedlingsverksamhet.

1.6. Medlemsstaterna ska tillhandahålla ovannämnda information årligen senast den 30 juni. Medlemsstaterna och utrikestjänsten ska sträva efter att rådet antar EU:s årliga rapport och att denna offentliggörs på utrikestjänstens webbplats senast den 31 oktober.

1.7. Ytterligare vägledning om rapportering samt instruktioner om användningen av COARM:s onlinesystem för dessa ändamål kommer att vara tillgängliga i COARM:s onlinesystem.

Avsnitt 2: Sökbar onlinedatabas

Den information som omnämns i punkt 1.2. a–c och punkt 1.3. a–b kommer att offentliggöras i en sökbar onlinedatabas på utrikestjänstens webbplats¹.

¹ <https://webgate.ec.europa.eu/eeasgap/sense/app/75fd8e6e-68ac-42dd-a078-f616633118bb/sheet/74299ecd-7a90-4b89-a509-92c9b96b86ba/state/analysis>

Avsnitt 3: Nationella rapporter och offentlig information om exporter av militär teknik och krigsmateriel

- 3.1. Medlemsstaternas nationella rapporter samt offentligt tillgänglig information om deras system, politik och förfaranden för licensiering kommer att göras tillgängliga i den sökbara onlinedatabas som avses i avsnitt 2 genom en länk till rapporten på den nationella webbplatsen. För detta ändamål ska medlemsstaterna tillhandahålla utrikestjänsten adressen till sina relevanta webbplatser.
- 3.2. Medlemsstaterna ska sträva efter att öka kunskapen om sina respektive exportkontrollmekanismer och sina regler, metoder och förfaranden bland berörda parter (försvarsindustrin, finanssektorn, företrädare för det civila samhället). Medlemsstaterna uppmanas att dela befintlig offentligt tillgänglig information om hur deras respektive exportkontrollmekanismer fungerar med ett brett spektrum av berörda parter.

Sådana åtgärder som syftar till att förbättra förståelsen av de regler och förfaranden som tillämpas av nationella myndigheter för exportkontroll har en positiv inverkan på många sektorer, däribland försvarsindustrin och dess tillgång till privat finansiering. En större kunskap inom finanssektorn om medlemsstaternas exportkontrollsystem kan öka de privata enheternas tillit och förtroende när det gäller att investera i försvarsindustrin, vilket leder till större kapitalflöden och i slutändan stärker försvarsindustrins kapacitet för både inhemsk tillverkning och export.

En sammanställning av offentligt tillgänglig information som avses i detta underavsnitt finns för närvarande tillgänglig i de årliga rapporterna enligt artikel 8.2 i rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel, i form av en tabell: ”*Medlemsstaternas genomförandelagstiftning eller administrativa regler för gemensam ståndpunkt 2003/468/Gusp och gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp*”. Sådan information kommer också att finnas tillgänglig på kommissionens webbplats.

KAPITEL 4 – EU:S GEMENSAMMA MILITÄRA FÖRTECKNING

- 1.1. EU:s gemensamma militära förteckning har status som politiskt åtagande inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Den senaste versionen av EU:s gemensamma militära förteckning finns tillgänglig på Europeiska utrikestjänstens webbplats.
(https://www.eeas.europa.eu/eeas/disarmament-non-proliferation-and-arms-export-control-0_en#43551)
- 1.2. Förteckningen kommer att uppdateras för att återspegla ändringar i relevanta internationella förteckningar och för att införliva eventuella andra ändringar som medlemsstaterna har enats om.

KAPITEL 5 – INFORMATIONSPUTBYTE MELLAN MEDLEMSSTATER

Avsnitt 1: Underrättelser om avslag och samråd

Krav och tidsramar

- 1.1. Vid genomförandet av artikel 4 i den gemensamma ståndpunkten ska en medlemsstat som beslutat att avslå ansökan om licens för vapenexport eller förmedling föra in en underrättelse om avslaget i COARM:s onlinesystem utan onödigt dröjsmål efter det att licensen vägrats.

Samråd om avslag med avseende på väsentligen identiska transaktioner ska också föras in i COARM:s onlinesystem och besvaras inom tre veckor efter underrättelsen om samrådet. Om det krävs längre tid än tre veckor ska den tillfrågade medlemsstaten underrätta den medlemsstat som begärt samråd. Om staten inte fått något svar eller någon underrättelse efter tre veckor kan den medlemsstat som begärt samråd utgå ifrån att det inte föreligger något skäl att vägra licens. Den medlemsstat som begärt samråd ska informera de övriga medlemsstaterna om sitt slutliga beslut senast en månad efter att det fattats.

Definitioner av "avslag" och "en i huvudsak identisk transaktion"

- 1.2. Artikel 4.2 i den gemensamma ståndpunkten har följande lydelse: *"En ansökan om licens ska anses ha avslagits när medlemsstaten har vägrat att tillåta den faktiska försäljningen eller exporten av den berörda militära tekniken eller krigsmaterielen, om försäljning i annat fall skulle ha ägt rum, eller när den har vägrat att sluta det relevanta avtalet. För detta ändamål kan ett anmälningspliktigt avslag, i enlighet med nationella förfaranden, innefatta avslag på en ansökan om tillstånd att inleda förhandlingar eller ett nekande svar på en formell inledande förfrågan om en särskild beställning."*

Vid tillämpningen av denna bestämmelse ska medlemsstaterna utfärda en underrättelse om avslag när den statliga myndigheten har avslagit en skriftlig ansökan om exportgodkännande som är tillräckligt detaljerad för att kunna ge den behöriga myndigheten den information som är nödvändig för att kunna fatta ett beslut. Sådana skriftliga ansökningar kan vara licensansökningar, men också ansökningar om inledande av förhandlingar, formella utredningar osv. Åtminstone följande uppgifter måste ingå i den skriftliga ansökan:

- a) Bestämmelseland.
- b) Fullständig beskrivning av de berörda varorna, inbegripet kvantitet och, när det är lämpligt, tekniska specifikationer.
- c) Mottagare (med angivande av om mottagaren är ett statligt organ, en del av försvarsmakten, paramilitära styrkor eller en privat fysisk eller juridisk person).
- d) Föreslagen slutanvändare.

En underrättelse om avslag bör också utfärdas när

- a) en medlemsstat återkallar en befintlig exportlicens,
- b) en medlemsstat avslår en exportlicens som omfattas av den gemensamma ståndpunktens tillämpningsområde och redan har översänt en underrättelse om avslag som avser detta avslag inom ramen för andra internationella exportkontrollsystem,
- c) en medlemsstat har vägrat att godkänna en exporttransaktion som har bedömts vara i huvudsak identisk med en transaktion som en annan medlemsstat tidigare har vägrat godkänna och som anmälts som avslag.

- 1.3. Om en licens har vägrats enbart på grundval av nationell politik som är strängare än den som gäller enligt den gemensamma ståndpunkten ska en underrättelse om avslag utfärdas, vilken ska hänvisa till underliggande nationella politiska överväganden.

Sådana avslag kommer att föras in i COARM:s onlinesystem men blir inte föremål för det sedvanliga samrådsförfarandet om en annan medlemsstat har för avsikt att godkänna en i huvudsak identisk transaktion; om det rör sig om ”undercut” behövs heller ingen detaljerad förklaring.

- 1.4. En särskild bedömning ska göras av de tekniska specifikationerna, kvantiteterna och volymerna samt de berörda varornas kunder och slutanvändare för att avgöra om en transaktion är ”i huvudsak identisk”.

Information som ska lämnas om avslag

- 1.5. I sina underrättelser om avslag ska medlemsstaterna åtminstone tillhandahålla följande uppgifter om sakförhållandena:
- a) Slutligt bestämmelseland.
 - b) Mottagare och slutanvändare.
 - c) Detaljerad beskrivning av varorna (om möjligt).
 - d) Hänvisning till kontrollista.
 - e) Meddelad slutanvändning.
 - f) Skäl för avslag (tillämpliga kriterier i den gemensamma ståndpunkten).
 - g) Information om de konkreta inslag som ligger till grund för beslutet om avslag.
- 1.6. Ytterligare vägledning om underrättelser om avslag och samråd samt instruktioner om användning av COARM:s onlinesystem för dessa ändamål kommer att göras tillgängliga i COARM:s onlinesystem.

Avsnitt 2: Ytterligare informationsutbyte

COARM är den centrala punkten för att diskutera alla aspekter av medlemsstaternas kontroll av vapenexport, med särskild inriktning på innehållet i och förfarandet för denna kontroll.

- 2.1. Vid genomförandet av artiklarna 7 och 9 i den gemensamma ståndpunkten uppmanas medlemsstaterna att dela ytterligare information om sin politik på vapenexportområdet. Medlemsstater som är villiga att dela sådan information ska använda COARM-möten, COARM:s onlinesystem eller, i de fall klassificeringen ”RESTRICTED” anses vara lämplig, COREU-meddelanden.
- 2.2. För att främja samsynen på exporten av militär teknik och krigsmateriel, och med hänvisning till artikel 9 i den gemensamma ståndpunkten inom ramen för Gusp, uppmanas medlemsstaterna att samråda med varandra (bilateralt eller via COARM:s onlinesystem) om sin nationella inriktning vad gäller (typ av transaktioner till) vissa bestämmelseorter.
- 2.3. Genom COARM:s onlinesystem blir det åtminstone enklare att utbyta och dela följande information, på ett konfidentiellt sätt:
 - a) Dela konkret exportrelaterad information, t.ex. information om problematiska slutanvändare och mellanhänder, dömda exportörer, riskanalyser som bedöms vara värdefulla för andra medlemsstater, upptäckta avledningsrutter osv.
 - b) Dela allmän nationell information och allmänna nationella principer som bedöms vara värdefulla för andra medlemsstater, t.ex. uppdateringar av exportpolitiken eller de nationella kontrollsystemen, nationella policydokument, viktig information om domstolsärenden osv.
 - c) Utbyta information och principer om specifika bestämmelseorter eller mottagare eller om farhågor (”tour-de-table”). Detta skulle även kunna innefatta i) frivilliga och temporära informationsutbyten i realtid om beviljade licenser för länder som medlemsstaterna gemensamt klassificerat som bestämmelseorter som inger betänkligheter för detta särskilda ändamål, ii) brådskande förfrågningar om information om beviljade licenser och eventuella indragna licenser för länder som befinner sig i situationer som ger anledning till omedelbar oro (med förtydligandet att tidsfristen för synpunkter är kort), iii) frivilliga utbyten om konkreta anonymiserade fall och iv) kontaktuppgifter för slutanvändare som har sammanställt ett verktyg för systemet för validering av vapen- och ammunitionsshantering och, om det överenskommits med slutanvändarna, anonymiserad information om slutanvändarnas praxis för vapen- och ammunitionsshantering som kan härledas från detta verktyg.

Instruktioner för användningen av COARM:s onlinesystem för dessa syften finns tillgängliga i COARM:s onlinesystem.

- 2.4. När så är lämpligt ska medlemsstaterna underrätta övriga medlemsstater om relevanta ändringar i sin nationella exportpolitik eller sina nationella kontrollsystem vid ett möte i arbetsgruppen för export av konventionella vapen, genom COARM:s onlinesystem eller, om säkerhetsskyddsklassificeringen ”RESTRICTED” bedöms vara lämplig, genom Coreu-meddelanden.
- 2.5. Databasen för tjänstemän som handlägger licenser utgör en del av COARM:s onlinesystem som innehåller information om bestämmelseländer: EU:s offentliga och, när så är lämpligt, interna medel, information från eller med anknytning till internationella organisationer och det civila samhället, information om medlemsstaternas exportpolitik, samt statusen för bestämmelseländernas deltagande i fördrag och andra internationella instrument som är relevanta för tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten. Medlemsstaterna eller Europeiska utrikestjänsten kan på frivillig grund föra in uppgifter i databasen.

KAPITEL 6 – PRINCIPER OCH MEKANISMER FÖR ATT UNDERLÄTTA EXPORT AV MILITÄR TEKNIK ELLER KRIGSMATERIEL SOM TILLVERKAS I EU

Inledning

Enligt artikel 7.2 i gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp får EU-medlemsstater som deltar i ett gemensamt försvarsprojekt använda underlättande mekanismer för att främja samsyn och underlätta beslutsfattandet om export av gemensamt finansierad och producerad krigsmateriel eller militär teknik. Utan att det påverkar tillämpningen av olika nationellt tillämpliga lagar och andra författningar för licensieringspraxis och licensieringsförfaranden, utgör de mekanismer som beskrivs nedan en icke uttömmande förteckning över frivilliga åtgärder för att uppnå de mål som anges i artikel 7.2 i gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp. De mekanismer som förtecknas är en uppsättning frivilliga underlättande åtgärder och bör ses över och uppdateras regelbundet på grundval av medlemsstaternas praktiska erfarenheter från genomförandet av mekanismerna.

- 1.1 För att stärka samarbetet när det gäller export av militär teknik eller krigsmateriel som är ett resultat av mellanstatligt och/eller industriellt samarbete, vilket medfinansieras av de deltagande medlemsstaterna och/eller subventioneras med medel från Europeiska unionen, stöder sig medlemsstaterna på en uppsättning gemensamma principer för överföringen av denna militära teknik eller denna krigsmateriel till andra medlemsstater och deras industri, vilka inte har deltagit i utvecklingen av den, eller för exporten till Natomedlemmar som inte är medlemmar i EU och deras industri samt till andra tredjeländer.
- 1.2 Som allmän vägledande princip bör gälla att medlemsstater som samarbetar för att gemensamt utveckla militär teknik eller krigsmateriel (*gemensamma produkter*) ska – såvida de inte beslutar något annat genom en särskild exportklausul i ett befintligt samarbetsavtal – underlätta export av denna teknik eller materiel utanför EU, på grundval av riskbedömningar i enlighet med kriterierna i den gemensamma ståndpunkten och ömsesidigt förtroende, under förutsättning att exporten inte undergräver deras direkta eller nationella säkerhetsintressen och deras internationella skyldigheter (avseende handel med militär teknik eller krigsmateriel). För att främja samsyn och underlätta beslutsfattandet om export av gemensamt finansierad och producerad krigsmateriel eller militär teknik uppmanas deltagande medlemsstater att samråda med varandra om sin riskbedömning av potentiella exportdestinationer och slutanvändare för att säkerställa ett framgångsrikt genomförande av det gemensamma projektet. Genom att godkänna denna gemensamma princip planerar de att vid behov inrätta en ram för att genomföra samråd.
- Med gemensamma produkter avses försvarsrelaterade produkter från kategorierna ML1–ML22 som utvecklas gemensamt och/eller tillverkas med i) finansiering från minst två medlemsstater eller ii) finansiering från EU med offentligt stöd från minst två medlemsstater eller iii) finansiering från EU och minst två medlemsstater.
- 1.3 De olika faser i den process som leder till export av en gemensam produkt till länder utanför EU är följande: Först kommer EU-medlemsstater eller EU-företag med ursprung i minst två medlemsstater överens om att utveckla en gemensam produkt (på grundval av ett förslag från ett konsortium av företag från EU:s försvarsindustri).

Därefter kan, men behöver inte, de medlemsstater eller företag som deltar i projektet diskutera till vilka länder och användare de vill sälja produkten. Det är sannolikt att ett konsortium behöver definiera ett projekts kommersiella värde i ett tidigt skede, i förproduktionsfasen. Medlemsstaterna kan därför välja att besluta vilka slutanvändare i vilka länder som är potentiella köpare av den gemensamma produkten och därmed vilka länder som kan komma i fråga för export. De har också möjlighet att skjuta upp denna diskussion till ett senare skede. Slutligen kommer medlemsstaterna att behöva utfärda en exportlicens för att möjliggöra export av den gemensamma produkten till slutanvändaren i landet utanför EU. Beslutet att utfärda exportlicensen kommer att fattas efter tillverkningen av den gemensamma produkten och före den faktiska exporten till landet utanför EU.

Avsnitt 2: Verktygslåda för att underlätta exportkontroll av gemensamma produkter

Medlemsstaterna ansvarar för att besluta om överföring av militär teknik och krigsmateriel inom och utanför EU. De har enats om att tillämpa de åtta kriterierna i gemensam ståndpunkt 2008/944/Gusp. För att underlätta skräddarsydd exportkontroll av gemensamma produkter kan deltagande medlemsstater använda följande underlättande mekanismer, såvida inte annat föreskrivs i nationella lagar eller andra författningar:

Mekanism 1. Militär teknik eller krigsmateriel som ska integreras i gemensamma produkter kan exporteras till andra medlemsstater även innan det att slutprodukternas slutliga bestämelseort är känd. Med avseende på exportlicensen, som bör möjliggöra överföring inom EU av dessa komponenter/denna teknik, kan den medlemsstat där integrationen äger rum betraktas som slutlig bestämelseort. Medlemsstaterna kommer inte att begära garantier för återexport av de komponenter eller den teknik som överförs.

2.1 Gemensamma produkter kan integreras som komponenter i mer högvärdiga produkter. Dessa komponenter kan tillverkas i en medlemsstat och integreringen i en mer högvärdig produkt kan ske i en annan medlemsstat. För att möjliggöra överföring inom EU av dessa komponenter krävs en överföringslicens. Överföring av strategiska varor inom EU omfattas delvis av artikel 4.8 i direktiv 2009/43/EG, där det föreskrivs att medlemsstaterna inte ska belägga komponenter som ska ingå i försvarsrelaterade produkter för den mottagande medlemsstaten med exportrestriktioner, om överföringen av komponenten inte anses vara känslig och om detta är tillåtet enligt de deltagande medlemsstaternas nationella rätt.

Medlemsstaterna kan inleda utvecklingen av en gemensam produkt utan att ha kommit överens om försäljning av denna gemensamma produkt till länder utanför EU. Slutanvändaren är därför inte alltid känd vid tidpunkten för överföringen av komponenten inom EU. I detta fall kan, med avseende på exportlicensprocessen för komponenten eller tekniken, den medlemsstat där integrationen äger rum betraktas som bestämelseort. Medlemsstaterna kommer inte att begära garantier för återexport av de komponenter eller den teknik som överförs. Syftet med denna politik är att förbättra investeringsklimatet i EU och därigenom stärka EU:s försvarstekniska och försvarsindustriella bas.

Denna princip skulle kunna utvidgas och tillämpas på alla överföringar inom EU (även sådana som inte fått finansiering från EU eller medlemsstaterna) som äger rum under utvecklings- och produktionsfasen av en komplett försvarsprodukt med okänd slutlig bestämelseort vid tidpunkten för överföringen.

Mekanism 2. Fastställa ett beslutsförfarande för att avgöra vilka länder och slutanvändare som kan komma i fråga för export av gemensamma produkter.

2.2 Om (företag från) medlemsstaterna beslutar att gemensamt utveckla och tillverka militär teknik och krigsmateriel kan de eventuellt anse det vara fördelaktigt att definiera den gemensamma produktens marknadspotential. De kan därför behöva komma överens om en förteckning över potentiella köpare. Dessa köpare kan finnas både inom och utanför EU. Medlemsstater som deltar i projektet kan därför behöva besluta vilka länder och slutanvändare som kan komma i fråga för export.

För att göra detta måste det finnas en ad hoc-beslutsprocess mellan de medlemsstater som deltar i projektet.

Mekanism 3. Fastställa på vilka grunder enskilda medlemsstater kan hantera potentiella meningsskiljaktigheter om export till (slutanvändare i) tredjeländer.

2.3 Oberoende av medlemsstaternas beslutanderätt i projektet bör de alltid ha möjlighet att diskutera eventuella meningsskiljaktigheter rörande export till ett visst land eller en viss slutanvändare. Om en medlemsstat framför farhågor måste de medlemsstater som deltar i projektet hitta en lösning och fatta ett beslut genom en metod som de berörda parterna anser lämplig.

För att effektivisera beslutsprocessen bör de grunder på vilka medlemsstaterna kan framföra farhågor begränsas till exceptionella situationer som äventyrar direkta eller nationella säkerhetsintressen och deras internationella skyldigheter (avseende handel med militär teknik och krigsmateriel). Medlemsstaterna kan till exempel framföra farhågor om exporten av den gemensamma produkten på grund av att

- den gemensamma produkten innehåller känslig teknik som, om den exporteras, skulle kunna påverka en medlemsstats säkerhetsintressen,
- det föreligger en sannolik risk för att det exporterade systemet eller den exporterade tekniken kan användas mot medlemsstatens eller dess allierades väpnade styrkor, medborgare eller territorium,
- de exporterade varorna eller den exporterade tekniken utgör en risk för att medlemsstaten inte efterlever sina skyldigheter enligt nationell eller internationell rätt.

Mekanism 4. När gemensamma produkter ska exporteras till länder utanför EU krävs ett rationaliserat nationellt tillståndsförfarande för att underlätta överföringen av de komponenter som krävs i projektet. Medlemsstater som agerar i egenskap av leverantörer av komponenter skulle kunna införa generella eller globala licenser för att ge de medlemsstater där den slutliga integreringen äger rum i uppdrag att bedöma ansökan om exportlicens på grundval av kriterierna i den gemensamma ståndpunkten. Förfarandet för utfärdande av en licens bör i princip avslutas snabbt och inom en rimlig tidsperiod.

2.4 Ett antal industrier i medlemsstaterna kan vara involverade i tillverkningen av en gemensam produkt. För att undvika ytterligare administrativa uppgifter och utdragna förfaranden där alla deltagande medlemsstater måste bedöma exporten av slutprodukten till ett land utanför EU på grundval av kriterierna i den gemensamma ståndpunkten och för att underlätta gemensam tillverkning av militär teknik och krigsmateriel krävs en rationaliserad och effektiv tillståndprocess för överföringar av komponenter inom EU. Förfarandet för utfärdande av en licens för att möjliggöra överföring inom EU av komponenter som är integrerade i slutprodukter och exporteras till länder utanför EU bör i princip slutföras snabbt och inom en rimlig tidsperiod.

För att underlätta förfarandet för utfärdande av en licens för överföring av komponenter inom EU skulle medlemsstater som agerar i egenskap av leverantörer av komponenter kunna införa generella eller globala licenser och ge de medlemsstater där den slutliga integreringen äger rum i uppdrag att på deras vägnar bedöma ansökan om exportlicens på grundval av kriterierna i den gemensamma ståndpunkten.

Medlemsstaterna bör alltid ha möjlighet att återkalla en exportlicens, till exempel om situationen i ett land som kommer i fråga för export har försämrats och en viss export utgör en risk för direkta eller nationella säkerhetsintressen och medlemsstaternas internationella skyldigheter (avseende handel med militär teknik och krigsmateriel).

Mekanism 5. De nya förfarandena kommer att stärka samförståndet mellan medlemsstaterna rörande tillämpningen av den gemensamma ståndpunkten och leda till ett smidigt beslutsfattande för export av militär teknik och krigsmateriel som tillverkas i EU.

2.5 De mekanismer som beskrivs ovan bygger på att alla EU:s medlemsstater genomför den gemensamma ståndpunkten på ett korrekt sätt. Om det skulle visa sig att det finns skillnader i riskbedömningen mellan de deltagande staterna kan samråd mellan de berörda medlemsstaterna äga rum. Skilda bedömningar kan förebyggas genom samråd om riskbedömning i början av det gemensamma projektet och under alla faser av projektet. Detta kommer att stärka samförståndet mellan medlemsstaterna rörande tillämpningen av kriterierna i den gemensamma ståndpunkten. För att ytterligare öka konvergensen mellan medlemsstaternas praxis för exportkontroll kan sådana samråd genomföras med någon annan användbar metod som de deltagande staterna anser vara lämplig.
